

RumeliDE

Uluslararası Hakemli

DİL VE EDEBİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

rumelide.com

ISSN: 2148-7782

RumeliDE

International Refereed

**JOURNAL OF LANGUAGE AND LITERATURE
STUDIES**

KÜNYE	GENERIC
İMTİYAZ SAHİBİ	COPYRIGHT OWNER
Yrd. Doç. Dr. Yakup YILMAZ	Asst. Prof. Yakup YILMAZ
EDİTÖRLER	EDITORS
Yrd. Doç. Dr. Fatih BAŞPINAR	Asst. Prof. Yakup YILMAZ
Yrd. Doç. Dr. Yakup YILMAZ	Asst. Prof. Fatih BAŞPINAR
EDİTÖR YARDIMCISI	ASSOCIATE EDITOR
Yrd. Doç. Dr. Eshabil BOZKURT	Asst. Prof. Eshabil BOZKURT
YAYIN KURULU	EDITORIAL BOARD
Doç. Dr. Secaattin TURAL	Assoc. Prof. Secaattin TURAL
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Ali KURT	Asst. Prof. Ali KURT
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Erdoğan TAŞTAN	Asst. Prof. Erdoğan TAŞTAN
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Eshabil BOZKURT	Asst. Prof. Eshabil BOZKURT
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Fatih BAŞPINAR	Asst. Prof. Fatih BAŞPINAR
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Faysal Okan ATASOY	Asst. Prof. Faysal Okan ATASOY
Erzincan Üniversitesi (Türkiye)	Erzincan University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Niyazi ADIGÜZEL	Asst. Prof. Niyazi ADIGÜZEL
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Yakup YILMAZ	Asst. Prof. Yakup YILMAZ
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
DİL UZMANLARI	REVIEWS EDITORS
İngilizce Redaksiyon	English
Yrd. Doç. Dr. Ayza VARDAR	Asst. Prof. Ayza VARDAR /
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Araş. Gör. Habibe YASTIKÇI-DEMİR	Research Asst. Habibe YASTIKÇI-DEMİR
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Türkiye)
Türkçe Redaksiyon	Turkish
Araş. Gör. Hakkı ÖZKAYA	Research Asst. Hakkı ÖZKAYA
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Araş. Gör. Bünyami TAŞ	Research Asst. Bünyami TAŞ
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Araş. Gör. Ferhan AKGÜN ÜNSAL	Research Asst. Ferhan AKGÜN ÜNSAL

Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)

Araş. Gör. Mehmet TUNCER

Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)

Araş. Gör. Emine Serpil KOYUNCU

Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)

Kırklareli University (Turkey)

Research Asst. Mehmet TUNCER

Kırklareli University (Turkey)

Research Asst. Emine Serpil KOYUNCU

Kırklareli University (Turkey)

DIŞ TEMSİLCİLER

Araş. Gör. Elife BOZKURT (Almanya)

Araş. Gör. H. İbrahim İSKENDER (İngiltere)

FOREIGN REPRESENTATORS

Research Asst. Elife BOZKURT (Germany)

Research Asst. H. İbrahim İSKENDER (UK)

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Hanifi VURAL

Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Marek STACHOWSKI

Krakow Yagellon Üniversitesi (Polonya)

Prof. Dr. Mehmet NARLI

Balıkesir Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALIN

Marmara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Ömer ZÜLFE

Marmara Üniversitesi (Türkiye)

ADVISORY BOARD

Professor Hanifi VURAL

Tokat GOP University (Turkey)

Professor Marek STACHOWSKI

Krakow Yagellon University (Poland)

Professor Mehmet NARLI

Balıkesir University (Turkey)

Professor Mustafa S. KAÇALIN

Marmara University (Turkey)

Professor Ömer ZÜLFE

Marmara University (Turkey)

HAKEMLER

Prof. Dr. Atabey KILIÇ

Erciyes Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Füsun ATASEVEN

Yıldız Teknik Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Hanifi VURAL

Gaziosmanpaşa Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Işın Bengi ÖNER

29 Mayıs Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Marek STACHOWSKI

Krakow Yagellon Üniversitesi (Polonya)

Prof. Dr. Mustafa S. KAÇALIN

Marmara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN

Erciyes Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Oktay AHMED

Üsküp Kiril-Metodi Üniversitesi (Makedonya)

Prof. Dr. Ömer ZÜLFE

Marmara Üniversitesi (Türkiye)

Prof. Dr. Sündüz ÖZTÜRK-KASAR

REFEREES

Professor Atabey KILIÇ

Erciyes University (Turkey)

Professor Füsun ATASEVEN

Yıldız Teknik University (Turkey)

Professor Hanifi VURAL

Tokat GOP University (Turkey)

Professor Işın Bengi ÖNER

29 Mayıs University (Turkey)

Professor Marek STACHOWSKI

Krakow Yagellon University (Polonia)

Professor Mustafa S. KAÇALIN

Marmara University (Turkey)

Professor Nevzat ÖZKAN

Erciyes University (Turkey)

Professor Oktay AHMED

Üsküp Kiril-Metodi University (Macedonia)

Professor Ömer ZÜLFE

Marmara University (Turkey)

Professor Sündüz ÖZTÜRK-KASAR

Adres

Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü, Kayalı Kampüsü - Kırklareli / TÜRKİYE
e-posta: editor@rumelide.com

Adress

Kırklareli University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish
Language and Literature, Kayalı Campus - Kırklareli / TURKEY
e-mail: editor@rumelide.com

Yıldız Teknik Üniversitesi (Türkiye)	Yıldız Teknik University (Turkey)
Doç. Dr. Ahmet BENZER	Assoc. Prof. Ahmet BENZER
Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Marmara University (Turkey)
Doç. Dr. Asuman AKAY	Assoc. Prof. Asuman AKAY
Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Marmara University (Turkey)
Doç. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ	Assoc. Prof. Ayşe Banu KARADAĞ
Yıldız Teknik Üniversitesi (Türkiye)	Yıldız Teknik University (Turkey)
Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ	Assoc. Prof. Bayram DURBİLMEZ
Erciyes Üniversitesi (Türkiye)	Erciyes University (Turkey)
Doç. Dr. İbrahim TAŞ	Assoc. Prof. İbrahim TAŞ
Bilecik Ş.E. Üniversitesi (Türkiye)	Bilecik Ş.E. University (Turkey)
Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ	Assoc. Prof. Mehmet GÜNEŞ
Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Marmara University (Turkey)
Doç. Dr. Mümtaz SARIÇİÇEK	Assoc. Prof. Mümtaz SARIÇİÇEK
Erciyes Üniversitesi (Türkiye)	Erciyes University (Turkey)
Doç. Dr. Secaattin TURAL	Assoc. Prof. Secaattin TURAL
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Doç. Dr. Üzeyir ASLAN	Assoc. Prof. Üzeyir ASLAN
Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Marmara University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Ahmet İSPARTA	Asst. Prof. Ahmet İSPARTA
İstanbul Üniversitesi (Türkiye)	İstanbul University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Ali KURT	Asst. Prof. Ali KURT
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Alpaslan OKUR	Asst. Prof. Alpaslan OKUR
Sakarya Üniversitesi (Türkiye)	Sakarya University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Ayza VARDAR	Asst. Prof. Ayza VARDAR
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Erdoğan TAŞTAN	Asst. Prof. Erdoğan TAŞTAN
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Eshabil BOZKURT	Asst. Prof. Eshabil BOZKURT
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Esra BİRKAN BAYDAN	Asst. Prof. Esra BİRKAN BAYDAN
Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Marmara University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Fatih BAŞPINAR	Asst. Prof. Fatih BAŞPINAR
Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Faysal Okan ATASOY	Asst. Prof. Faysal Okan ATASOY
Erzincan Üniversitesi (Türkiye)	Erzincan University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Gökhan ARI	Asst. Prof. Gökhan ARI
Düzce Üniversitesi (Türkiye)	Düzce University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Hakan AYDEMİR	Asst. Prof. Hakan AYDEMİR
İstanbul Medeniyet Üniversitesi (Türkiye)	İstanbul Medeniyet University (Turkey)

Yrd. Doç. Dr. Hamza KUZUCU Cumhuriyet Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Hamza KUZUCU Cumhuriyet University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Lütfiye CENGİZHAN Trakya Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Lütfiye CENGİZHAN Trakya University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Mehdi GENCELİ Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Mehdi GENCELİ Marmara University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Mehmet TOK Çanakkale 18 Mart Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Mehmet TOK Çanakkale 18 Mart University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Murat ELMALI İstanbul Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Murat ELMALI İstanbul University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Niyazi ADIGÜZEL Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Niyazi ADIGÜZEL Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Senem ÖNER İstanbul Arel Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Dr. Senem ÖNER İstanbul Arel University (Türkiye)
Yrd. Doç. Dr. Turgut KOÇOĞLU Erciyes Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Turgut KOÇOĞLU Erciyes University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Yakup YILMAZ Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Yakup YILMAZ Kırklareli University (Turkey)

2014.1. HAKEMLERİ	2014.1. REFEREES
Prof. Dr. Işın Bengi ÖNER 29 Mayıs Üniversitesi (Türkiye)	Professor Işın Bengi ÖNER 29 Mayıs University (Turkey)
Doç. Dr. Mehmet GÜNEŞ Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Assoc. Prof. Mehmet GÜNEŞ Marmara University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Ahmet İSPARTA İstanbul Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Ahmet İSPARTA İstanbul University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Ali KURT Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Ali KURT Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Erdoğan TAŞTAN Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Erdoğan TAŞTAN Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Esra BİRKAN BAYDAN Marmara Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Esra BİRKAN BAYDAN Marmara University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Faysal Okan ATASOY Erzincan Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Faysal Okan ATASOY Erzincan University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Niyazi ADIGÜZEL Kırklareli Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Niyazi ADIGÜZEL Kırklareli University (Turkey)
Yrd. Doç. Dr. Senem ÖNER İstanbul Arel Üniversitesi (Türkiye)	Asst. Prof. Dr. Senem ÖNER İstanbul Arel University (Türkiye)

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

EDİTÖRDEN / EDITOR'S NOTE (IX. s.)

Yakup YILMAZ, Betül KONYAR (1-19. s.)

KIRKLARELİ'NDE 2013 YILINDA DOĞAN ÇOCUKLARA VERİLEN ADLARIN
ÖZELLİKLERİ

THE PROPERTIES OF CHILDREN'S NAMES WHO ARE BORN IN 2013 IN KIRKLARELI

Secaattin TURAL (20-25. s.)

ELEŞTİREL GERÇEKÇİLİK BAĞLAMINDA MEHMET AKİF ŞİİRİNE BİR BAKIŞ

AN OVERVIEW OF MEHMET AKİF'S POETRY IN THE CONTEXT OF CRITICAL REALISM

Muhammet NALBAT (26-37. s.)

ÂTEŞ-GEDE-İ MUNTAFÎ'DE YER ALAN ŞAİRLER

THE POETS MENTIONED IN ÂTEŞ-GEDE-İ MUNTAFÎ

Eshabil BOZKURT, Ayşe Banu KARADAĞ (38-59. s.)

TÜRK KÜLTÜR VE EDEBİYAT DİZGESİNDE ÇOK KİMLİKLİ BİR MÜTERCİM:
SÜLEYMAN TEVFİK

A TRANSLATOR WITH MULTIPLE PROFESSIONAL IDENTITIES IN TURKISH
CULTURAL AND LITERARY SYSTEM: SÜLEYMAN TEVFİK

Ayza VARDAR (60-69. s.)

TRANSLATED WEST IN THE EARLY MODERNIZATION PHASE OF TURKEY

TÜRKİYE'NİN ERKEN MODERNLEŞME DÖNEMİNDE ÇEVİRİLMİŞ BATI

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

ISSN : 2148-7782

EDİTÖRDEN

Kıymetli okuyucu,

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi'nin Ekim 2014'te ilk sayısı yayımlanmıştır.

Rumeli yurdunda Türk dili, Türk edebiyatı ve çeviri bilimiyle ilgili yazılarla yayın hayatına başlayan dergimizde bu sayının düzen ve tasarımı editörlük gerçekleştirmiştir.

Bu sayıda,

Yakup YILMAZ ve öğrencisi Betül KONYAR “Kırklareli’nde 2013 Yılında Doğan Çocuklara Verilen Adların Özellikleri” adlı makaleleriyle,

Secaattin TURAL “Eleştirel Gerçekçilik Bağlamında Mehmet Akif Şiirine Bir Bakış” adlı makalesiyle,

Muhammet NALBANT, “Âteş-Gede-i Muntafî’de Yer Alan Şairler” adlı makalesiyle,

Eshabil BOZKURT ve Ayşe Banu KARADAĞ “Türk Kültür ve Edebiyat Dizgesinde Çok Kimlikli Bir Mütercim: Süleyman Tevfik” adlı makaleleriyle,

Ayza VARDAR da “Translated West in The Early Modernization Phase of Turkey” adlı makalesiyle dergimize katkıda bulunmuştur.

Makaleleriyle yazarlarımıza, hakemlikleriyle hakemlerimize, yayın kuruluna ve dergimize katkısı olan herkese teşekkür eder, makalelerin okuyanlara faydalı olmasını temenni ederiz.

2015 Nisan sayısı için yazılarınızı beklediğimizi bilmenizi isteriz.

Başarı ve mutluluk dileklerimizle...

RumeliDE Yayın Editörleri

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

ISSN : 2148-7782

EDITOR'S NOTE

Dear Reader,

The first issue of RumeliDE is published in October, 2014.

The design and organization of this issue which includes articles on Turkish Language, Turkish Literature and Translation Studies have been undertaken by the editor.

This issue is contributed by:

Yakup YILMAZ and his student Betül KONYAR, with the article named "Properties of Children's Names Who Are Born in 2013 in Kırklareli",

Secaattin TURAL, with the article named "An Overview of Mehmet Akif Poetry in the Context of Critical Realism",

Muhammet NALBANT, with the article named, "The Poets in *Âteş-Gede-i Muntafî*",

Eshabil BOZKURT and Ayşe Banu KARADAĞ with the article named "A Translator with Multiple Professional Identities in Turkish Cultural and Literary System: Süleyman Tevfik

Ayza VARDAR, with the article named "Translated West in the Early Modernization Phase of Turkey".

We kindly thank to our writers for their articles, the referees for carefully evaluating the works, to the editorial board for their contributions, hoping that you will benefit from the articles in the journal.

We want you to know that we expect your article for the 2015 April issue.

We wish our success and happiness...

RumeliDE General Editors

KIRKLARELİ’NDE 2013 YILINDA DOĞAN ÇOCUKLARA VERİLEN ADLARIN ÖZELLİKLERİ

Yakup YILMAZ¹

Betül KONYAR²

Özet

Bu çalışmada Kırklareli’nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlar incelendi. İnceleme için Kırklareli Nüfus Müdürlüğünden 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlar alındı. Bu adlar kökenleri, kavram alanları, imlâları, referans kişiler, doğum zamanı, çocuğun doğum sırası, adın dilek bildirilmesi, çocuğun cinsiyeti, ad ve soyadı uyumu, verilen adların alfabetik ve sayısal sıklığı bakımından ele alındı. Bu incelemeye göre, Kırklareli’nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adların köken bakımından Türkçe, Arapça, Farsça, İbranice, İtalyanca, Moğolca, Yunanca, Latince, Fransızca, İspanyolca, İngilizce, Lehçe, Slovakça kaynaklı olduğu; duygudan madenlere, dinden tarihe çok farklı alanlardan kavram adları verildiği; adların verilisinde çoklukla sözlüklerin tarandığı, bunun yanında sözlüklere bakmadan kulak imlâsı muvacehesinde verilen adların da bulunduğu; referans kişilikler bakımından dinden ve tarihten çok istifade edildiği; çocuğun doğduğu tarih, özel bir dini gün, mevsim, gün ve ay adlarının çocuklara ad verilirken kullanıldığı; çocukların doğum sırasına dikkat edildiği; onun yaşaması, mutluluğu, üstünlüğü ve güzel bir ömür temennisi; toplumdaki cinsiyetlere tahsis edilmiş adlara dikkat edildiği ve verilen adlardan 213’ünün erkek adı, 210’unun kız adı olduğu; ad ve soyadı arasındaki başta kafiyeleşiklik, ad ve soyadı arasındaki sonda kafiyeleşiklik, ad sonu ve soyadı başındaki kafiyeleşiklik ve ad ve soyadı arasındaki anlam uyumuna dikkat edildiği görülmüştür. Kırklareli’nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlarda en çok A (50) ve B (42) ile başlayan harfler ve en çok da Nur (33) ve Zeynep (30) adı tercih edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Ad bilimi, adlandırma, Kırklareli’ndeki çocuk adları, adların tasnifi ve özellikleri, ad verme sebebi.

THE PROPERTIES OF CHILDREN’S NAMES WHO ARE BORN IN 2013 IN KIRKLARELI

Abstract

This paper examines the names given to children born in Kırklareli in 2013. Data was obtained from the Kırklareli public Records Office for the children born in 2013. Their given names were studied in terms of origins, conceptual areas, spelling, persons of reference, time of birth, number of siblings, whether the name signifies a wish, the child's gender, harmony between given name and family name, alphabetical frequency, and the number of times each name was given. According to the analysis of the data, given names of children born in Kırklareli in 2013 had origins in the Turkish, Arabic, Persian, Hebrew, Italian, Mongolian, Greek, Latin, French, English, Polish and Slovakian languages. Conceptual areas varied from feelings to minerals, religion and history. Name dictionaries were often consulted, but there were spellings that were based on pronunciation. There were children named after persons of historical or religious

¹ Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, yilmazyakupbey@gmail.com

² Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü YL Öğrencisi, btlknyr39@hotmail.com

significance, and religious days, seasons, names of days and months were used in naming the child. Whether the child had any siblings was observed when naming the child. Wishes that influenced the choice of name include the child's survival, privilege and a long, happy life. Gender roles were observed and 213 given names were boy's names, and 210 were girl's names. Parents paid attention to rhyming between the beginning of the given and family names, the end of both names, and the end of the given name and beginning of family name; harmony of the meanings of the two names was also a consideration. The letter A was the most frequent first letter of the given name with 50 instances, followed by the letter B with 42. The most common names were Nur (33) and Zeynep (30).

Keywords: Onomasiology, naming, children's names in Kırklareli, classification and properties of names, naming reasons.

GİRİŞ

Adlandırma, insanlık tarihiyle başlamış insani bir eylemdir. İnsan muhatap kabul etmek, işlemek, değerlendirmek, kullanmak vs. için karşılaştığı her varlığı bildiklerinden yola çıkarak, kendinden olan sesler ve sözlerle adlandırmak ister. Adlandırma eylemi, aynı zamanda bir kimlik verme, tanımlama eylemidir.

Her ad bir şeyin ya da daha doğrusu bir kavramın yerini tutar, onun göstergesi olur. Gerçek nesnelerin yerini tutan, onların olmadığı ortamlarda da onlardan söz edilmesini dolayısıyla anımsanmayı, geleceğe yönelik tasarımlar yapmayı ve bunları başkalarına aktarmayı mümkün kılan şey, insandaki bu gösterge kullanabilme yetisidir (Erkman Akerson, 2007, s. 187-200).

Ad bilimi, tür adı sayılan öğelerin hangi yollarla, ne biçimde kavram haline geldiğini; yeryüzündeki varlıkların, somut ve soyut nesnelerin dilde nasıl anlatım bulduğunu araştırır (Aksan, 1995, s. 125). Ad bilimi, etimolojiyle sıkı bir ilişki içinde olmakla beraber kendi içinde özel adlar bilimi ve tür adları bilimi diye iki ana gruba ayrılır. Bu çalışma özel adlar biliminin alt kolu olan kişi adları bilimiyle ilgilidir.

İnsanın geleceğe bırakacağı imzası olan çocuklara ad vermek her millette gelenek hâlini almış bir tavidir. Türk kültüründe de bu anlamda çeşitli gelenekler vardır. Yeni doğan çocuğa adını olgun kişiler verir. Bu olgun kişiler genellikle din büyükleri, bazen ailenin dedesi, babası, amcası, bazen de yakın çevredeki ilim adamlarıdır; ancak bu kişilerden özellikle din ve ilimle irtibatı olanlar tercih edilmektedir.

Türklerde çocuklara ad vermede kaynak olan çeşitli kişiler, durumlar ve sebepler vardır: Başarılı ve kahraman kişiler, söyleyiş güzelliği, ebeveynin kültür çevresi, sosyal yapısı, ata ve yakınlarının adlarının seçimi, asker arkadaşı, kumandan adı, dinî adlar ve terimler, komşu adı, hemşire, ebe veya doktor adları, tarih ya da politika büyüğü gibi ünlü, saygı ve minnet duyulan kişilerin adları, doğum zamanının özelliği, destan, söylence ve masallarda geçen adlar, yer adları, coğrafya adları, tarihî olay ya da kavim, boy adları, güçlü hayvanların adları, güzel görünüşlü uysal hayvanların adları, şehirlerin ve ülkelerin adları, nehir, göl ve denizlerin adları, kavimlerin adları, yönlerin adları, bitkilerin adları, değerli madenlerin adları, gök cisimlerinin adları, renklerin adları, yabancı ırk ve kişi adları, yatırlar ve ziyaret yerlerinin adları, Allah'ın sıfatları, peygamberler ve peygamber yakınlarının adları, tarihi kahramanların adları, siyasi liderlerin adları, çocuğun doğduğu yerlerin adları, ölmüş büyüklerin adları, coğrafi öğelerin adları, uyumlu adlar (Gülensoy, 1991, s. 3-8).

Türklerin ad koyma âdetleri iki bin yılı aşkın bir zaman içerisinde belirli bir millî çizgiden çıkmamış ve millî özelliğini yitirmemiştir. Budizm, Maniheizm ve Hıristiyanlık dinlerinin

etkisiyle tarihin belli dönemlerinde, Türkçe olmayan adlar bir kısım Türk topluluklarınca benimsenerek kişi adı olarak kullanılmış ise de bu hal Türk kişi adlarındaki millî özelliği yok edememiştir. Zamanla bu yabancı adlar, yerini yine eski Türk adlarına veya Müslüman adlarına bırakmıştır. Türklerin İslamiyet’e geçmesiyle eski Türkçe adlarla Müslüman adları birlikte kullanılmıştır (Abdurrahman, 2004, s. 131).

Kırklareli, coğrafi olarak Türkiye’nin Avrupa sınırında yer alır. Balkanlar ve Türkiye münasebetlerinin tesirinin ilk hissedildiği şehirlerden biridir. Şehirde yaşayan insanların büyük kısmı Balkan göçmenidir. Dolayısıyla çocuklara ad verme gelenekleri Balkanlarda yaşayanlarla hemen hemen aynıdır.

Kırklareli’nde yeni doğan çocuğa 3 ile 7 güne kadar ad verilir. Günümüzde çocuk doğmadan önce anne ve babası tarafından belirlenen ad, bir imam veya Kuran okumayı bilen bir erkek tarafından dua (sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet) okunup çocuğun kulağına üç kere adı söylenerek ad koyma işlemi tamamlanır. Yapılan bu törenlerin çocuğa kişilik ve toplumda statü kazandırdığı ifade edilmektedir (Acıpayamlı, 1992, s. 14). 90’lı yıllara kadar çocuğun adını ev içerisinde bulunan büyükler belirler ve 3 ile 7 güne kadar yine evdeki büyükler tarafından kucağına alınan çocuğa dua okunur ve kulağına üç kere adı söylenerek ad verme tamamlanırdı (Kurtulmuş, 2010, s. 22-23). Önceden evin büyüğünde olan ad verme törenlerini icra görevi, son zamanlarda cami imamlarına geçmiş oldu.

Belli bir yerleşim yerinde belli bir tarihte doğanlara verilen adlar üzerine özellik ve tasnif çalışmaları pek yaygın olmamakla beraber bulunabilen yayınlar şunlardır: Erdoğan Boz’un “2001 Yılında Afyon’da Verilen Çocuk Adları” (Boz, 2002), Fevzi Karademir’in Gaziantep için yaptığı “Gaziantep’te Çocuklara Ad Verme Geleneği ve 2007 Yılında Verilen Adlara Ad Bilimsel Bir Yaklaşım” adlı çalışma (Karademir, 2008) ve Hilal Oytun Altun’un daha geniş süreyi kapsayan “1975-2009 Yılları Arasında Bitlis’te Çocuklara Verilen Adlar” adlı çalışması (Altun, 2011) da anılması gerekenler arasındadır. Bu çalışmaların hepsi belli bir tarihte belli şehre ait olarak çocuklara verilen adların değerlendirilmesine yöneliktir. Sakaoğlu, *Türk Ad Bilimi* adlı çalışmasıyla Türk ad bilimiyle ilgili literatür taramasını en geniş biçimde gerçekleştirmiştir (Sakaoğlu, 2001).

Bu çalışmada Kırklareli’nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlar değişik alt başlıklarda incelenerek değerlendirilmiştir. 2013 yılında doğan çocuklara ait ad listeleri Kırklareli Valiliği Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğünden temin edilmiştir. Liste olarak gösterilen adların yanındaki sayı, o adın verilme sıklığını ifade etmektedir. Bu çalışma, ad veren kişilerle muhatap olunmadan, verilmiş adlar üzerine yapılmış bir çalışmadır.

VERİLEN ADLARIN TASNİFİ VE ÖZELLİKLERİ

Kırklareli şehrinde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlar şu başlık ve tasniflerle ele alınmış ve değerlendirilmiştir:

1. Kökenleri bakımından
2. Kavram alanları bakımından
3. İmlâları bakımından
4. Referans kişi bakımından
5. Doğum zamanı bakımından

6. Çocuğun doğum sırası bakımından
7. Dilek bildirmesi bakımından
8. Çocuğun cinsiyeti bakımından
9. Ad ve soyadı uyumu bakımından
10. Harf dağılımına göre adlar
11. Sayı dağılımına göre adlar

1. Kökenleri Bakımından Adlar

Kırklareli'nde verilen adların köken bakımından Türkçe, Arapça, Farsça, İbranice, İtalyanca, Moğolca, Yunanca, Latince, Fransızca, İspanyolca, İngilizce, Lehçe, Slovakça kaynaklı olduğu görülmekte, ayrıca iki dilin karışımı olan adlara da rastlanmaktadır:

Kırklareli'nde 2013'te doğan 149 çocuğa Türkçe kökenli ad verilmiştir: *Ada (7), Akın (19), Alara (1), Alev (1), Almıla (1), Alp (7), Alperen (3), Andaç (1), Aras (13), Arda (8), Armağan (1), Ata (4), Atakan (1), Atilla (1), Ay (1), Ayaz (10), Ayberk (1), Aybüke (1), Ayça (1), Aygün (2), Aylin (2), Aysel (1), Aysu (1), Aytuğ (1), Balım (1), Baran (1), Barlas (1), Bartu (1), Batkan (1), Batuhan (5), Begüm (11), Bektaş (1), Belinay (2), Beliz (1), Beray (2), Beren (4), Berk (6), Berkay (2), Berkin (1), Bertuğ (1), Bilge (2), Biricik (1), Buğra (6), Bulut (1), Burçe (1), Çağan (3), Çağatay (2), Çağla (1), Çağrı (1), Damla (3), Demir (1), Deniz (5), Deren (3), Derin (11), Dilek (1), Doğukan (3), Dolunay (1), Doruk (4), Duru (10), Ece (10), Ediz (1), Efe (16), Ege (8), Egemen (4), Elçin (5), Emre (8), Eray (2), Erbay (1), Erbil (1), Erdem (4), Eren (2), Erkut (1), Gökhan (1), Gökmen (2), Göksu (1), Göktuğ (3), Göktürk (2), Görkem (2), Gözde (1), Güler (1), Güneş (3), Güney (4), Han (10), Hazal (4), Hazel (1), Ilgaz (1), Ilgın (1), Irmak (3), Işıl (1), İdil (3), İlay (1), İlayda (1), İlhan (1), İlkem (1), İnanç (2), İnci (1), Kaan (4), Kağan (5), Kardelen (2), Kayra (19), Koray (1), Kubat (1), Kumsal (4), Kuzey (8), Mehmet (9), Mete (6), Mutlu (1), Oğuz (4), Orçun (1), Ozan (2), Öykü (2), Özcan (2), Özgür (1), Pınar (1), Sarp (1), Selen (1), Selin (1), Serpil (1), Sevgi (1), Sevim (2), Sevinç (2), Seymen (2), Sezil (1), Simge (1), Su (15), Şenol (1), Tan (1), Toprak (5), Tuğra (4), Tuğrul (1), Tuğsen (1), Tuna (3), Tunay (1), Tunca (1), Turgut (1), Umut (6), Uras (1), Utku (4), Yağz (8), Yağmur (5), Yahn (1), Yamaç (1), Yaman (1), Yaşar (2), Yavuz (4), Yeliz (1), Yılmaz (1), Yiğit (7), Yüksel (1)*

Kırklareli'nde 2013'te doğan 3 çocuğa Moğolca kökenli ad verilmiştir: *Ceren (1), Ceylan (1), Kubilay (1)*

Kırklareli'nde 2013'te doğan 155 çocuğa Arapça kökenli ad verilmiştir: *Abdullah (3), Aden (1), Adin (1), Ahmet (10), Ahsen (2), Akif (2), Aleyna (1), Ali (17), Alya (4), Amine (1), Asel (1), Asya (11), Atlas (1), Ayshe (1), Ayşe (8), Azra (11), Baha (1), Benan (1), Bera (1), Berat (12), Berk (6), Berre (1), Berra (2), Berrak (1), Bilal (1), Burak (3), Büşra (4), Cem (1), Cemre (7), Ceyda (2), Devran (1), Ebrar (2), Ebubekir (1), Ecrin (11), Eda (2), Ekrem (2), Elif (14), Elisa (1), Elvin (1), Emin (1), Emir (26), Enes (4), Enise (1), Ensar (1), Erva (1), Esila (1), Eslem (3), Esma (3), Eylül (6), Eymen (11), Eyyüp (1), Fahri (1), Faruk (1), Fatih (4), Fatma (3), Feyza (2), Furkan (1), Galip (1), Gaye (3), Gülsüm (1), Hale (1), Halil (2), Halim (1), Halit (1), Hamza (1), Hasan (4), Hatice (2), Havva (2), Hayal (2), Hayat (2), Hilal (4), Hira (2), Hülya (1), Hümeysra (1), Hüseyin (5), Hüsnü (1), İkra (1), İrem (3), İsmet (2), Kadir (1), Kemal (3), Kerem (11), Kevser (1), Kudret (1), Kübra (2), Leyla (1), Liva (2), Mahmut (1), Masal (2), Melek (5), Melih (1), Melike (1), Merve (4), Meryem (5), Metin (3), Mısra (1), Mim*

(1), Minel (3), Miraç (6), Muaz (1), Muhammed (5), Muhammet (7), Muhsin (1), Murat (3), Mustafa (6), Mücahit (1), Müstakim (1), Naim (1), Necip (1), Nedim (1), Nehir (11), Nevra (1), Nimet (1), Nisa (13), Nur (33), Osman (4), Ömer (22), Rabia (1), Ragıp (1), Ramadan (1), Ramazan (1), Rana (1), Raşit (3), Recep (1), Reşat (1), Reyhan (1), Rüya (1), Sahra (2), Salih (1), Sare (1), Sedat (1), Sefa (1), Seher (1), Seide (1), Selim (2), Semiha (1), Sena (5), Senih (1), Seyda (1), Sıla (3), Sıraç (4), Sümeyye (1), Şevval (1), Taha (4), Talha (3), Tar (1), Tayyip (1), Tuğba (2), Ünzile (1), Yasin (2), Yunus (4), Zafer (1), Zehra (8), Zeynep (30), Zümra (1)

Kırklareli'nde 2013'te doğan 10 çocuğa İbranice kökenli ad verilmiştir: Bünyamin (1), Ceyhun (1), Elisa (1), İbrahim (3), İlyas (1), İsa (1), İsmail (4), Kenan (2), Süleyman (4), Yusuf (15)

Kırklareli'nde 2013'te doğan 43 çocuğa Farsça kökenli ad verilmiştir: Azad (1), Bade (4), Baha (1), Bahar (1), Baran (1), Berna (1), Buse (1), Can (17), Cem (1), Cenk (1), Ceylin (4), Cihan (1), Cihangir (2), Derya (3), Çınar (13), Ebru (2), Efkân (1), Ela (2), Feridun (2), Gül (1), Gülbahar (1), Gülçin (1), Gülşah (1), Gülten (1), Lale (1), Mert (3), Mihrimah (1), Mina (4), Mine (1), Mirza (1), Narin (1), Naz (13), Nazan (1), Nevzat (1), Nihal (3), Nil (4), Nilgün (1), Rüzgâr (8), Sara (1), Sezai (2), Sude (3), Yaren (2), Yasemin (2)

Kırklareli'nde 2013'te doğan 1 çocuğa İtalyanca kökenli ad verilmiştir: Fulya (1)

Kırklareli'nde 2013'te doğan 7 çocuğa Yunanca kökenli ad verilmiştir: Defne (6), Demet (1), Mara (1), Melisa (1), Menderes (1), Pelin (2), Poyraz (9)

Kırklareli'nde 2013'te doğan 1 çocuğa Latince kökenli ad verilmiştir: Mira (3)

Kırklareli'nde 2013'te doğan 2 çocuğa Fransızca kökenli ad verilmiştir: Arina (1), Melodi (1)

Kırklareli'nde 2013'te doğan 5 çocuğa İngilizce kökenli ad verilmiştir: Berlin (1), Cara (1), Carson (1), Lea (1), Paul (1)

Kırklareli'nde 2013'te doğan 1 çocuğa Lehçe kökenli ad verilmiştir: Jurek (1)

Kırklareli'nde 2013'te doğan 1 çocuğa Slovakça kökenli ad verilmiştir: Laura (1)

Kırklareli'nde 2013'te doğan 3 çocuğa Türkçe ve Arapça kökenli ad bir arada verilmiştir: İlknur (1), Tansel (1), Sudem (1)

Kırklareli'nde 2013'te doğan 13 çocuğa Türkçe ve Farsça kökenli ad bir arada verilmiştir: Ayfer (1), Bircan (1), Birgül (1), Cansu (6), Gökberk (1), Gülçiçek (1), Miray (7), Nazlı (3), Neşem (1), Seray (1), Serkan (1), Simay (4), Sinem (2)

Kırklareli'nde 2013'te doğan 4 çocuğa Arapça ve Farsça kökenli ad bir arada verilmiştir: Gültaş (1), Nurşah (1), Serhat (2), Sertaç (1)

Kırklareli'nde 2013'te doğan 27 çocuğun adının kökeni hakkında bilginiz yoktur. Bu adların imlalarının bozulduğu ya da bazı anne baba adı kısaltmalarından üretilmiş olduğu tahmin edilmektedir: Aida (1), Alina (1), Almina (1), Almira (1), Asmin (2), Asmira (1), Aymen (1), Beritan (1), Beril (5), Buğlem (3), Demre (1), Dervan (1), Dina (1), Emeti (1), Hüzarşif (1), Melinay (1), Mihribah (1), Nilda (1), Nilsa (2), Pamira (1), Selenay (1), Sümral (1), Tabias (1), Tuana (3), Ülbek (1), Zümral (1), Zünbül (1)

2. Kavram Alanları Bakımından Adlar

Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlar genel olarak şu kavramlar etrafında toplanmıştır:

Arzu, umut, beklenti, hayal kavramlarını ifade eden adlar: *Dilek (1), Gaye (3), Hayal (2), Hülya (1), Rüya (1), Sıla (3), Umut (6), Büşra (4), Uras (1), Selen (1), Selenay (1), Sezil (1)*

Ateş, ışık, aydınlık, nur ifade eden adlar: *Alev (1), Işıl (1), İlknur (1), Sıraç (4), Nur (33), Miray (7)*

Bitki ve özellikle güzelliğinden dolayı çiçek adları: *Almula (1), Defne (6), Demet (1), Çınar (13), Birgül (1), Gül (1), Gülbahar (1), Gülçiçek (1), Gülçin (1), Gülşah (1), Gültaç (1), Gülten (1), Fulya (1), Melisa (1), Nihal (3), Tuğba (2), Yasemin (2), Zümbül (1), Lale (1), Kardelen (2), Rana (1), Hazal (4), Hazel (1), Selin (1), Pelin (2), Nevra (1), Lavra (1), Elvin (1), Elçin (5)*

Liderlik, üstünlük, yiğitlik, güç, özgürlük ve savaş kavramlarının ifadesi olan adlar: *Ece (10), Efe (16), Egemen (4), Emir (26), Galip (1), Han (10), Kaan (4), Kağan (5), Mücahit (1), Seray (1), Serkan (1), Sertaç (1), Utku (4), Yılmaz (1), Yiğit (7), Yüksel (1), Zafer (1), Berk (6), Berkin (1), Beren (4), Görkem (2), Melike (1), Mirza (1), Nurşah (1), Seyda (1), Kadir (1), Yaman (1), Yavuz (4), Simge (1), Seymen (2), Ediz (1), Tuğsen (1), Tuğra (4), Serhat (2), Kudret (1), Koray (1), Azad (1), Özgür (1), Yalın (1), Akın (1), Alp (7), Alperen (3), Barlas (1), Cenk (1), Bertuğ (1), Cihangir (2)*

Cinsiyet ve akrabalık kavramlarını ifade eden adlar: *Nisa (13), Mert (3), Eray (2), Erbay (1), Erkut (1), Orçun (1), Nevzat (1), Emeti (1)*

Dil ve edebiyat kavramlarını ifade eden adlar: *Elif (14), Esmâ (3), Masal (2), Ozan (2), Öykü (2), Mısra (1), Mim (1), Minel (3)*

Maddi güzellik kavramlarını ifade eden adlar: *Berna (1), Azra (11), Ahsen (2), Aybüke (1), Ayfer (1), Aygün (2), Baha (1), Begüm (11), Ceyda (2), Ebru (2), Bahm (1), Bade (4), Berrak (1), Duru (10), Eda (2), Gözde (1), Hüsnü (1), Narin (1), Naz (13), Nazan (1), Nazlı (3), Serpil (1), Zümra (1), Tayyip (1), Senih (1), Simay (4), Mira (3), İlay (1), Erva (1), Buğlem (3)*

Manevi güzellik kavramlarını ifade eden adlar: *Ebrar (2), Deren (3), Derin (11), Eren (2), Ekrem (2), Erdem (4), Eslem (3), Fahri (1), Halim (1), İsmet (2), Kemal (3), Kerem (11), Melih (1), Metin (3), Muhsin (1), Müstakim (1), Necip (1), Ragıp (1), Raşit (3), Reşat (1), Salih (1), Selim (2), Semiha (1), Furkan (3), Özcan (2), İlkem (1), İnanç (2), Nedim (1), Yaren (2), Sedat (1), Kayra (19), Enise (1), Beril (5), Berra (2)*

Hava ve havayla ilgili kavramları ifade eden adlar: *Bulut (1), Ay (1), Ayça (1), Ayberk (1), Aylin (2), Aysel (1), Aytuğ (1), Belinay (1), Berkay (2), Beray (2), Dolunay (1), Gökberk (1), Gökhan (1), Gökmen (2), Göksu (1), Göktaş (3), Göktürk (2), Cemre (7), Baran (1), Güneş (3), Hale (1), Hilal (4), Poyraz (9), Tan (1), Tansel (1), Tunay (1), Ilgın (1), Rüzgâr (8), Yeliz (1), Burçe (1)*

Hayvan adları: *Buğra (6), Ceren (1), Ceylan (1), Çağan (3), Ceylin (4)*

Hz. Muhammed ve çevresindeki kişi adları: *Abdullah (3), Ahmet (10), Ali (17), Amine (1), Aymen (1), Ayshe (1), Ayşe (8), Bera (1), Bilal (1), Ebubekir (1), Emin (1), Enes (4), Ensar (1), Eymen (11), Faruk (1), Fatma (3), Gülsüm (1), Halit (1), Hamza (1), Hasan (4), Hatice (2),*

Hüseyin (5), *Kübra* (2), *Mahmut* (1), *Mehmet* (9), *Muaz* (1), *Muhammed* (5), *Muhammet* (7), *Mustafa* (6), *Osman* (4), *Ömer* (22), *Seide* (1), *Talha* (3), *Zehra* (8), *Zeynep* (30), *Sümeyye* (1)

Hüzün kavramlarını ifade eden adlar: *Efkan* (1), *Lea* (1)

İslam öncesi kişilerin adları: *Bilge* (2), *Atilla* (1), *Cem* (1), *Feridun* (2), *Kubat* (1), *Kubilay* (1), *Mete* (6), *Oğuz* (4), *Paul* (1)

İslam sonrası kişilerin adları: *Ayaz* (10), *Akif* (2), *Bektaş* (1), *Çağrı* (1), *Çağatay* (2), *Batuhan* (5), *Fatih* (4), *Tuğrul* (1), *Turgut* (1), *İlhan* (1), *Emre* (8), *Mihribah* (1), *Mihrimah* (1), *Murat* (3), *Rabia* (1), *Sezai* (2)

İslami konularla ilgili kavramları ifade eden adlar: *Burak* (3), *İkra* (1), *Sefa* (1), *Liva* (2), *Merve* (4), *Miraç* (6), *Melek* (5), *Kevser* (1), *Mina* (4), *Taha* (4), *Yasin* (2), *Naim* (1), *Tuana* (3), *Elisa* (1), *Ünzile* (1), *Sena* (5), *Berre* (1)

Hz. Muhammed'den önceki peygamberler ve çevresindeki kişi adları: *Bünyamin* (1), *Eyyüp* (1), *İbrahim* (3), *İlyas* (1), *İsa* (1), *İsmail* (4), *Süleyman* (4), *Yunus* (4), *Yusuf* (15), *Halil* (2), *Havva* (2), *Mara* (1), *Meryem* (5), *Kenan* (2), *Sara* (1), *Sare* (1)

Renk kavramlarını ifade eden adlar: *Ela* (2), *Hümeysra* (1), *Sude* (3), *Sudem* (1)

Müzik kavramlarını ifade eden adlar: *Melodi* (1), *Tar* (1)

Sevgi, neşe, huzur, yaşama, paylaşma kavramlarını ifade eden adlar: *Can* (17), *Cansu* (6), *Bircan* (1), *Biricik* (1), *Buse* (1), *Güler* (1), *Neşem* (1), *Sevgi* (1), *Sevim* (2), *Sevinç* (2), *Şenol* (1), *Hayat* (2), *Yaşar* (2), *Sinem* (2), *Ecrin* (11), *Mutlu* (1)

Su ve suyla ilgili kavramları ifade eden adlar: *Ceyhun* (1), *Atlas* (1), *Aysu* (1), *Damla* (3), *Çağla* (1), *Deniz* (5), *Derya* (3), *Feyza* (2), *Irmak* (3), *Menderes* (1), *Nehir* (11), *Nil* (4), *Nilay* (1), *Nilda* (1), *Nilgün* (1), *Nilsa* (2), *Nilsu* (2), *Pınar* (1), *Su* (15), *Tuna* (3), *Tunca* (1), *Yağmur* (5), *Reyyan* (1), *İnci* (1), *İlayda* (1)

Toprak ve toprakla ilgili kavramları ifade eden adlar: *Cihan* (1), *Doruk* (4), *Demir* (2), *Kumsal* (4), *Sahra* (2), *Sarp* (1), *Toprak* (5), *Yağz* (8), *Ada* (7), *Yamaç* (1), *Mine* (1), *Lara* (2)

Yapı adları: *Demre* (1)

Yer adları: *Ege* (8), *Erbil* (1), *Hira* (2), *İlgaz* (1), *İdil* (3), *İrem* (3), *Aden* (1), *Aras* (13), *Arda* (8), *Asya* (11), *Berlin* (1), *Pamira* (1)

Yiyecek adı: *Asel* (1)

Yön kavramlarını ifade eden adlar: *Doğukan* (3), *Batıkan* (1), *Beliz* (1), *Benan* (1), *Güney* (4), *Kuzey* (8)

Zaman kavramlarını ifade eden adlar: *Bahar* (1), *Şevval* (1), *Devran* (1), *Eylül* (6), *Ramadan* (1), *Ramazan* (1), *Recep* (1), *Berat* (12), *Leyla* (1), *Seher* (1), *Esila* (1)

Zenginlik kavramlarını ifade eden adlar: *Bartu* (1), *Nimet* (1)

Bazı adların anlamlarında kesinlik bulamadığımız için kavram çevresi dışında tuttuk: *Hüzarsif* (1), *Melinay* (1), *Sümrâl* (1), *Tabias* (1), *Ülbek* (1), *Zümrâl* (1), *Beritan* (1), *Jurek* (1), *Cara* (1), *Carson* (1), *Dervan* (1), *Dina* (1) adları böyledir.

3. İmlaları Bakımından Adlar

Türkiye'nin Avrupa sınırında bulunan bir ili olması ve burada yaşayanların genellikle Balkan göçmeni olmaları nedeniyle verilen adlarda Batı dillerinin etkisi görülmektedir. Bunun yanında sınır ve geçiş şehri olmasından dolayı şehirden geçip ülkelerine giden ya da ülkelerinden gelip Türkiye'ye gelen kişilerin şehirde doğum yapmalarından sonra verdikleri adlar da kendi dil ve kültürlerinden olmakta, dolayısıyla yabancı bir kişi adı olarak kayda geçmektedir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayıp Kırklareli'nde doğdukları için adları burada verilenlerin sayısı 10'dur. Bu kişiler yabancı oldukları için çalışmamızın dışındadır.

Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlar arasında imlâları bakımından adlar incelendiğinde adların yabancı imlayla kullanılması, yabancı dilde ek olup Türkçede kelime olarak kullanılması ve iki imlâ ile kullanılması bakımından incelenebilir.

Anlamı tespit edilemeyen kelimeler grubunda değerlendirildiği gibi yabancı imlâlı bu kelimelerin başka bir adın bozulmuş imlası olduğu görülmektedir:

Aida (1) < *Ayda*

Ayshe (1) < *Ayşe*

Verilen adlar incelendiğinde yabancı dilde ek olan ve Türkçedeki {-DAn} eki karşılığındaki bu kelime ad olarak kullanılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de geçmesi nedeniyle konulmuş olabileceği düşünülmektedir:

Minel (3) < Ar. *min* '+DAn' ile Ar. *el* 'belirlilik eki'

Ayrıca Arapçada başa ve sona gelen ekten oluşmuş bir kelime de ad olarak kullanılmıştır:

Aleyna (1) < Ar. *aley* / *alâ* 'üzeri, +A' ile Ar. *nâ* 'bizim'

Anlama bakarak değerlendirildiğinde her ikisi de aynı anlama gelen ancak imlâda farklılık gösteren adlar bulunmaktadır. Bu adlar verildiği bölgeye göre farklılık göstermektedir:

Hazal (4) – *Hazel* (1): /l/ sesinin inceltme özelliği.

Kaan (4) – *Kağan* (5): /ğ/ sesinin zayıflığı.

Mihribah (1) – *Mihrimah* (1): /b-m/ seslerinin değişmesi.

Yapılan tespitlerden anlaşıldığı kadarıyla kişi, dindar olduğunu, adını taşıdığı dinî kişilere bağlılığını, saygısını vurgulamak istiyorsa, adının yazım özelliklerini büyük ölçüde Arapçaya veya Arapça gibi gördüğü ses yapısına uydurmaktadır. Eğer kişi bu türden bir bağlılığa sahip değilse adının yazımı konusunda özel tercihlerde bulunmadığı gibi, adını Türkiye Türkçesinin genel ses özelliklerine göre değişmiş son biçimiyle kullanmakta da bir sakınca görmemektedir (Öezen, 2012, s. 828). Muhammed / *Muhammet* ve Ramadan / *Ramazan* adlarını verilmesi de buna uygun birer örnektir.

Muhammed (5) – *Muhammet* (7): /d-t/ seslerinin ötümlü – ötümsüz olması

Ramadan (1) – Ramazan (1): Arapçadaki *dat* harfinin Türkçede hem /d/ hem de /z/ sesiyle karşılanması.

4. Referans Kişi Bakımından Adlar

İnsanlar, çeşitli sebeplerden dolayı doğan çocuklarının adlarını referans kişilere, o kişilerin özelliklerine dayandırır. Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlarda da bu gelenekten vazgeçilmediği görülmektedir. Bu anlamda Hz. Muhammed'den önceki peygamberler ve çevresindeki kişilerin adları; Hz. Muhammed'in, ailesinin ve arkadaşlarının adları; İslam öncesi tarihi kişilikler ile İslam sonrası tarihi kişiliklerin adları ad vermede kullanılmıştır.

Türkler Hz. Peygamber'e karşı duydukları derin hürmet ve sevgi sebebiyle onun adını aynen almayı bir nevi saygısızlık kabul etmişler ve Muhammed adını Mehmet şeklinde söylemeyi uygun görmüşlerdir. Yine ona nispet edilen Ahmet, Mahmut, Hamid ve Mustafa adlarının Müslümanlar arasında çok yaygın olduğu bilinmektedir (Aras, 1988, s. 333). Referans kişi bakımından ad kullanımı şöyle olmuştur:

Hz. Muhammed'den önceki peygamberler ve çevresindeki kişilerin adları kullanılmıştır: *Bünyamin (1), Eyyüp (1), İbrahim (3), İlyas (1), İsa (1), İsmail (4), Süleyman (4), Yunus (4), Yusuf (15), Halil (2), Havva (2), Mara (1), Meryem (5), Kenan (2), Sara (1), Sare (1)*

İslam dininin peygamberi Hz. Muhammed, onun diğer adları, ailesinin ve arkadaşlarının adları Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlar arasında olduğu görülmektedir: *Abdullah (3), Ahmet (10), Ali (17), Amine (1), Aymen (1), Ayshe (1), Ayşe (8), Bera (1), Bilal (1), Ebubekir (1), Emin (1), Enes (4), Ensar (1), Eymen (11), Faruk (1), Fatma (3), Gülsüm (1), Halit (1), Hamza (1), Hasan (4), Hatice (2), Hüseyin (5), Kübra (2), Mahmut (1), Mehmet (9), Muaz (1), Muhammed (5), Muhammet (7), Mustafa (6), Osman (4), Ömer (22), Seide (1), Talha (3), Zehra (8), Zeynep (30), Sümeyye (1)*

İslam dininin peygamberi Hz. Muhammed'in ve İslam dininin kabul ettiği dinlerin peygamberlerinin eşlerinin, anne ve babasının, dedelerinin, çocuklarının, torunlarının adları Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlar arasında olduğu görülmektedir: *Ayşe (8), Berre (1), Hatice (2), Sare (1), Zeynep (30)*

Geçmişe adını, gücüyle kuvvetiyle kazınmış olan bir kahramanın, bir ilim adamının bir yiğidin adı; çocuklara ad verilirken tercih edilmektedir. İslam öncesi kişilikler arasında ad verilen kaynak kişilik olarak sadece savaşçı ve hükümdar olanlar tercih edilmiş; din unsuru ad verirken kaynak olarak görülmemiştir.

İslam öncesi Türk tarihinin lider kişileri verilen adların kaynağı olabilmektedir. Bu adlar doğan çocuğun bu liderler kadar cesur, korkusuz, atik olması dileğiyle konulmuş olabilir: *Bilge (2), Arda (8), Atilla (1), Gökhan (1), Gökürk (2), Han (10), Kaan (4), Kağan (5), Kubat (1), Kubilay (1), Mete (6), Oğuz (4), Paul (1)*

Dikkat çeken bir nokta da İslam öncesi İran tarihinin lider kişilikleri de ad vermenin kaynağı olarak görülmektedir. Bu tercih, bilinçli olmamalıdır: *Cem (1), Feridun (2)*

İslam sonrası Türk ve İslam tarihinin lider kişileri verilen adların kaynağı olabilmektedir. Bu adlar doğan çocuğun bu liderler kadar cesur, korkusuz, atik olması dileğiyle konulmuş olmalıdır: *Ayaz (10), Akif (2), Bektaş (1), Cihangir (2), Çağrı (1), Çağatay (2), Batuhan (5), Emre (8), Fatih (4), İlhan (1), Mahmut (1), Mehmet, (9) Melike (1), Mihribah (1), Mıhrimah (1), Murat (3), Rabia (1), Selim (1), Sezai (2), Süleyman (4), Yavuz (4), Tuğrul (1), Turgut (1)*

5. Doğum Zamanı Bakımından Adlar

Verilen adlarda çocuğun gerek doğduğu tarih, gerekse özel bir dini gün dolayısıyla mevsim, gün, ay adlarının da kullanılışına rastlanmaktadır.

Yılın insanlarca beğenilen mevsimleri çocuk adı olarak kullanılmış, çocuğun doğduğu mevsim ona ad olarak verilmiştir. Sadece bir örneğine rastlanmıştır: *Bahar (1), Gülbahar (1)*

Çocuğun doğduğu aylar hicri ya da miladi takvime bakılarak ad olarak kullanılmıştır: *Eylül (6), Leyla (1), Ramazan (1), Recep (1), Şevval (1)*

Çocuğun doğduğu günün dini özelliği varsa o gün de çocuk adı olarak kullanılmıştır: *Kadir (1), Miraç (6)*

Çocuğun doğduğu günün herhangi bir dilimi ad olarak kullanılmıştır: *Leyla (1), Seher (1), Tan (1), Tansel (1)*

6. Çocuğun Doğum Sırası Bakımından Adlar

Verilen çocuk adları, çocukların doğum sırasıyla ilgili olabilmektedir. İlklik bildiren sadece bir adet ad kullanıldığı tespit edilmiştir: *İlknur (1)*

Kırklareli, nüfus artış hızının az olmasından dolayı ailelerin sahip olduğu çocuk sayısı da azdır. Dolayısıyla *son* kavramıyla ilgili olarak verilen çocuk adı yoktur.

7. Dilek Bildirmesi Bakımından Adlar

Çocuğu olmayanlar, çocuğu doğup da yaşamayanlar ve hep kız çocuğu doğanların muratlarına erdikleri zaman çocuklarına koydukları adların özel bir yeri ve önemi olmaktadır. Ayrıca bir saygıyı, bir bağlılığı ifade için konulan bu adlarda olanları taşıyanların 'hayırlı evlat' olması dileği de ağır basmaktadır (Sakaoğlu, Anadolu'da Bölgelere Has Kişi Adları, 1995, s. 382). Bu dilekler yaşama, mutluluk, üstünlük, iyi dilek ifade eder. Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara yaşaması, mutluluğu, üstünlüğü ve güzel bir ömür temennisi istikametinde adların verildiği görülmüştür.

İlk çocukları ölen aileler sonraki çocuklarının *yaşaması* dileğiyle adlarını *yaşa-* fiilinden türemiş adlardan verir; ancak sadece 2013 yılındaki çocuklar göz önüne alındığı için bu adın ailenin daha önceki çocuklarıyla bir ilgisinin var olup olmadığı bilinmemektedir: *Yaşar (2)*

Çocuğun bir ömür boyu *mutlu* olması için verilen adlar kullanılmıştır: *Neşem (1), Sevgi (1), Sevim (2), Sevinç (2)*

Çocuğun *en üstün* olması için verilen adlar kullanılmıştır: *Erbil (1)*

Çocuğun bir ömür *iyi dilek* bildiren bir şekilde çağrılmasını sağlamak amacıyla tercih edilmiş adlar da kullanılmıştır: *Çağla (1)*

8. Çocuğun Cinsiyeti Bakımından Adlar

Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlardan 213'ü erkek adı, 210'u kız adı olmak üzere 423 ad kullanılmıştır.

Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlarda 213 erkek adı kullanılmıştır:

Abdullah (3), Aden (1), Adin (1), Ahmet (10), Akın (1), Akif (2), Ali (17), Alp (7), Alperen (3), Andaç (1), Aras (13), Arda (8), Armağan (1), Ata (4), Atakan (1), Atilla (1), Atlas (1), Ay (1), Ayaz (10), Ayberk (1), Aygün (2), Aymen (1), Aytuğ (1), Azad (1), Baha (1), Baran (1), Barlas (1), Bartu (1), Batıkan (1), Batuhan (5), Bektaş (1), Berat (12), Beray (2), Beritan (1), Berk (6), Berkay (2), Berkin (1), Bertuğ (1), Bilal (1), Bilge (2), Bircan (1), Buğra (6), Burak (3), Bünyamin (1), Can (17), Cara (1), Carson (1), Cem (1), Cenk (1), Ceyhun (1), Cihan (1), Cihangir (2), Çağan (3), Çağatay (2), Çağrı (1), Çınar (13), Demir (2), Deniz (5), Dervan (1), Derya (3), Devran (1), Doğukan (3), Dolunay (1), Doruk (4), Ebubekir (1), Ediz (1), Efe (16), Efkan (1), Ege (8), Egemen (4), Ekrem (2), Emin (1), Emir (26), Emre (8), Enes (4), Ensar (1), Eray (2), Erbay (1), Erbil (1), Erdem (4), Eren (2), Erkut (1), Eymen (11), Eyyüp (1), Fahri (1), Faruk (1), Fatih (4), Feridun (2), Furkan (3), Galip (1), Gökberk (1), Gökhan (1), Gökmen (2), Göktuğ (3), Göktürk (2), Görkem (2), Güney (4), Halil (2), Halim (1), Halit (1), Hamza (1), Han (10), Hasan (4), Hüseyin (5), Hüsnü (1), Hüzarsif (1), Ilgaz (1), İbrahim (3), İlhan (1), İlyas (1), İnanç (2), İsa (1), İsmail (4), İsmet (2), Jurek (1), Kaan (4), Kadir (1), Kağan (5), Kayra (19), Kemal (3), Kenan (2), Kerem (11), Koray (1), Kubat (1), Kubilay (1), Kudret (1), Kuzey (8), Lara (2), Lavra (1), Lea (1), Liva (2), Mahmut (1), Mehmet (9), Melih (1), Menderes (1), Mert (3), Mete (6), Metin (3), Mim (1), Miraç (6), Muaz (1), Muhammed (5), Muhammet (7), Muhsin (1), Murat (3), Mustafa (6), Mutlu (1), Mücahit (1), Müstakim (1), Naim (1), Necip (1), Nedim (1), Nevzat (1), Oğuz (4), Orçun (1), Osman (4), Ozan (2), Ömer (22), Özcan (2), Özgür (1), Paul (1), Poyraz (9), Ragıp (1), Ramadan (1), Ramazan (1), Raşit (3), Recep (1), Reşat (1), Rüzgâr (8), Salih (1), Sarp (1), Sedat (1), Sefa (1), Selim (2), Senih (1), Serhat (2), Serkan (1), Sertaç (1), Seymen (2), Sezai (2), Sıraç (4), Süleyman (4), Şenol (1), Tabias (1), Taha (4), Talha (3), Tan (1), Tansel (1), Tar (1), Tayyip (1), Toprak (5), Tuğra (4), Tuğrul (1), Tuna (3), Tunay (1), Tunca (1), Turgut (1), Umut (6), Uras (1), Utku (4), Yağız (8), Yahn (1), Yamaç (1), Yaman (1), Yasin (2), Yaşar (2), Yavuz (4), Yılmaz (1), Yiğit (7), Yunus (4), Yusuf (15), Yüksel (1), Zafer (1),

Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlarda 210 kız adı kullanılmıştır:

Ada (7), Ahsen (2), Aida (1), Alara (1), Alev (1), Aleyna (1), Alina (1), Almıla (1), Almına (1), Almira (1), Alya (4), Amine (1), Arina (1), Asel (1), Asmin (2), Asmira (1), Asya (11), Aybüke (1), Ayça (1), Ayfer (1), Aylin (2), Aysel (1), Ayshe (1), Aysu (1), Ayşe (8), Azra (11), Bade (4), Bahar (1), Balım (1), Begüm (11), Belinay (1), Beliz (1), Benan (1), Bera (1), Beren (4), Beril (5), Berlin (1), Berna (1), Berra (2), Berrak (1), Berre (1), Birgül (1), Biricik (1), Buğlem (3), Burçe (1), Buse (1), Büşra (4), Cansu (6), Cara (1), Cemre (7), Ceren (1), Ceyda (2), Ceylan (1), Ceylin (4), Çağla (1), Damla (3), Defne (6), Demet (1), Demre (1), Deren (3), Derin (11), Dilek (1), Dina (1), Duru (10), Ebrar (2), Ebru (2), Ece (1), Ecrin (11), Eda (2), Ela (2), Elçin (5), Elif (14), Elisa (1), Elvin (1), Emeti (1), Enise (1), Erva (1), Esila (1), Eslem (3), Esmâ (3), Eylül (6), Fatma (3), Feyza (2), Fulya (1), Gaye (3), Göksu (1), Gözde (1), Gül (1), Gülbahar (1), Gülçiçek (1), Gülçin (1), Güler (1), Gülsüm (1), Gülşah (1), Gültaş (1), Gülten (1), Güneş (3), Hale (1), Hatice (2), Havva (2), Hayal (2), Hayat (2), Hazal (4), Hazel (1), Hilal (4), Hira (2), Hülya (1), Hümeysra (1), Ilgın (1), Irmak (3), Işıl (1), İdil (3), İkra (1), İlay (1), İlayda (1), İlker (1), İlknur (1), İnci (1), İrem (3), Kardelen (2), Kevser (1), Kumsal (4), Kübra (2), Lale (1), Leyla (1), Mara (1), Masal (2), Melek (5), Melike (1), Melinay (1), Melisa (1), Melodi (1), Merve (4),

Meryem (5), Mısra (1), Mihribah (1), Mihrimah (1), Mina (4), Mine (1), Minel (3), Mira (3), Miray (7), Mirza (1), Narin (1), Naz (13), Nazan (1), Nazlı (3), Nehir (11), Neşem (1), Nevra (1), Nihal (3), Nil (4), Nilay (1), Nilda (1), Nilgün (1), Nilsa (2), Nilsu (2), Nimet (1), Nisa (13), Nur (33), Nurşah (1), Öykü (2), Pamira (1), Pelin (2), Pınar (1), Rabia (1), Rana (1), Reyhan (1), Rüya (1), Sahra (2), Sara (1), Sare (1), Seher (1), Seide (1), Selen (1), Selenay (1), Selin (1), Semiha (1), Sena (5), Seray (1), Serpil (1), Sevgi (1), Sevim (2), Sevinç (2), Seyda (1), Sezil (1), Sıla (3), Simay (4), Simge (1), Sinem (2), Su (15), Sude (3), Sudem (1), Sümeyye (1), Sümral (1), Şevval (1), Tuana (3), Tuğba (2), Tuğsen (1), Ülbek (1), Ünzile (1), Yağmur (5), Yaren (2), Yasemin (2), Yeliz (1), Zehra (8), Zeynep (30), Zümra (1), Zümral (1), Zünbül (1)

9. Ad ve Soyadı Uyumuna Göre Verilenler

Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlarda ad ve soyad uyumuna göre verilmiş olduğunu düşündüğümüz adlar kullanılmıştır. Bunlar ad ve soyadı arasındaki başta kafiyeleşiklik, ad ve soyadı arasındaki sonda kafiyeleşiklik, ad sonu ve soyadı başındaki kafiyeleşiklik ve ad ve soyadı arasındaki anlam uyumudur:

Ad ve soyadı arasındaki başta kafiyeleşiklik: *Ahmet Aymen AKKOYUN (1), Almıla Göksu GÖK (1), Emir Ömer ÖZ (1), Kayra KAYAN (1), Kayra KARAKAN (1)*

Ad ve soyadı ile iki ad arasındaki sonda kafiyeleşiklik: *Berkay ÇOKAY (1), Cansu KARASU (1), Emir Ömer ÖZ (1), Hale Sare TURAN (1), Kadir Emir EMİNÇ (1), Selenay DEMİRAY (1)*

Ad sonu ve soyadı başındaki kafiyeleşiklik: *Berat ATER (1)*

Ad ve soyadı arasındaki anlam uyumu: *Defne TOMURCUK (1)*

10. Harf Dağılımına Göre Verilen Adları

Harf dağılımına göre verilen adlar ve sayıları toplamda 423 olmak üzere şöyledir:

A. (50 adet) *Abdullah (3), Ada (7), Aden (1), Adin (1), Ahmet (10), Ahsen (2), Aida (1), Akın (1), Akif (2), Alara (1), Alev (1), Aleyna (1), Ali (17), Alina (1), Almıla (1), Almına (1), Almira (1), Alp (7), Alperen (3), Alya (4), Amine (1), Andaç (1), Aras (13), Arda (8), Arina (1), Armağan (1), Asel (1), Asmin (2), Asmira (1), Asya (11), Ata (4), Atakan (1), Atilla (1), Atlas (1), Ay (1), Ayaz (10), Ayberk (1), Aybüke (1), Ayça (1), Ayfer (1), Aygün (2), Aylin (2), Aymen (1), Aysel (1), Ayshe (1), Aysu (1), Ayşe (8), Aytuğ (1), Azad (1), Azra (11)*

B. (42 adet) *Bade (4), Baha (1), Bahar (1), Bahm (1), Baran (1), Barlas (1), Bartu (1), Batkan (1), Batuhan (5), Begüm (11), Bektaş (1), Belinay (1), Beliz (1), Benan (1), Bera (1), Berat (12), Beray (2), Beren (4), Beril (5), Beritan (1), Berk (6), Berkay (2), Berkin (1), Berlin (1), Berna (1), Berra (2), Berrak (1), Berre (1), Bertuğ (1), Bilal (1), Bilge (2), Bircan (1), Birgül (1), Biricik (1), Buğlem (3), Buğra (6), Bulut (1), Burak (3), Burçe (1), Buse (1), Bünyamin (1), Büşra (4)*

C. (14 adet) *Can (17), Cansu (6), Cara (1), Carson (1), Cem (1), Cemre (7), Cenk (1), Ceren (1), Ceyda (2), Ceyhun (1), Ceylan (1), Ceylin (4), Cihan (1), Cihangir (2)*

Ç. (5 adet) *Çağan (3), Çağatay (2), Çağla (1), Çağrı (1), Çınar (13)*

D. (17 adet) Damla (3), Defne (6), Demet (1), Demir (2), Demre (1), Deniz (5), Deren (3), Derin (11), Dervan (1), Derya (3), Devran (1), Dilek (1), Dina (1), Doğukan (3), Dolunay (1), Doruk (4), Duru (10)

E. (37 adet) Ebrar (2), Ebru (2), Ebubekir (1), Ece (10), Ecrin (11), Eda (2), Ediz (1), Efe (16), Efkan (1), Ege (8), Egemen (4), Ekrem (2), Ela (2), Elçin (5), Elif (14), Elisa (1), Elvin (1), Emeti (1), Emin (1), Emir (26), Emre (8), Enes (4), Enise (1), Ensar (1), Eray (2), Erbay (1), Erbil (1), Erdem (4), Eren (2), Erkut (1), Erva (1), Esila (1), Eslem (3), Esma (3), Eylül (6), Eymen (11), Eyyüp (1)

F. (8 adet) Fahri (1), Faruk (1), Fatih (4), Fatma (3), Feridun (2), Feyza (2), Fulya (1), Furkan (3)

G. (21 adet) Galip (1), Gaye (3), Gökberk (1), Gökhan (1), Gökmen (2), Göksu (1), Göktaş (3), Gökürk (2), Görkem (2), Gözde (1), Gül (1), Gülbahar (1), Gülçiçek (1), Gülçin (1), Güler (1), Gülsüm (1), Gülşah (1), Gültaş (1), Gülten (1), Güneş (3), Güney (4)

H. (20 adet) Hale (1), Halil (2), Halim (1), Halit (1), Hamza (1), Han (10), Hasan (4), Hatice (2), Havva (2), Hayal (2), Hayat (2), Hazal (4), Hazel (1), Hilal (4), Hira (2), Hülya (1), Hümeysra (1), Hüseyin (5), Hüsnü (1), Hüzarsif (1)

I. (4 adet) Ilgaz (1), Ilgın (1), Irmak (3), Işıl (1)

İ. (15 adet) İbrahim (3), İdil (3), İkra (1), İlay (1), İlayda (1), İlhan (1), İlkem (1), İlknur (1), İlyas (1), İnanç (2), İnci (1), İrem (3), İsa (1), İsmail (4), İsmet (2)

J. (1 adet) Jurek (1)

K. (16 adet) Kaan (4), Kadir (1), Kağan (5), Kardelen (2), Kayra (19), Kemal (3), Kenan (2), Kerem (11), Kevser (1), Koray (1), Kubat (1), Kubilay (1), Kudret (1), Kumsal (4), Kuzey (8), Kübra (2)

L. (6 adet) Lale (1), Lara (2), Lavra (1), Lea (1), Leyla (1), Liva (2)

M. (36 adet) Mahmut (1), Mara (1), Masal (2), Mehmet (9), Melek (5), Melih (1), Melike (1), Melinay (1), Melisa (1), Melodi (1), Menderes (1), Mert (3), Merve (4), Meryem (5), Mete (6), Metin (3), Mısra (1), Mihribah (1), Mihrimah (1), Mim (1), Mina (4), Mine (1), Minel (3), Mira (3), Miraç (6), Miray (7), Mirza (1), Muaz (1), Muhammed (5), Muhammet (7), Muhsin (1), Murat (3), Mustafa (6), Mutlu (1), Mücahit (1), Müstakim (1)

N. (22 adet) Naim (1), Narin (1), Naz (13), Nazan (1), Nazlı (3), Necip (1), Nedim (1), Nehir (11), Neşem (1), Nevra (1), Nevzat (1), Nihal (3), Nil (4), Nilay (1), Nilda (1), Nilgün (1), Nilsa (2), Nilsu (2), Nimet (1), Nisa (13), Nur (33), Nurşah (1)

O. (4 adet) Oğuz (4), Orçun (1), Osman (4), Ozan (2)

Ö. (4 adet) Ömer (22), Öykü (2), Özcan (2), Özgür (1)

P. (5 adet) Pamira (1), Paul (1), Pelin (2), Pınar (1), Poyraz (9)

R. (11 adet) Rabia (1), Ragıp (1), Ramadan (1), Ramazan (1), Rana (1), Raşit (3), Recep (1), Reşat (1), Reyhan (1), Rüya (1), Rüzgar (8)

S. (39 adet) Sahra (2), Salih (1), Sara (1), Sare (1), Sarp (1), Sedat (1), Sefa (1), Seher (1), Seide (1), Selen (1), Selenay (1), Selim (2), Selin (1), Semiha (1), Sena (5), Seni (1), Seray (1), Serhat (2), Serkan (1), Serpil (1), Sertaç (1), Sevgi (1), Sevim (2), Sevinç (2), Seyda (1), Seymen (2), Sezai (2), Sezil (1), Sıla (3), Sıraç (4), Simay (4), Simge (1), Sinem (2), Su (15), Sude (3), Sudem (1), Süleyman (4), Sümeyye (1), Sümral (1)

Ş. (2 adet) Şenol (1), Şevval (1)

T. (17 adet) Tabias (1), Taha (4), Talha (3), Tan (1), Tansel (1), Tar (1), Tayyip (1), Toprak (5), Tuana (3), Tuğba (2), Tuğra (4), Tuğrul (1), Tuğsen (1), Tuna (3), Tunay (1), Tunca (1), Turgut (1)

U. (3 adet) Umut (6), Uras (1), Utku (4)

Ü. (2 adet) Ülbek (1), Ünzile (1)

Y. (16 adet) Yağz (8), Yağmur (5), Yalın (1), Yamaç (1), Yaman (1), Yaren (2), Yasemin (2), Yasin (2), Yaşar (2), Yavuz (4), Yeliz (1), Yılmaz (1), Yiğit (7), Yunus (4), Yusuf (15), Yüksel (1)

Z. (6 adet) Zafer (1), Zehra (8), Zeynep (30), Zümra (1), Zümral (1), Zünbül (1)

11. Verilme Sıklığı Bakımından Adları

Kırklareli'nde çocuklara verilen 423 adın azdan çoğa doğru verilme sıklığı şöyledir:

Kırklareli'nde 2013 yılında 234 ad 1 defa kullanılmıştır:

Aden (1), Adin (1), Aida (1), Akın (1), Alara (1), Alev (1), Aleyna (1), Alina (1), Almıla (1), Almina (1), Almira (1), Amine (1), Andaç (1), Arina (1), Armağan (1), Asel (1), Asmira (1), Atakan (1), Atilla (1), Atlas (1), Ay (1), Ayberk (1), Aybüke (1), Ayça (1), Ayfer (1), Aymen (1), Aysel (1), Ayshe (1), Aysu (1), Ayтуğ (1), Azad (1), Baha (1), Bahar (1), Balım (1), Baran (1), Barlas (1), Bartu (1), Batkan (1), Bektaş (1), Belinay (1), Beliz (1), Benan (1), Bera (1), Beritan (1), Berkin (1), Berlin (1), Berna (1), Berrak (1), Berre (1), Bertuğ (1), Bilal (1), Bircan (1), Birgül (1), Biricik (1), Bulut (1), Burçe (1), Buse (1), Bünyamin (1), Cara (1), Carson (1), Cem (1), Cenk (1), Ceren (1), Ceyhun (1), Ceylan (1), Cihan (1), Çağla (1), Çağrı (1), Demet (1), Demre (1), Dervan (1), Devran (1), Dilek (1), Dina (1), Dolunay (1), Ebubekir (1), Ediz (1), Efkan (1), Elisa (1), Elvin (1), Emeti (1), Emin (1), Enise (1), Ensar (1), Erbay (1), Erbil (1), Erkut (1), Erva (1), Esila (1), Eyyüp (1), Fahri (1), Faruk (1), Fulya (1), Galip (1), Gökberk (1), Gökhan (1), Göksu (1), Gözde (1), Gül (1), Gülbahar (1), Gülçiçek (1), Gülçin (1), Güler (1), Gülsüm (1), Gülşah (1), Gültaş (1), Gülten (1), Hale (1), Halim (1), Halit (1), Hamza (1), Hazel (1), Hülya (1), Hümeysra (1), Hüsnü (1), Hüzsarşif (1), Ilgaz (1), Ilgın (1), Işıl (1), İkra (1), İlay (1), İlayda (1), İlhan (1), İlkem (1), İlknur (1), İlyas (1), İnci (1), İsa (1), Jurek (1), Kadir (1), Kevser (1), Koray (1), Kubat (1), Kubilay (1), Kudret (1), Lale (1), Lavra (1), Lea (1), Leyla (1), Mahmut (1), Mara (1), Melih (1), Melike (1), Melinay (1), Melisa (1), Melodi (1), Menderes (1), Mısra (1), Mihribah (1), Mihrimah (1), Mim (1), Mine (1), Mirza (1), Muaz (1), Muhsin (1), Mutlu (1), Mücahit (1), Müstakim (1), Naim (1), Narin (1), Nazan (1), Necip (1), Nedim (1), Neşem (1), Nevra (1), Nevzat (1), Nilay (1), Nilda (1), Nilgün (1), Nimet (1), Nurşah (1), Orçun (1), Özgür (1), Pamira (1), Paul (1), Pınar (1), Rabia (1), Ragıp (1), Ramadan (1), Ramazan (1), Rana (1), Recep (1), Reşat (1), Reyhan (1), Rüya (1), Salih (1), Sara (1), Sare (1), Sarp (1), Sedat (1), Sefa (1), Seher (1), Seide (1), Selen (1), Selenay (1), Selin (1), Semiha (1), Seni (1), Seray (1), Serkan (1), Serpil (1), Sertaç (1), Sevgi (1), Seyda (1), Sezil (1), Simge (1), Sudem (1), Sümeyye (1), Sümral (1), Şenol (1), Şevval (1), Tabias (1),

Tan (1), Tansel (1), Tar (1), Tayyip (1), Tuğrul (1), Tuğsen (1), Tunay (1), Tunca (1), Turgut (1), Uras (1), Ülbek (1), Ünzile (1), Yalın (1), Yamaç (1), Yaman (1), Yeliz (1), Yılmaz (1), Yüksel (1), Zafer (1), Zümra (1), Zümrall (1), Zünbül (1)

59 ad 2 defa kullanılmıştır:

Ahsen (2), Akif (2), Asmin (2), Aygün (2), Aylin (2), Beray (2), Berkay (2), Berra (2), Bilge (2), Ceyda (2), Cihangir (2), Çağatay (2), Demir (2), Ebrar (2), Ebru (2), Eda (2), Ekrem (2), Ela (2), Eray (2), Eren (2), Feridun (2), Feyza (2), Gökmen (2), Göktürk (2), Görkem (2), Halil (2), Hatice (2), Havva (2), Hayal (2), Hayat (2), Hira (2), İnanç (2), İsmet (2), Kardelen (2), Kenan (2), Kübra (2), Lara (2), Liva (2), Masal (2), Nilisa (2), Nilisu (2), Ozan (2), Öykü (2), Özcan (2), Pelin (2), Sahra (2), Selim (2), Serhat (2), Sevim (2), Sevinç (2), Seymen (2), Sezai (2), Sinem (2), Tuğba (2), Yaren (2), Yasemin (2), Yasin (2), Yaşar (2), Abdullah (3)

33 ad 3 defa kullanılmıştır:

Alperen (3), Buğlem (3), Burak (3), Çağan (3), Damla (3), Deren (3), Derya (3), Doğukan (3), Eslem (3), Esma (3), Fatma (3), Furkan (3), Gaye (3), Göktuğ (3), Güneş (3), Irmak (3), İbrahim (3), İdil (3), İrem (3), Kemal (3), Mert (3), Metin (3), Minel (3), Mira (3), Murat (3), Nazlı (3), Nihal (3), Raşit (3), Sila (3), Sude (3), Talha (3), Tuana (3), Tuna (3)

31 ad 4 defa kullanılmıştır:

Alya (4), Ata (4), Bade (4), Beren (4), Büşra (4), Ceylin (4), Doruk (4), Egemen (4), Enes (4), Erdem (4), Fatih (4), Güney (4), Hasan (4), Hazal (4), Hilal (4), İsmail (4), Kaan (4), Kumsal (4), Merve (4), Mina (4), Nil (4), Oğuz (4), Osman (4), Sıraç (4), Simay (4), Süleyman (4), Taha (4), Tuğra (4), Utku (4), Yavuz (4), Yunus (4)

12 ad 5 defa kullanılmıştır:

Batuhan (5), Beril (5), Deniz (5), Elçin (5), Hüseyin (5), Kağan (5), Melek (5), Meryem (5), Muhammed (5), Sena (5), Toprak (5), Yağmur (5)

9 ad 6 defa kullanılmıştır:

Berk (6), Buğra (6), Cansu (6), Defne (6), Eylül (6), Mete (6), Miraç (6), Mustafa (6), Umut (6)

6 ad 7 defa kullanılmıştır:

Ada (7), Alp (7), Cemre (7), Miray (7), Muhammet (7), Yiğit (7)

8 ad 8 defa kullanılmıştır:

Arda (8), Ayşe (8), Ege (8), Emre (8), Kuzey (8), Rüzgâr (8), Yağz (8), Zehra (8)

2 ad 9 defa kullanılmıştır:

Mehmet (9), Poyraz (9)

5 ad 10 defa kullanılmıştır:

Ahmet (10), *Ayaz* (10), *Duru* (10), *Ece* (10), *Han* (10)

8 ad 11 defa kullanılmıştır:

Asya (11), *Azra* (11), *Begüm* (11), *Derin* (11), *Ecrin* (11), *Eymen* (11), *Kerem* (11), *Nehir* (11)

1 ad 12 defa kullanılmıştır:

Berat (12)

4 ad 13 defa kullanılmıştır:

Aras (13), *Çınar* (13), *Naz* (13), *Nisa* (13)

1 ad 14 defa kullanılmıştır:

Elif (14)

2 ad 15 defa kullanılmıştır:

Su (15), *Yusuf* (15)

1 ad 16 defa kullanılmıştır:

Efe (16)

2 ad 17 defa kullanılmıştır:

Ali (17), *Can* (17)

1 ad 19 defa kullanılmıştır:

Kayra (19)

1 ad 22 defa kullanılmıştır:

Ömer (22)

1 ad 26 defa kullanılmıştır:

Emir (26)

1 ad 30 defa kullanılmıştır:

Zeynep (30)

1 ad 33 defa kullanılmıştır:

Nur (33)

Bu istatistik bilgiden anlaşıldığı üzere Kırklareli'nde 2013 yılında çocuklara verilen adların içinde birinci sırayı *Nur*, ikinci sırayı *Zeynep* ve üçüncü sırayı *Emir* adı almıştır.

SONUÇ

Ad bilimi, kültür ve gelenekler tarihi ile asıl dil tarihi arasında bir sınır bölgesi teşkil eder ve bize atalarımızın bakış açısını, yaşayış tarzlarını ve âdetlerini gösterir (Üçok, 2004, s. 186). Çocuklara verilen adlar da toplumun kültür kaynaklarının ve arzu edilen hayat tarzının göstergesi hükmündedir ve bu adlara bakarak bir toplumun geleceğinin kültürel bakımından istikametinin ne olduğunu anlamak mümkün olur. Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adların da şimdiki neslin bakış açısını yansıttığını, yaşayış tarzını ve âdetlerini gösterdiğini ifade etmek gerekir.

Kırklareli'nde verilen çocuk adlarından çıkan sonuç şudur:

1. Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adların köken bakımından Türkçe, Arapça, Farsça, İbranice, İtalyanca, Moğolca, Yunanca, Latince, Fransızca, İspanyolca, İngilizce, Lehçe, Slovakça kaynaklı olduğu görülmekte, ayrıca iki dilin karışımı olan adlara da rastlanmaktadır.

2. Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adların kavram alanlarına bakınca şu görülebilir: Kırklareli'nde doğan çocukların adlarında arzu, umut, beklenti kavramları; dil ve edebiyat kavramları; manevi güzellik kavramları; hüüzün kavramları; sevgi, neşe, huzur, yaşama, paylaşma kavramları gibi soyut durumlar; ateş, ışık, aydınlık, nur kavramları; bitki ve özellikle güzelliğinden dolayı çiçek adları; liderlik, üstünlük, yiğitlik, güç, özgürlük ve savaş kavramları; cinsiyet ve akrabalık kavramları; maddi güzellik kavramları; hava ve havayla ilgili kavramlar; hayvan adları; renk kavramları; müzik kavramları; su ve suyla ilgili kavramlar; toprak ve toprakla ilgili kavramlar; yapı adları; yer adları; yiyecek adı; zenginlik kavramları gibi somut durumlar; Hz. Muhammed ve çevresindeki kişi adları; İslam öncesi kişilerin adları; İslam sonrası kişilerin adları; Hz. Muhammed'den önceki peygamberler ve çevresindeki kişi adları gibi önceden yaşamış örnek şahsiyet niteliğindeki kişilere dayanan adlar; yön ve zaman kavramları ile dini konularla ilgili kavramlar çocuk adı olarak kullanılmıştır.

3. Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara adlarının verilişinde imlâlarına bakarak, bu adların sözlükler taranarak verildiği; bunun yanında sözlüklere bakmadan kulak imlâsı muvacehesinde verilen adların da bulunduğu söylenebilir. *Aida*, *Ayshe* gibi adlardan yabancı imlâya bir özenti olduğu; *Minel* gibi aslen ek hükmünde olan bir adın kelime anlamına dikkat edilmeyip kulak ahenginin ön plana çıktığı; *Hazal* / *Hazel* adlarından /a/ ve /e/ seslerinin ayırt edilmesindeki kargaşanın; *Kaan* / *Kağan* adlarından /ğ/ sesinin sesletimindeki sessizlikten; *Mihribah* / *Mihrimah* adlarından /b/ ve /m/ seslerinin arkaik değişme niteliğinin kısmi tesirinden; *Muhammed* / *Muhammet* adlarından sondaki /d/ ve /t/ sedalı sedasız ünsüzlerinin Türk adlarının imlâsında sabit olmayışından ve *Ramadan* / *Ramazan* adlarında görülen Arapçadaki /d/ sesinin bazen /z/ gibi okunmasından kaynaklanan imlâ karışıklıkları da görülmektedir.

4. İnsanlar, çeşitli sebeplerden dolayı doğan çocuklarının adlarını referans kişilere, o kişilerin özelliklerine dayandırır. Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlarda da bu gelenekten vazgeçilmediği görülmektedir. Bu anlamda Hz. Muhammed'den önceki peygamberler ve çevresindeki kişilerin adları; Hz. Muhammed'in, ailesinin ve arkadaşlarını adları; İslam öncesi tarihi kişilikler ile İslam sonrası tarihi kişiliklerin adları ad vermede referans olarak kullanılmıştır.

5. Kırklareli'nde 2013 yılında doğan çocuklara verilen adlarda çocuğun gerek doğduğu tarih, gerekse özel bir dini gün dolayısıyla mevsim, gün ve ay adlarının da kullanıldığına rastlanmaktadır.

6. Çocukların doğum sırasına dikkat edilen sadece bir ad mevcuttur.
7. Ad verilen çocuğun yaşaması, mutluluğu, üstünlüğü ve güzel bir ömür temennisi görülmektedir.
8. Bu adlardan 213'ü erkek adı, 210'u kız adı olup toplamda 423 ad kullanılmıştır.
9. Ad ve soyadı arasındaki başta kafiyeleşiklik, ad ve soyadı ile iki ad arasındaki sonda kafiyeleşiklik, ad sonu ve soyadı başındaki kafiyeleşiklik ve ad ve soyadı arasındaki anlam uyumu görülmüştür.
10. Harf dağılımına göre Türk alfabesinin 27 harfiyle başlayan adlar tercih edilmiş ve 50 adet A, 42 adet B, 39 adet S, 37 adet E, 36 adet M, 22 adet N, 21 adet G, 20 adet H, 17 adet T, 17 adet D, 16 adet Y, 16 adet K, 15 adet İ, 14 adet C, 11 adet R, 8 adet F, 6 adet Z, 6 adet L, 5 adet P, 5 adet Ç, 4 adet Ö, 4 adet O, 4 adet I, 3 adet U, 2 adet Ü, 2 adet Ş, 1 adet J harfiyle başlayan ad verilmiştir.
11. En tercih edilen ilk 11 ad *Nur* (33), *Zeynep* (30), *Emir* (26), *Ömer* (22), *Kayra* (19), *Ali* (17), *Can* (17), *Efe* (16), *Su* (15), *Yusuf* (15), *Elif* (14) olmuştur.

Kaynakça

- Abdurrahman, V. (2004). Türklerin Ad Koyma Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme. *Milli Folklor*, 61, 124-133.
- Acıpayamlı, O. (1992). Türk Kültüründe 'Ad Koyma' Folklorunun Morfolojik ve Fonksiyonel Yönlerden İncelenmesi. *IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri. IV*, s. 1-14. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Aksan, D. (1995). *Her Yönüyle Dil*. Ankara: TDK.
- Altun, H. (2011). 1975-2009 Yılları Arasında Bitlis'te Çocuklara Verilen Adlar. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*(45), 193-218.
- Aras, Ö. (1988). Ad Koyma. *DİA* (Cilt 1, s. 332-333). içinde İstanbul: TDV.
- Boz, E. (2002). 2001 Yılında Afyon'da Verilen Çocuk Adları. *Türk Dili*, 619, 17-24.
- Erkman Akerson, F. (2007). *Dile Genel Bir Bakış*. İstanbul: Multilingual.
- Gülensoy, T. (1991). Türk Kişi Adlarının Dil ve Tarih Açısından Önemi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*(565).
- Karademir, F. (2008). Gaziantep'te Çocuklara Ad Verme Geleneği ve 2007 Yılında Verilen Adlara Ad Bilimsel Bir Yaklaşım. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), 331-354.
- Kurtulmuş, Z. (2010). *Kırklareli Folkloru*. Ankara.
- Özezen, M. Y. (2012). Türkiye Türkçesinde Kişi Adlarındaki Sesbilimsel Değişmelerde Dil Dışı Etken Olarak 'Din'. *Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu (20-22 Ekim 2011) Bildirileri* (s. 821-828). Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sakaoğlu, S. (1995). Anadolu'da Bölgelere Has Kişi Adları. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*(520), 376-382.
- Sakaoğlu, S. (2001). *Türk Ad Bilimi I Giriş*. Ankara: TDK.
- Üçok, N. (2004). *Genel Dilbilim*. İstanbul: Multilingual.

ELEŞTİREL GERÇEKÇİLİK BAĞLAMINDA MEHMET AKİF ŞİİRİNE BİR BAKIŞ

Secaattin TURAL¹

Özet

Sosyalist dünya görüşüne bağlı olarak gelişen toplumcu gerçekçiliğin temel sorunlarından biri de farklı bir dünya görüşüne sahip olan bir yazarın eserinin değerlendirilmesinde ortaya çıkan sorunlardır. Toplumcu gerçekçi olmayan bir yazarın eserinin değerinin olmadığı ve edebiyat dışı sayılması tehlikesi ünlü Marksist eleştirmen Georg Lukács'ın temellerini attığı "eleştirel gerçekçilik" kuramıyla bir nebze olsun atlatılmıştır. Lukács'ın, Tolstoy, Balzac gibi sosyalist bir dünya görüşüne sahip olmayan gerçekçi yazarların çevrelerinde ve toplumda gördükleri eşitsizlikleri, haksızlıkları, adaletsizlikleri, sınıf çatışmalarını hiç taraf gözetmeksizin, içten ve dürüst bir dille ve gerçekçi bir bakış açısıyla eserlerine yansıttığını söylemesi, Türk edebiyatı söz konusu olduğunda Mehmet Akif'i hatırlamamıza yol açmıştır. Toplumcu gerçekçi eleştirmenlerimiz Akif'e bu gözle baktığında hayli önemli sonuçların ortaya çıkacağını söyleyebiliriz. Toplumcu gerçekçi olmayan bir yazarın da yaşadığı dönemin kusurlarını, bunalımlarını, çelişkilerini eleştirel gerçekçi bir bakış açısıyla eserlerine yansıtabileceği Akif'in şiirlerine bakıldığında kendiliğinden ortaya çıkar.

Anahtar kelimeler: gerçekçilik, toplumcu gerçekçilik, eleştirel gerçekçilik, şiir, sosyalizm

AN OVERVIEW OF MEHMET AKİF'S POETRY IN THE CONTEXT OF CRITICAL REALISM

Abstract

One of the main problems of socialist realism which sourced from the socialist worldview is the problem emerging while evaluating the works of an author from a different worldview. The hazards of considering the work of a non-socialist realist author as unworthy and non-literary were rather overcome by "critical realism" which was generated by famous Marxist critic George Lukács. The fact that Lukács thought 'realist writers who don't have a socialist worldview like Tolstoy, Balzac, also reflect the inequality, unfairness, injustice, class conflict of their environment and society by an objective, sincere and honest wording and realist perspective' reminded us of Mehmet Akif in the case of Turkish literature. We can say that many significant facts will be revealed, if the socialist realist critics regard Mehmet Akif from this point of view. It is intrinsically revealed in Mehmet Akif's poetry that a non-socialist-realist writer can also reflect the flaws, the crisis, the conflicts of his period with a critical realist perspective.

Keywords: realism, socialist realism, critical realism, poetry, socialism.

Türk edebiyatının en önemli sorunlarından birinin toplumcu gerçekçilerin kendi dışındaki edebi yönelimleri edebiyat dışı sayması olduğunu söyleyebiliriz. Hatta bu yadsımanın Marksist dünya görüşüne dayanan Toplumcuların kendi aralarında yaptıkları bazı tartışmalara da yol açtığı bilinmektedir. Burada Attila İlhan'ın toplumcu gerçekçileri aktif realist ve sosyalist gerçekçi diye tanımlayarak eserlerini sanat yönünden yetersiz bulmasını ve kendi sanat anlayışını onlardan ayırmak için toplumsal gerçekçi ya da sosyal gerçekçi olarak

¹ Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, secaattintural@yahoo.com

tanımladığını hatırlayabiliriz. Markist estetiğin bazı yorumcularının sanatı ikinci plana atarak ideolojiyi ön plana almasının doğurduğu ve böylece propagandist bir edebiyatın ortaya çıkmasının yol açtığı tartışmalar her ne kadar konumuz dışında olsa da bunlara değinmeden geçemeyeceğiz.

Öncelikle Toplumcu gerçekçiliğin temelinde, sosyalist dünya görüşüne bağlı bir toplumculuğun gerekli ve yeterli bir şart olduğu düşüncesinin bulunduğu unutulmamalıdır. Bir eserin sanat değerini sağlayan, Marksist bir dünya görüşünü içeren politik bir tavır ve buna bağlı olarak toplumdaki sınıf çatışmasını öne çıkararak ideal kahramanlar yaratmak ve nihayetinde işçi sınıfının zaferini ilan edecek olan sosyalist bir dünyanın romantik imgeler üretmektir. Bazı Markist eleştirmenlerin veya karşıt düşüncelerin “toplumcu gerçekçilik”e yönelttiği en önemli eleştiri de zaten buradan kaynaklanmaktadır. Sovyet Rusya’da 1934 yılında toplanan “Sovyet Yazarlar Birliği Birinci Kongresi”nde Jdanov, Gorki, Buharin gibi Marksist yazar ve eleştirmenler toplumculuk üzerine görüşlerine açıklarken özellikle Stalin dönemine damgasını vurarak devletin resmi sanat görüşü haline gelen toplumcu gerçekçiliğin ana ilkelerini açıklamış ve böylece edebiyata bir anlamda yol haritası da çizmiş oldular (Moran, 1991, s. 48).

Toplumcu gerçekçilik sanatın ne olduğu sorusundan çok ne olması gerektiği sorusuna cevap verir (Moran, 1991, s. 48). Bu da bizi sanatın bir sınır çizgisine sahip olduğu gerçeğine götürür. Böylelikle her toplumcu eserin iyi olduğunu, her iyi eserin toplumcu olduğunu daha doğrusu ancak toplumcu eserlerin iyi olduğunu kabul etmek durumunda kalırız. İşte bu noktada Marksist eleştirmenlerin bile tenakuzda kaldıkları bir husus ortaya çıkar. Dünya görüşü veya sanat anlayışı dolayısıyla Marksist estetiğin dışında kalan yazarlar veya eserler nasıl değerlendirilecektir? Toplumcu gerçekçilerin bu hususta herhangi bir tereddüdünün bulunmadığı açıktır. Yanlış bir dünya görüşü ve estetiğe dayanan eserler kanon dışıdır. O zaman klasik gerçekçi romanın ustaları Balzac, Stendhal, Tolstoy, Dostoyevski; yine 20. yy’ın avangard tabir edebileceğimiz Faulkner, Joyce, Kafka gibi yazarların burjuva dünya görüşünden hareketle eserlerini kaleme aldıkları söylenerek değersiz bulunmaları da kaçınılmazdır. İşte bu noktada Adorno ve E. Fisher gibi Marksist eleştirmenler devreye girerek sanat için “gerici”, “burjuva” gibi tabirlerin yeterli olmadığına dikkat çekerek, emekçi sınıfının sorunlarını işlemeyen bir eserin bile toplumcu bakıştan kendisini kurtaramayacağını ileri sürmüşlerdir. Burada özellikle L. Althusser’in kuramsal açıklamasını hatırlamalıyız. Althusser’e göre hakim ideoloji “dini kurumlarda, okulda, ailede” üretilir. Ancak edebiyat da bu konuda masum değildir. Söz konusu ideolojik aygıtların yanında edebiyat belli bir mesafeden dışarıdan göstererek ideolojiye görünürlülük kazandırır. Diğer ideolojik aygıtların açıkça söyleyemeyeceği şeyler birdenbire belirgin hale gelir, eserde boşluklar ve suskunluklar halinde kendini gösterir (Moran, 1991, s. 59). Böylece Derrida’yı hatırlatır biçimde asıl olan söylenenler değil söylenmeyenlerdir. Örneğin burjuva dünya görüşünden hareket eden bir eserde biz rahatlıkla ezilen sınıfların trajedisini bulabiliriz. Bu hususa özellikle Marks’ın yol arkadaşı Engels’ten yola çıkan ünlü Marksist kuramcı Georg Lukács dikkat çeker. Gerçekçiliği ele aldığı yazılarında sol düşünceye daha yakın olan Zola yerine kralcı olduğunu söylediği Balzac’ı tercih ettiğini belirten Lukács dikkat çekici yorumlarda bulunur. Her tarihsel dönemin bunalımların, yıkımların ve yeniden doğuşların çelişik birliğinden oluştuğunu belirten Lukács, Balzac’ın kralcı feodal Fransa’nın kusurlarını ve acımasızlığını görkemli bir dille anlattığına vurgu yaparak “eleştirel gerçekçilik”in temellerini atar. Ona göre sadece toplumcu bir bakış açısına sahip olmak yetmez, bunun yanında konuyu işleyiş, tiplerin ya da karakterlerin yaratımında nesnelliğin ihmal edilmemesi gerekir. Eleştirel gerçekçilik insan özünün daha iyi yakalandığı, toplumsal yaşamın politik nedenler ihmal edilmeksizin ele alındığı ama bunu yaparken toplumculuğun hazır şeması yerine eylemlerin, düşüncelerin nesnel karşıtlığını yakalamayı başarabilen büyük gerçekçiler dediğimiz 19.yy.’ın büyük romancılarını öne çıkarmıştır. Toplumcu gerçekçilik için büyük bir sorun teşkil edebilecek böylesi bir durum gerçekçiliğin bir zaferi olarak yorumlanmaktadır. Bu yalnızca yanlış bir

politik tercih sahibi bir yazarın estetik yönden başarılı sayılabileceğinin kabulü değil, ayrıca toplumsal sorunların ve insan ruhunun özüne dokunmada gerçekçilerin oldukça yetkin olduklarının da kabulüdür. Lukács'a göre Balzac ve Tolstoy gibi yazarlar hakikate karşı duydukları arzu nedeniyle yaratmış oldukları karakterler ve olayları işlerken kendi dünya görüşleri ve inançlarıyla aykırı düşmeyi bile göze alarak estetiği de ihmal etmeden içtenlik ve dürüstlikle gördüklerini anlatırlar (Lukács, 1987, s. 19). Yine Lukács, onların toplumun sorunlarına bigane kalmadıklarına, kapitalist üretim düzeninin yol açtığı acıyı ve ahlaki çöküşü onların eserlerinde nesnel karşılığın verilerek işlendiğine dikkat çeker (Lukács, 1987, s. 21). Sonraları T. S. Eliot da kuramsal bir anlama dönüşecek olan nesnel karşılık estetik değerin de belirleyici noktasıdır.

Biz burada Lukács'ı hatta Engels'i izleyerek samimilik, dürüstlük, ahlakilik meselesinde Türk toplumcu gerçekçilerinin kendi dışlarında kalan yazarlara da aynı ilkeyi uygulamakta geç kaldıkları düşüncesinde olduğumuzu belirtmek istiyoruz. Toplumcu gerçekçilerin özellikle Peyami Safa'nın bir aşk hikayesi etrafında ördüğü "Dokuzuncu Hariciye Koğuşu" romanında sınıfsal farklılığın yarattığı çatışmaları dikkate almamalarını buna örnek olarak verebiliriz. Yine, eğer istenirse Tanpınar'ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü romanında sosyalist dünya görüşüne sahip olmayan bir yazarın sosyal ve siyasi alandaki bozukluklara yönelttiği eleştirilerin ne denli yoğun olduğu görülebilir. Zira yukarıda bahsi geçen L. Althusser gibi Marksist yazarların da dikkat çektiği gibi edebiyat, kapitalist toplumun temel harcı olan sömürüyü saklayamayan yegâne ideolojik aygıttır ve bu bakımdan toplumcuların ideolojik seçimlerine kurban giden eserlerin bu yönüyle incelenmesinin önemine işaret etmek isteriz. Bu tür bir incelemeye sosyalist bir dünya görüşüne sahip olmayan, hatta tam karşısında sınırlarına sığmasa da muhafazakâr diye tanımlanabilecek bir yazarın, Mehmet Akif'in şiirlerinin uygun olduğu düşüncesindeyiz. Lukács'ın belirttiği gibi toplumun en önemli, en can alıcı sorunlarını ele alan bu tip yazarların duyguları halkın acılarıyla uyulur, sevgilerinin ve nefretlerinin nesnelerini ve yönlerini bu acılar belirler. Mehmet Akif'in yaşadığı dönem itibarıyla Osmanlı Devleti'nin çöküş döneminin yol açtığı bütün trajediyi eserlerine yansıttığını söyleyebiliriz. Balkan ve I. Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan Kurtuluş Savaşı onun eserlerine belki de hiçbir şairde görmediğimiz kadar derin bir duyarlılıkla yansımıştır. İstiklal Marşı da böylesi bir duyarlılığın sonucunda yazılan bir metindir. Savaşların getirdiği buhranlar, toplumsal kargaşa, yokluk ve fakirlik aslında toplumcu gerçekçi yöntemin yabancı olmadığı bir tema zenginliğidir. Ancak sosyalist bir dünya görüşüne sahip olmayan bir yazarın kaleminden yansıyanlar ise eleştirel gerçekçilikle bağdaşabilir. Onun özellikle Emile Zola hayranı olması ve natüralizmin yalnızca çıplak gerçekçiliğini öne çıkaran gerçekçi bir yazar olduğunu da burada hatırlatmakta fayda vardır. Akif'in toplumda gördüğü haksızlıkların, sömürünün, zayıflıkların, fakirliğin yol açtığı acılara gözünü ve kalbini yummayan bir kalem olduğu en açık bir biçimde *Hasta* (Ersoy, 2007, s. 11-14) adlı şiirinde karşımıza çıkar. Halkalı Ziraat Mektebi'nde şahit olduğu gerçek bir vakayı şiirine taşıyan Akif burada yetim bir çocuğun verem olduğu için okulundan nasıl gönderilmek istendiğini anlatır. Şu mısralar ise çocuğun lisanından oldukça duygusal ve trajik bir üslupla verilir:

"Şimdi tebdil-i havâ var mı benim istediğim?

Bırakın halime artık beni rahat öleyim!

Üç buçuk yıl bana katlandı bu mektep, üç gün

Daha katlansa kıyamet mi kopar? Hem ne için

Beni yıllarca barındırmış olan bir yerden,

"Öleceksin" diye koğmak? Bu koğulmaktır."

Çocuğun dilinden bütün yetimlerin, kimsesizleri adına feryat koparan Akif, toplumsal bir soruna dikkat çekmiş olmuyor mu? Elbette toplumcuların sosyalist bir dünya görüşüyle her şeyin düzeleceğine şiirinde vurgu yapmıyor ama tıpkı Balzac ve Tolstoy gibi gerçekçiler gibi etrafında gördüğü haksızlıkları, acıları görmezlikten gelmiyor: Lukács'ın samimiyet ve içtenlik dediği türden bir üslup ve bakış açısını gördüğümüz Akif şiirin sonunda adeta bütün ezilmişlerin, yetimlerin, kimsesizlerin sesini duyurmaya çalışarak toplumun vicdanını uyandırmaya çalışır.

Götür İstanbul'a bir yerde bırak ki: Gureba,

Kimsenin onlara aldırmadığı bir sırada

Uzanıp ölmeye bir şilte bulurlar orada!

Küfe (Ersoy, 2007, s. 20-23) adlı şiirinde de aynı hisli ve gerçekçi bakış açısını görürüz. Okula gitmek yerine ailesini geçindirmek zorunda kalan bir çocuğun feryadını duyurur bize şair. Yine oldukça gerçekçi bir tablo çizerek şiire başlar. Yolda giderken ayaklarının dibinde bir çocuğun tekmelediği hamal küfesi belirir.

On üç yaşında kadar bir çocuk gelip öteden,

Gerildi tekmeği indirdi öyle bir küfeye:

....

“Benim babam senin altında öldü, sen hâlâ

Kurumla yat sokağın ortasında böyle daha”

Çocuğun bu isyanının acısını yüreğinde duyan şair, ona nasihat etse de aslında toplumsal vicdana seslenmektedir. Babasından kalan yegâne miras olan küfe çocuk için ailesini geçindirmenin tek aracıdır. Anasına ve kardeşlerine onunla bakacaktır. Burada dikkat edilirse çocuğun seçilmesi hiç de tesadüf değildir. Zira çocuğun uyandırdığı acıma duygusu toplum için daha vurucu bir unsurdur. Şu mısralar ise en realist tablolar da bile bulunmayan türdendir.

Cılız bacaklarının dizden altı çırpıplak...

Bir ince mintanın altında titriyor, donacak!

Ayakta kundura yok, başta var mı fes? Ne gezer!

.....

Bu bir ayaklı sefalet ki yalnayak, baş açık,

On üç yaşında buruşmuş cebîn-i sâfi, yazık

İnsanın merhamet duygularını kabartacak bir üslupla fakir bir yetim çocuğun trajik durumunu veren şairin şu mısraları da eğer istenirse sınıf farklılığının yarattığı sömürüye dikkat çekme noktasında önemlidir.

O anda mekteb-i rüştiyyeden taburla çıkan

Bir elliden mütecaviz çocuk ki, muntazaman
 Geçerken eylediler ihtiyârı vakfe-güzîn
 Hasan'la karşılaşırken bu sahne oldu hazîn,
 Evet bu yavruların hepsi pür-sürûd-ı şebâb

Yukarıdaki mısralar Akif gibi muhafazakâr olarak nitelendirilebilecek bir kalemin değil de toplumcu bakış açısına sahip bir yazarın elinden çıksa çok farklı değerlendirmelere yol açabilir ve toplumcularımız Zola ve Gorki'de görülebilecek türde bir realizm karşısında olduklarını söyleyebilirlerdi. Burada Akif'in daha önce de belirttiğimiz gibi muhafazakâr bir yazar kalıbına sığmadığını da belirtmeliyiz. Biz yalnızca onun özellikle toplumcuların gözündeki algısını dile getirmek için bu tabiri kullandık. Onun metinlerinin hiçbir toplumcu şairde bulunmayacak kadar sosyalist dünya görüşünün kavramlarıyla örtüşmesi ileride Nurettin Topçu ve İsmet Özel'de karşımıza çıkacak olan bir akımla da bağlantılıdır. Akif ve adı geçen yazarlarımız adeta sosyalizmin tekeline girmiş olan toplumsal adaletsizlikleri yol açan kavramları İslami bakış açısıyla yorumlamışlardır. Sosyal hayattaki eşitsizlikler, adaletsizlikler, sömürü, sınıf farklılıklarının getirdiği çatışmalar bu yazarlarımızın kaleminde toplumcu diyebileceğimiz bir bakış açısıyla dile getirildiği halde ideolojik kamplaşmalar dolayısıyla toplumcu gerçekçilerimizin onları görmezden geldikleri de bilinen bir gerçektir. Yukarıdaki mısralarda küfenin altında ezilen ve okula gidemeyen Hasan'ın karşısına okullarından neşeyle çıkarak huzur dolu yuvalarına doğru koşan çocukların çıkarılması toplumcu bakıştan nasıl ayrı görülebilir? Zengin-fakir, ezen-ezilen çatışması şiirin ana teması olarak yorumlanamaz mı?

Samimi bir dil ve yürek sahibi olan Akif'in etrafında gördüğü haksızlık, eşitsizlik, adaletsizliğe böylesine vurgu yapması poetik anlayışına da oldukça uygundur. "*Bana sor sevgili kârî, sana ben söyleyeyim/ Ne hüviyyette şu karşında duran eş'arım/ Bir yığın söz ki samimiyyeti ancak hüneri.*" diyen Akif, "*Hayır hayal ile yoktur benim alışverişim/İnan ki her ne demişsem görüp de söylemişim*" dedikten sonra "*Şudur cihanda benim en çok beğendiğim meslek/ Sözüm odun gibi olsun, hakikat olsun tek!*" diye son noktayı koyar. Bu mısralar poetik bir metin olarak okunduğunda 19.yy. gerçekçilerini bile aşan bir realizmi kabul ettiğini gördüğümüz şairimizin, toplumcu gerçekçileri andıran bir üslupla da sanatı toplum için kabul ettiği ortaya çıkmaktadır. Nitekim *Meyhane*, *Seyfi Baba*, *Mahalle Kahvesi* gibi şiirleri de hep bu anlayışla kaleme alınarak halkın dertlerine, acılarına, toplumdaki adaletsizlik ve eşitsizliğin getirdiği sömürü düzenine dikkat çekilmiş ve edebiyat bu anlamda işlevsel bir araca dönüştürülmüştür.

Onun kaleminden çıktığını bilmesek toplumcu gerçekçilere atfedebileceğimiz şu mısralar demek istediğimiz husus için iyi bir örnektir:

Köylünün bir şeyi yok, sıhhati, ahlakı bitik
 Bak o sırtındaki mintan bile tiftik tiftik
 Bir kemik, bir deridir ölmedi kaldıysa diri

 Dam çökük, arsa rehin, bahçeyi icra ister,

Hiç bakım görmediğinden mi nedendir toprak,

Verilen tohumu da inkar edecek, öyle çorak (Ersoy, 2007, s. 340)

Sonuç

Burada Marksist kuramcı Lukács'ın yöntemini izleyerek şunları söyleyebiliriz: Edebiyatta realizmi sanat anlayışlarının temeline yerleştiren yazarlar, çevrelerinde gördükleri toplumsal bozukluklara, eşitsizliklere, yoksulluklara, adaletsizliklere gözlerini yummadıkları ve bütün bunları eserlerine taşıdıkları için sosyalist bir dünya görüşüne sahip olmasalar ve toplumcu gerçekçi olarak kabul edilemeseler de değerli sanat eserleri üretebilirler üstelik estetiği de ihmal etmeden. Lukács "eleştirel gerçekçi" diye nitelediği bu tür yazarları sayarken kralcı olan Balzac'ı, dini duyarlılığı hayli derin olan Tolstoy'u Engels'ten yola çıkarak örnek vermiştir. Biz de bu makalede buna benzer bir şekilde Mehmet Akif 'i eleştirel gerçekçiliği de aşan ve toplumcu gerçekçiliğe oldukça yakın bir şair portresi olarak çizmeye çalıştık. Toplumcu gerçekçiliğe dayalı eleştiri anlayışında sosyalist bir yazar olmadığı düşüncesiyle eserlerinin ihmal edilmesi, toplumun ölüm-kalım mücadelesi verdiği, Osmanlı Devleti'nin ve dolayısıyla milletin en buhranlı dönemlerini anlamada ve yorumlamada eksikliklere yol açacaktır. Zira şiir kitabının adı olan Safahat, hakikaten de ismi ile müsemmadır ve milletin acılarını, sorunlarını safha safha anlatan eleştirel gerçekçi manzum bir belgedir.

Kaynakça

Ersoy, M. A. (2007). *Safahat*. Haz. Ertuğrul Düzdağ. İstanbul: Fide.

Lukács, G. (1987). *Avrupa Gerçekçiliği*. Çev. Mehmet Doğan. İstanbul: Paralel.

Moran, B. (1991). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: Cem.

ÂTEŞ-GEDE-İ MUNTAFÎ'DE YER ALAN ŞAİRLER**Muhammet NALBAT¹****Özet**

Yaklaşık altı asır süren, köklü ve derin bir geçmişe sahip olan klasik Türk edebiyatı, tarihi süreçte, Fars edebiyatı ile etkileşim içerisinde olmuştur. Gerek Anadolu coğrafyasında gerekse Gazneli ve Selçuklu dönemlerinden başlayarak Safevîler dönemine kadar İran ve Türkistan coğrafyasında birçok Türk şairin Farsça şiirler söyleyip yazması bu etkileşimi göstermektedir. Klasik Türk edebiyatı ile Fars edebiyatı arasındaki münasebeti daha sağlıklı değerlendirmek için Türkistan ve Horasan coğrafyasına yönelip Farsça tezkireleri incelemek gerekmektedir. Farsça tezkireler Türk ve Fars edebiyatı için ortak başvuru kaynağıdır. Özellikle Anadolu dışında Farsça şiir söyleyen ve yazan Türk şairleri bu tezkirelerden öğrenmekteyiz. Lutf Ali Beg Âzer b. Aga Han-ı Begdîlî'nin 18. yüzyılda Farsça kaleme aldığı *Âteş-gede* Farsça tezkireler arasında müstesna bir yere sahiptir. İran ve Türk edebiyatı için önemli bir kaynak olan *Âteş-gede*'de Farsça şiir söylemiş Türk ve İranlı yaklaşık 850 şairin biyografisine, edebî kişiliğine ve eserlerinden örneklerle yer verilmiştir. Bu makalenin konusu, *Âteş-gede*'nin Türkçe tercümesi olan ve henüz müellifi bilinmeyen *Âteş-gede-i Muntafî*'de biyografileri verilen şairlerdir. Makalemizde ilk olarak Lutf Ali Beg Âzer b. Aga Han-ı Begdîlî'nin hayatı, sanatı ve eserleri üzerinde durulacaktır. Daha sonra Âzer'in *Âteş-gede*'si ve *Âteş-gede-i Muntafî* hakkında kısa bilgi verilerek iki eser tertip ve muhteva bakımından kıyaslanacaktır. Makalenin son bölümünde, *Âteş-gede-i Muntafî*'de yer alan şairler memleketlerine göre tasnif edilerek araştırmacıların dikkatine sunulacaktır.

Anahtar kelimeler: Âteş-gede, *Âteş-gede-i Muntafî*, tercüme.

THE POETS MENTIONED IN ÂTEŞ-GEDE-İ MUNTAFÎ**Abstract**

Classical Turkish literature and Persian literature were mutually influential for nearly six centuries, and the interaction between the two literatures is a historical process. From the Ghaznevid and Seljuk eras until the Safevid dynasty, many Turkish poets along parts of Anatolia bordering Persia and Turkistan wrote poems in Persian. To be able to further assess the relation between classical Turkish and Persian literatures, we must study the Horasan and Turkistan regions for analyses on the collections of Persian biographies. The collection of Persian biographies is the common reference guide for Turkish and Persian literatures. In particular, Turkish poets who read Persian poems in Anatolia are identified in these collection of biographies. *Âtes-gede*, which was compiled by Lutf Ali Beg Azer b. Aga Han-ı Begdîlî in the 18th century has an exceptional standing among the collection of Persian biographies. *Âtes-gede*, being an important source for Turkish and Persian literatures, includes biographies, literary identities and numerous examples of the works of nearly 850 Turkish and Persian poets who have read Persian poems. The topic of this article is the poets whose biographies are included in *Ates-gede-i Muntafî*, which is the translation of *Âtes-gede* in Turkish by an unknown author. The article will first discuss the life, art and works of Lutf Ali Beg Azer b. Aga Han-ı Begdîlî. Afterwards, the *Âtes-gede* of Âzer and *Âtes-gede-i Muntafî* will be briefly introduced and compared in terms of content and form. In the conclusion chapter, these poets will be classified according to their hometowns and presented to the attention of the researchers.

¹ Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi, m.nalbat@hotmail.com

Keywords: *Âteş-gede*, *Âteş-gede-i Muntafi*, interpretation.

Âteş-gede Müellifi Lutf Ali Beg'in Hayatı

İran edebiyatının önemli tezkire yazarı ve şairi Lutf Ali Beg Âzer-i Begdîlî'nin hayatı ile ilgili bilgileri daha çok Farsça kaynaklardan öğrenmekteyiz.² Âzer hicrî 1134 (m. 1721-1722) yılında İsfahan'da dünyaya gelmiştir.

Lutf Ali Beg, Beydili (Beğdili) adlı bir Türkmen kabilesine mensuptur. Adını, Oğuz Han'ın altı oğlundan üçüncüsü olan İlideniz'in oğlu Beğdili Han'dan alan kabile Cengiz'in saldırısı üzerine İran'a göç etmiş, bir kolu İran'da kalan kabilenin diğer kolu Suriye'de yerleşmiştir. Lutf Ali Beg'in ataları Suriye kolundan oldukları için Şamlu (Suriyeli) diye tanınmışlardır (Yazıcı, 2003: 230-231).

Lutf Ali Beg'in doğduğu sene Mîr Mahmut önderliğindeki Hotaki hanedanı İsfahan'ı ele geçirmiş, bunun üzerine Lutf Ali Beg, babası Aga Han ile Kum'a hicret etmişlerdir. Lutf Ali Beg, on dört yaşına kadar Kum'da yaşadıkdan sonra babasının Nadir Şah dönemindeki valilik görevleri sebebiyle Fars sahillerinde bulunmuştur (*Âteş-gede-i Muntafi*, t.y. : 152b). Lutf Ali Beg'in babası Şiraz'da bulundukları iki yıllık dönemde vefat etmiştir. Babasının ölümünden sonra amcası Mahmud Beg ile hacca giderek Meşhed'e yerleşmiştir. Lutf Ali Beg, Nadir Şah'ın Hindistan seferine katılmış ve bu seferden sonra da doğduğu yer olan İsfahan'a geri dönmüştür. Nadir Şah'ın ölümünden sonra çeşitli devlet görevlerinde bulunan Lutf Ali Beg Kum şehrinde inzivaya çekilip kendisini ilim meclislerinde sohbetlere vermiştir (Yazıcı, 2003: 231). Hicrî 1195 yılında yine Kum şehrinde hayatını kaybetmiştir.

Âteş-gede Müellifi Lutf Ali Beg'in Edebi Kişiliği ve Eserleri

Eserlerinde "Âzer" mahlasını kullanan Lutf Ali Beg'in şiire meyilli bir mizacı vardır. Bu durum aşağıda tanıtacağımız *Âteş-gede-i Muntafi* adlı tercüme eserin son bölümünde belirtilmektedir (*Âteş-gede-i Muntafi*, t.y.: 152b). Âzer şiir ve ilim meclislerinde bulunarak, Seyyid Müştak'tan ders almış ve yedi bin beyti bulan eserlerinin hemen hepsini Farsça kaleme almıştır. Eserleri İsfahan'da vuku bulan yağma ve talanlarda telef olan Âzer bir müddet şiir yazmamıştır. Ancak dostlarının teklif ve teşvikleri ile tekrar eser vermeye başlamıştır. Ayrıca varlığı henüz kesinleşmese de Âzer'in Türkçe şiirler yazdığı bazı kaynaklarda zikredilmiştir (Yazıcı, 2003: 231).

Lutf Ali Beg Âzer-i Begdîlî'nin en önemli eseri tezkire türünde yazdığı *Âteş-gede*'dir. Bu eser hakkında detaylı bilgi aşağıdaki bölümlerde verilecektir.

Şiire vakıf bir kişilik olan Âzer'in diğer önemli eseri ise *Dîvân*'dır. *Âteş-gede* müellifi Âzer'in diğer eserleri şunlardır:

Molla Câmi'den etkilenerek yazdığı *Yûsuf u Züleyhâ* mesnevisi, Sâdî'nin *Gülistân*'ına benzeyen *Gencînetü'l-Hak* adlı eseri, çağdaşı olan şairlerin biyografilerini içeren *Defter-i Nuhâsmân*, *Sâkî-nâme* ve *Sûz u Gûdâz* adlı mesneviler (Yazıcı, 2003: 231).

Lutf Ali Beg Âzer-i Begdîlî'nin Âteş-gede'si

Âzer kendisine şöhret kazandıran eseri *Âteş-gede* adlı tezkireyi 1760 yılında yazmaya başlamıştır. Eserde şairler için verilen ölüm tarihlerinden en sonuncusu hicrî 1193 (1779-1780) olduğuna göre bu tarihten sonra tamamlandığı söylenebilir (Yazıcı, 1991: 58). *Âteş-*

² Âzer hakkında daha fazla bilgi için bkz. Hayyampur, A. (1340). *Ferheng-i Suhenverân*. Tebriz. İran. s. 2.

gede'de Farsça şiir yazar yaklaşık 850 şairin biyografisine ve şiirlerinden örneklerle yer verilmiştir. Eserin bazı bölümlerinde ayrıntılı verilen bilgilerin çoğu, Takî-i Kâşî'nin *Hulâsatü'l-eş'âr ve Zubdetü'l-efkâr* adlı önemli eserinden iktibas edilmiştir (Yıldırım 2001: 17). Eser geniş bir ön sözün ardından "micmere" (mangal) adlı iki ana bölüme ayrılmıştır. Birinci micmerede "Der-zikr-i etvâr ve şerh-i eş'âr-ı füsehâ-yı mütekaddimîn müstemil ber yek şu'le ve se ahker ve yek fûrûğ" (Lutf Ali Beg Âzer, 1336: 1) başlığında belirtildiği üzere müellif, kendisinden önce yaşamış şairlerin biyografilerine yer vermiştir. Birinci micmere; 1 şu'le (alev), 3 ahker (yanar kömür) ve 1 fûrûğ (nur, ziya) şeklinde üç alt bölüme ayrılmıştır. Şu'le bölümünde İslam coğrafyasındaki özellikle Türk asıllı hükümdar, şehzade ve emir şairlerin hal tercümeleri yer almaktadır (Nalbat, 2014). Ahker adlı bölümler şairlerin mensup oldukları bölgelere göre tertip edilmiştir. Bu bölümlerde genel olarak İran, Turan ve Hindistan şairleri anlatılmıştır. Ahker bölümleri de kendi içinde "şerâre" (kıvılcım) başlığı altında tekrar alt bölümlere ayrılmıştır. Bu alt bölümlerde şairler, memleketlerine göre ayrıca tasnif edilmiştir. Eserde toplam 11 "şerâre" bölümü bulunmaktadır. Ayrıca 4. şerâre bölümü iki "şu'â" (ışık) bölümü ile kendi içinde sınıflandırılmıştır. 1. micmerenin son kısmı olan "fûrûğ" adlı bölüm farklı diyarlardan kadın şairlerin biyografilerini ihtiva etmektedir.

2. micmerede "Der-şerh-i ahvâl ve nakl-i akvâl-i füsehâ-yı muâsırîn ahsenü'l-lâhü ahvâlihüm müstemil ber dü pertev" (Lutf Ali Beg Âzer, 1336: 34) başlığında belirtildiği üzere müellif muasırı olan şairlerin hal tercümelerine yer vermiştir. 2. micmere "pertev" (ışık, parlaklık) denilen iki kısma ayrılmıştır. 1. pertev yazarın çağdaşı olan 77 şair ve eserlerinden örnekleri ihtiva etmektedir. Eserin son bölümü olan 2. pertevde ise müellif kendi biyografisine yer vermiştir.

Âzer'in *Âteş-gede*'si, sadece bir şairler tezkiresi olmayıp muhtevası itibariyle bir tarih ve coğrafya kitabı özelliği göstermektedir. Âzer, şairlerin biyografilerinden önce onların memleketleri hakkında tarihî ve coğrafi bilgiler vermektedir. Bu hüviyet onu diğer tezkiyelerden farklı kılmaktadır. Ayrıca *Âteş-gede*, Anadolu sahası dışında yaşamış ve Farsça şiir yazmış birçok Türk şairin biyografisini de ihtiva etmektedir (Nalbat, 2014). Müellif bu şairleri tanıtırken "etrâk" kelimesini ya da şairlerin mensup olduğu Türkmen, Tekelü, Begdili, Şamlu vb. oymak isimlerini kullanmıştır. *Âteş-gede*'de biyografisi verilen meşhur Türk şairler Fuzûlî, Şâh İsmâ'îl, Mevlânâ Celâle'd-dîn-i Rûmî ve Ali Şîr Nevâî'dir.

Âzer'in *Âteş-gede*'si ilk olarak Kalküta'da hicrî 1249'da; daha sonra da Bombay'da hicrî 1277'de neşredilmiştir (Yıldırım, 2001: 18). Ancak eserin en sağlam neşri Hasan Sâdât-ı Nâsırî tarafından 3 cilt şeklinde tenkitli metin olarak Tahran'da yapılmıştır³. Hasan Sâdât-ı Nâsırî neşri eksik olup *Âteş-gede*'nin bütününe kapsamamaktadır (Nalbat, 2014). Tahsin Yazıcı *İslam Ansiklopedisi* "*Âteşkede*" maddesinde eserin Türkçe bir tercümesinden bahsedildiğini belirtmekle birlikte bu tercümenin *Devlet-şâh Tezkiresi*'ne ait olduğunu vurgulamıştır (Yazıcı, 1991: 231).

Âteş-gede Tercümesi Âteş-gede-i Muntafî

Âteş-gede'nin Türkçeye bilinen tek tercümesi, *Âteş-gede-i Muntafî* adlı el yazması eserdir. *Âteş-gede-i Muntafî*'nin elimizde bulunan nüshası Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi El yazmaları Bölümü "cod Turc 35" numarada kayıtlı olup 154 varaktan meydana gelmektedir.

Âteş-gede-i Muntafî'de müellif ve telif tarihi hakkında hiçbir bilgiye rastlanmamaktadır. Eserin kütüphane kayıtlarında "Mîr Mahmut" ismi göze çarpsa da bu ismin eserin müellifi ya

³ Bu çalışmada Hasan Sâdât-ı Nâsırî neşriden yararlanılmıştır. Lutf Ali Beg A. (1336). *Âteş-gede* (haz. Hasan S. Nâsırî). Tahran. İran: Müesses-e-i Matbuâtî-i Emîr-i Kebîr.

da müstensihine ait olması mümkün değildir. Çünkü tarihî bir kişilik olan “Mîr Mahmut” Afganistan’daki Hotaki hanedanının padişahlarından. (Nalbat, 2014) Söz konusu isim Âzer’in biyografisinin yer aldığı son bölümde şöyle geçmektedir:

Ma'lûm ola ki müellif bin yüz otuz dört senesi Rebi'ü'l-âhirinde Salı gün tulû'-ı âfitâbdan bir sâ'at mürûr ile tâli'-i hûtda tîrâzende-i gehvâre-i vücûd ve mukârin-i vak'a-ı hâile-i Mîr Mahmûd olup nâ-çâr temâm-ı tevâbiâtlarıyla İsfahân'dan belde-i Kum'a hicret ve on dört yaşına kadar belde-i merkûmede ikâmet edip... (*Âteş-gede-i Muntafi*, t.y.: 152b)

Âteş-gede-i Muntafi, klasik tezkirelerde olduğu gibi mukaddime bölümüyle başlamaktadır. Ancak bu mukaddime Âzer'in *Âteş-gede*'sinden farklı olarak gayet kısa kaleme alınmıştır. Bu bölüm aşağıda verilmiştir:

Hamd ü sipâs cenâb-ı kibriyâ ve salât ü tahiyyât hazret-i şefî'-i rûz-ı cezâ ve tarziye vü da'avât pîş-revân-ı tarîk-i hüdâ ber-vech-i sezâ ifâ vü icrâ kılındıktan sonra ma'lûm ola ki 1150 târîhi ebnâ-yı zamânından İsfahânî Nijâd Lutf 'Alî el-mütehallis be-Âzer nâm-ı merd-i ma'ârif-mendin cem' ü tahrîri *Âteş-gede* ismiyle teşhîr eylediği tezkire-i şu'arâsı fi'l-hakîka mahşer-gâh-ı şu'arâ dinmege sezâ cem'iyetli bir eser-i latîfdir. Ancak kesret-i nazm ü eş'âr ile divân şekline girip mutâlî'ine mûcib-i kesel ü fütûr olmakla tezkire-i mezkûrede muharrer suhanverânın âsâr u güftârlarından numûne ve mâ-'adâsı tayy olunarak bi'l-intihâb yâ bir gazel veyâ birer kıt'a ve rubâ'î veyâhûd bir beyt sebt ü tahrîr ve her ne kadar sehlû'l-ibâre ve mütâlâ'a edenlere sarf-ı efkâra hâcet yok ise de tercüme-i ahvâl ve derece-i fazl ü kemâllerini li-eclîl-izâh lisân-ı bedî'ü'l-beyân-ı Türkî'ye nakl ü tastîr ve *Âteş-gede-i Muntafi* nâmıyla telkîb ü tezkîr olundu. Çünkü tezkire-i merkûmenin ebvâb ü füsûlu ıstîlâhât-ı nâriyye ile tefrîk ü terkîm olduğundan tercümesinin dahi bâb u faslları ıstîlâhât-ı mecâri-i mâ ile tertîb olunmuşdur (*Âteş-gede-i Muntafi*, t.y.: 1b).

Yukarıdaki mukaddime bölümünde *Âteş-gede-i Muntafi*'yi tanımamız için önemli bilgiler verilmiştir. Buna göre Âzer'in *Âteş-gede*'si örnek şiirlerin fazla olması sebebiyle neredeyse divan şeklini almış bir tezkiredir. Müellif, bu tespitin ardından, *Âteş-gede-i Muntafi*'nin, şiir örneklerinin azaltılıp bir beytin, kıt'anın veya rubainin seçilerek tertip edildiğini vurgulamıştır (Nalbat, 2014). Müellif yine mukaddime bölümünde esere neden *Âteş-gede-i Muntafi* adını verdiğini açıklamıştır. Buna göre Âzer'in *Âteş-gede*'sinde ateş ile ilgili ıstılahat kullanılmak suretiyle bölümler “micmere”, “ahker” vb. isimlerle adlandırılırken *Âteş-gede-i Muntafi*, “muntafi” (sönen, sönük) kelimesinden anlaşılabileceği üzere su ile ilgili ıstılahat kullanılarak tertip edilmiştir (Nalbat, 2014). Bu noktada *Âteş-gede-i Muntafi* müellifinin, eserine hangi sebeplerle söz konusu ismi uygun bulduğu tartışılabilir. Esere verilen bu ismin ardında tarihî, dinî-mezhepsel ve sosyolojik sebeplerin olması kuvvetli bir ihtimaldir.

Âteş-gede-i Muntafi mukaddimenin ardından “içindekiler” niteliğinde başka bir bölümle devam etmektedir. Bu bölüm de aşağıda verilmiştir⁴:

Ve mina'llâhi't-tevfik.

Tercüme-i mezkûre iki buhayreyi şâmindir.

Buhayre-i Ülâ : Bir çeşme-sâr ve üç cedvel ve bir fevâreden ibâretidir.

Çeşme-sâr: Şâhân ü şehzâde-gân ve ümerâ-yı bülend-ünvânı beyân eder.

Cedvel-i Evvel: Beş şu'beyi münkasemdir.

⁴ *Âteş-gede-i Muntafi*'nin içindekiler kısmında bölüm adları kırmızı renkle yazılmıştır.

Şu'be-i Evvel: Memleket-i Âzerbaycân.

Şu'be-i Sâni: Memleket-i Horâsân.

Şu'be-i Sâlis: Memleket-i Taberistân.

Şu'be-i Râbi': İki sâkiyeyi hâvîdir.

Sâkiye-i Evvel: Irâk-ı Arab.

Sâkiye-i Sâni: Irâk-ı Acem.

Şu'be-i Hâmise: Diyâr-ı Fars.

Cedvel-i Sâni: Üç şu'beden mürettebdir.

Şu'be-i Evvel: Memâlik-i Belh.

Şu'be-i Sâni: Eyâlet-i Harezm.

Şu'be-i Sâlis: Mâverâü'n-nehr.

Cedvel-i Sâlis: Üç şu'beden mürekkepdır.

Şu'be-i Evvel: Ülke-i Degen.

Şu'be-i Sâni: Ülke-i Dehli.

Şu'be-i Sâlis: Ülke-i Keşmîr.

Fevvâre: Tâife-i zenândan nazm ü eş'âr ile meşhûre olanları beyân eder.

Buhayre-i Sâni: İki cûybâr ile cârîdir.

Cûybâr-ı Evvel: Şu'arâ-yı muâsırîni mütebeyyendir.

Cûybâr-ı Sâni: Tercüme-i hâl-i müellif-i Âteş-gede (Âteş-gede-i Muntafî, t.y.: 1b-2b).

Âzer'in Âteş-gedesini ile Âteş-gede-i Muntafî'yi tertip özellikleri bakımından kıyaslayacak olursak, dikkatimizi çeken ilk fark bölümlere verilen adlardır. Âzer'in Âteş-gede'sinde eseri oluşturan iki ana bölüme "micmere" adı verilirken tercümesi olan Âteş-gede-i Muntafî'de, yukarıdaki bölüm tasnifinden anlaşılacağı üzere, söz konusu iki ana bölüme "göl" manasında "buhayre" denilmiştir. Yine alt bölümler için kullanılan "şu'le" "yerine çeşmesi bol olan yer" anlamında "çeşme-sâr", "ahker" yerine "su kanalı" manasında "cedvel", "fürûğ" yerine "fiskiye" manasında "fevvâre", "şerâre" yerine "bölüm, kısım" manasında "şu'be", "şu'â" yerine "su dolabı, arki" manasında "sâkiye" ve "pertev" yerine "akarsu, ırmak" manasında "cûybâr" kelimeleri kullanılmıştır (Nalbat, 2014). Âteş-gede-i Muntafî müellifi tertip bakımından tercümede bunun dışında bir değişiklik yapmayarak Âteş-gede'nin temel özelliğini korumuş ve şairleri yaşadıkları bölgelere göre tasnif etmiştir. Bu tertip – özellikle bölümlerin isimlendirilmesi- tercümenin özgün tarafını göstermektedir.

İki eseri muhteva yönünden kısaca kıyaslayacak olursak Âzer'in *Âteş-gede*'sinde biyografisi verilen hemen bütün şairler *Âteş-gede-i Muntafî*'de yer almaktadır. Biyografisi olmayan ya da sonradan eklenen şairler aşağıdaki bölümde belirtilecektir. Muhteva bakımından iki eser arasındaki en önemli fark yukarıda belirttiğimiz gibi seçilen şiir örnekleridir. *Âteş-gede*'deki bütün şiir örnekleri *Âteş-gede-i Muntafî*'de yoktur. Adeta bir divan hüviyeti kazanan *Âteş-gede*'den ya bir beyit, ya bir kıta veyahud bir rubai seçilerek eser bir bakıma kısaltılmıştır. Böylece *Âteş-gede-i Muntafî* müellifi, gereksiz gördüğü şiir örneklerini eserine almamıştır.

Âteş-gede'de yer alan bazı önemli şairler *Âteş-gede-i Muntafî*'de daha tafsilatlı anlatılmaktadır. *Âteş-gede-i Muntafî* müellifi, önemli gördüğü şairlerin biyografilerine eklemeler de yapmıştır. Buna Şâh İsmâ'il'in hal tercümesini örnek gösterebiliriz. Safevî hanedanına sadakâtle bağlı olan Âzer, Şâh İsmâ'il hakkında olumsuz herhangi bir eleştiri yapmazken *Âteş-gede-i Muntafî* müellifi onu hataya düşmüş bir padişah olarak değerlendirmektedir (Nalbat, 2014). Bundan hareketle *Âteş-gede-i Muntafî*'nin kelime kelime olmamakla birlikte aslına uygun bir tercüme eser olduğunu söyleyebiliriz.⁵

Âteş-gede-i Muntafî'de şair biyografilerine şiir örneklerinden daha çok yer ayrılmış olması onun biyografik bir tezkire olduğunu gösterir. Öyle ki Mevlânâ, Firdevsî gibi bazı şairlerin hayatı ve edebi kişiliği eserde iki üç varak yer tutmaktadır.

İki tezkire yer isimleri bakımından herhangi bir farklılık arz etmemektedir.

***Âteş-gede-i Muntafî*'de Yer Alan Şairler**

Makalenin bu bölümünde *Âteş-gede-i Muntafî*'de yer alan şairlerin isimleri eserin varak numaraları ile birlikte verilecektir. Şairlerin isimleri verilirken *Âteş-gede-i Muntafî*'nin içindekiler bölümündeki başlıklar göz önünde tutulmuş ve şairler memleketlerine göre tasnif edilmiştir.

Şah, şehzade ve emir olan şairler:

İbn-i Mahmûd (v. 2b), İbn-i Yemîn(v. 2b), Sultan Ebû Yezîd (v. 2b-3a), Atabeg Sa'âd bin Zengî (v.3a), Sultân Atsız (v.3a), Ahmed Hân (v.3b), Elkâs Mîrzâ (v.4a), İmâm Kulî Hân (v. 4b), Enîsî (v. 4b), Âhî (v. 4b), Mîrzâ Bedî'ü'z-zamân Gürgânî (v. 4b-5a), Behrâm Mîrzâ (v.5a), Bî-hûdî (v.5a-5b), Bayram Hân (v.5b), Cânî (v.5b), Câhî (v.5b), Cezbî (v.5b), Cüz'î (v. 6a), Ca'fer Beg (v. 6a), Celâlî'd-dîn Ekber Şâh (v. 6a), Celâlî'd-dîn Melik Şâh-ı Selçukî (v. 6a), Hâletî (v. 6b), Hasan Beg (v. 6b), Hasan Hân (v. 6b), Hüseyinî (v.7a), Mîrzâ Hâkî (v.7a), Hisâlî (v.7a), Hatâî (v.7a-7b), Derdî (v. 7b), Zevkî (v.7b), Rahîmî (v. 8a), Rehî (v. 8a), Sâhirî (v. 8a), Sâlim (v. 8a), Sâmi (v. 8b), Sâmi (v. 8b), Sedîd A'ver (v. 8b), Selîm (v. 8b), Süheyli (v. 8b-9a), Mevlânâ Şânî (v. 9a), Şâh Şücâ' (v. 9a), Melik Şemsü'd-dîn Muhammed (v. 9b), Şevkî (v. 9b-10a), Sâdikî (v. 10a), Emîr Muhammed Sâlih (v. 10a), Sabûhî (v. 10a), Tuğrul (v. 10a-10b), Tufeyli (v. 10b), Şâh Tahmâsb (v. 10b), Âdilî (v. 11a), Şâh Abbâs-ı Evvel (v. 11a-11b), Şâh Abbâs-ı Sâni (v. 11b), Abdu'l-azîz Hân (v. 11b-12a), Ubeydu'l-lâh Hân (v. 12a), 'Îtâbî (v. 12a), Arşî (v. 12a), İmâdlar (?) (v. 12b), Emîr Fahrü'd-dîn (v. 12b), Fursât (v. 12b), Fenâî (Ali Şîr Nevâî) (v. 12b), Kaplan Beg (v. 13a), Emîr Kâbûs-ı Şemgîr (?) (v. 13a-13b), Kısâmî (v. 13b), Şâh-ı Kebûdcâme (v. 13b-14a), Kirâmî (v. 14a), Kirâmî (v. 14a), Melik Kemâlî'd-dîn (v. 14a-14b), Mâil (v. 14b), Medhûş (v. 14b), Murtaza Kulî Beg (v. 14b-15a), Murtaza Kulî Hân (v. 15a), Mes'ûd (v. 15a), Müseyyib Hân (v. 15a), Mukîmî (v. 15a), Muhammed Mü'mîn Hân (v. 15a-15b), Meylî (v. 15b), Nezrî (v. 15b), Mollâ Vâreste (v. 15b), Vechî (v. 15b-16a), Vefâî (v. 16a), Hilâlî (v. 16a), Hümâyûn (v. 16a-16b), Sultân Ya'kûb (v. 16b).

⁵ Eski Türk edebiyatında tercüme konusu için bkz. Levend, A. S. (2008). *Türk Edebiyatı Tarihi* (1. cilt). Ankara: Türk Tarih Kurumu. s. 80.

Âzerbaycânlı şairler:

Câmî (v. 17a), Râgıb (v. 17a-17b), Mahvî (v. 17b), Mîrzâ Hâtem Beg (v. 17b), Ziyâî (v. 17b-18a), Mücîrî'd-dîn (v. 18a-18b). Emîr Esedü'l-lâh (v. 19a), Hâce Emîr Beg (v. 19a-19b), Envâr (v. 19b-20a), Mollâ Abdü'l-bâkî (v. 20a-20b), Bedî'î (v. 20b), Ca'ferî (v. 20b), Cevherî (v. 20b), Hakîrî (v. 20b), Haydârî (v. 21a), Hârî (v. 21a-21b), Mîr Rastî (v. 21b), Râgıb (v. 21b), Şerîf (v. 21b), Mevlânâ Şemsü'd-dîn (v. 21b-22a), Şevkî (v. 22a), Sâ'ib (v. 22a), Sabûrî (v. 22a-22b), Tûfî (v. 22b), Zuhûrî (v. 22b), Aczî (v. 22b), Özrî (v. 22b-23a), Âsâr (?) (v. 23a), Ünvân (v. 23a)⁶, Füsûnî (v. 23a), Fasîhî (v. 23a-23b), Hakîm Katranî İbn-i Mansûr (v. 23b), Kâzımâ (v. 23b), Şeyh Mahmûd Şebüsterî (v. 23b-24a), Mesîhî (v. 24a), Meşkî (v. 24a), Ma'rûf (v. 24a), Ma'lûm (v. 24a), Mağribî (v. 24a-24b), Mukîmî (v. 24b), Mülhimî (v. 24b), Nisârî (v. 25a), Vukû'î (v. 25a), Hümâmî (v. 25a), Fenâî (v. 25a-25b), Hakanî (v. 25b), Seyyid Zü'l-fikâr (v. 26a-26b), İzzü'd-dîn (v. 26b) (56), Fülkî (v. 26b-27a), Şeyh Ebu'l-'alâ (v. 27a-27b), Köse Yûsuf (v. 27b), Şeyh Evhadî (v. 27b-28a).

Horâsânî şairler:

Hakîm Enverî (v. 28a-29b), Hâlî (v. 29b), Pûr Hasan (v. 29b), Emîr Hümâyûn (v. 29b-30a), Sultân Bâyezîd (v. 30a-30b), Şeyh Ebu'l-hasan (v. 30b), Visâlî (v. 30b), Ehlî (v. 30b-31a), Zuhûrî (v. 31a), Alî Şehâb (v. 31a-31b), Kâtîbî (v. 31b), Hayretî (v. 31b), Selîmî (v. 31b-32a), Kadî Şemsü'd-dîn (v. 32a), Mîr Abdü'l-kâdir (v. 32a), Mevâlî (v. 32a), Ahmed Zendebl (v. 32b), Pûr Behâ (v. 32b), Mevlânâ Câmî (v. 32b-33b), Hâtîfî (v. 33b-34a), Bedrî'd-dîn (v. 34a), Tâlib (v. 34a-34b), Ünsî (v. 34b), Mollâ Bî-hûdî (v. 34b-35a), Hüznî (v. 35a), Abdî (v. 35a), Kâsımî (v. 35a), Kutbî (v. 35b), Şeyh Sa'dü'd-dîn-i Hamevî (v. 35b), Muhammed Şemsü'd-dîn (v. 35b), Hâce Şemsü'd-dîn Muhammed (v. 36a), Atâ'ü'l-melîk (v. 36a-36b) (75), Zeynü'd-dîn Sâ'id (v. 36b), Nev'î (v. 36b), İbn-i Hüsâm (v. 36b-37a), İsmâ'îl Tacü'd-dîn (v. 37a), Rehâî (v. 37a), Şâh-ı Sincân (v. 37a), Seyfî'd-dîn (v. 37a-37b), İmâdü'd-dîn (v. 37b), Kâsımî (v. 37b), Melîk (v. 37b), Evhad (v. 37b-38a), Mîrzâ Bedî'ü'z-zamân (v. 38a), Mîrzâ Habîbu'l-lâh (v. 38a), Haydarî (v. 38a), Reşkî (v. 38a-38b), Şâhî (v. 38b-39a), Figârî (v. 39a), Kâyilî (v. 39a), Kâmî (v. 39a-39b), Kemâlî (v. 39b), Hilâlî (v. 39b), Mîrzâ Muhammed (v. 39b), Rüknu'd-dîn Sâyin (v. 40a), Şâh Alâ'ü'd-devle (v. 40a), Yemînî (v. 40b), Ebu'l-ferec-i Sencerî (v. 40b-41a), Kadî Ahmed Lâğâr (v. 41a), Tab'î (v. 41a), Âşıkî (v. 41a), Ferruhî (v. 41a-42b), Âzerî (v. 42b), Esedî (v. 43a-43b), Aslî (v. 43b), Akdesî (v. 43b), Emînî (v. 43b), Senâî (v. 44a), Hazînî (v. 44a), Dâniş (v. 44a), Sâyir (v. 44a), Sâbir (v. 44a), Sâlihî (v. 44a-44b), Tâhir (v. 44b), Abdü'l-'alâ (v. 44b), Gazâlî (v. 44b), Hakîm Ebu'l-kâsım-ı Firdevsî (44b-48b), Fıtrat (v. 48b-49a), Fenâî (v. 49a), Fenâî (v. 49a), Mollâ Kâsım Alî (v. 49a), Kudî (v. 49a-49b), Kavsî (v. 49b), Mânî (v. 49b), Mîr Muhammed Muhsin (v. 49b), Seyyid Muhammed-i Câme-bâf (v. 49b), Merdümî (v. 50a), Maşrîkî (v. 50a), Müsevî (v. 50a), Nisbetî (v. 50a-50b), Hâce Nizâmü'l-mülk (v. 50b-51a), Nazîr (v. 51a), Vâkıfî (v. 51a), Hemdemî (v. 51a), Ciblî (?) (v. 51a-51b), Nizârî (v. 51b-52a), Seyyid Hasan (v. 52a), Hakîm Senâî (v. 52a-53a), Şehâbü'd-dîn (v. 53a), İmâdü'd-dîn (v. 53a), Kâfirek (v. 53a) (109), Muhtârî (v. 53a-53b), Emîr Hüseyinî (v. 53b-54a), Şîvenî (v. 54a), Velî (v. 54a), Ebû Bekr (v. 54b), Şeyh Ebû Hâmid (v. 54b), Mevlânâ Evhadî (v. 54b-55a), Bâkî (v. 55a), Beyânî (v. 55a-55b), Hâcû (v. 55b-56a), Rüşdî (v. 56a), Refî'ü'd-dîn (v. 56a), Seyyid (v. 56a), Mevlânâ Şerefî'd-dîn (v. 56a-56b), Tayyân (v. 56b), İmâd Fakîh (v. 56b), Fehmî (v. 56b-57a), Muzaffer (v. 57a), Mevlânâ Vahşî (v. 57a), Hâşimî (v. 57a-57b), Ebû Hanîfe-i İskâfî (v. 57b), Seyyid Mübârek Şâh (57b), Talha (v. 58a), Ascedî (v. 58a), Kisâî (v. 58a), Kelâmî (v. 58a), Sultân Ebû Sa'id (v. 58b-59a), Ebu'l-ferec (59a-59b), Nâsırî (59b), Kadî Şemsü'd-dîn (v. 59b), Kadî Mecdü'd-dîn (v. 59b), Hümâî (v. 59b-60a), Eşherî (v. 60a), Habbâzî (v. 60a-60b), Hayyâm (Ömer) (v. 60b), Radiyyü'd-dîn (v. 60b-61b), Sâmî (v. 61b), Seyfî (v. 61b-62a), Şâhidî (v. 62a), Şeyh Sadrî'd-dîn (v. 62a),

⁶ Âteş-gede-i Âzer'de yer alan "Ferdî" mahlaş şair Âteş-gede-i Muntafî'de yoktur.

Emîr Sun'î (v. 62a), Şeyh Attâr ((v. 62a-63a), Fevci (v. 63a), Mevlânâ Lutfu'l-lâh (v. 63a-63b), Lutfî (v. 63b), Nidâî (v. 63b), Nazîrî (v. 63b), Yahyâ Bin Muhammed (v. 63b-64a).

Herâtlî şairler:

Ebû İsmâ'il (v. 64a), Ezrakî (v. 64a-64b), İsmî (v. 64b), Âsafî (v. 65a), İmâmî (v. 65a), Binâî (v. 65a-65b) (133), Haydar (v. 65b), Hâlidî (v. 65b), Recâî (v. 65b-66a), Zülâlî (v. 66a), Şadî (v. 66a), Sabûhî (v. 66a), Tâhirî (v. 66b), Gazâlî (v. 66b), Mevlânâ Fahrü'd-dîn (v. 66b), Fasîhî (v. 66b), Kâtibî (v. 66b), Muzaffer (v. 67a), Derviş Maksûd-ı Tîrger (v. 67a-67b), Nâzım (v. 67b), Vasfî (v. 67b).

Taberistanlı⁷ şairler:

Bâzârî (v. 67b-68a), Bezmî (v. 68a), Hazînî (v. 68a), Dâimî (v. 68a), Revgânî (v. 68a), Sehâbî (v. 68a), Seyrî (v. 68a-68b), Sâhib (v. 68b), Sıdkî (v. 68b), Mîr Abdü'l-hak (v. 68b), Gıyâsî (v. 68b), Fârîgî (v. 69a), Fedâî (v. 69a), Fûrûgî (v. 69a), Mîr Ebu'l-kâsım-ı Fendersegî (?) (v. 69a), Mîr Murâdî (v. 69b), Mîr Muhammed Mü'mîn (v. 69b), Mevlânâ Nizâm (v. 69b), Acîbî (v. 69b-70a), Fahrü'd-dîn Es'ad (v. 70a), Mevlânâ Lamî'î (v. 70a), Mes'ûd bin Sa'ad Selmân (v. 70a-70b), Yûsuf (v. 70b), Mevlânâ Hâcî (v. 70b), Şuhûdî (v. 70b-71a), Tâlib (v. 71a), Fahrü'd-devle Amîdü'd-dîn (v. 71a-71b), Fedâî (v. 71b), Mîr Fağfûr (v. 71b), Feyyâz (v. 71b-72a), Kâmetî (v. 72a), Karârî (v. 72a), Kemâl (v. 72a), Mahfî-i Rüştî (?) (v. 72a-72b), Nâdimî (v. 72b), Baba Nasîbî (v. 72b), Yakînî (v. 72b), Kâdî Yahyâ (v. 73a-74a), Eşref (v. 73b), Câvid (v. 73b), Tâlib (v. 73b), Kamerî (v. 73b).

Irâk-ı Arab şairleri:

Emînâ-yı Necefi (v. 74b-75a), Şemsü'd-dîn (v. 75a), Fuzûlî (v. 75a), Seyyid Muhammed-i Necefi (v. 75a), Şeyh Muhammed (v. 75a).

Irâk-ı Acem şairleri:

Âyetî (v. 76a), Abdâl (v. 76a), Esîr (v. 76a), İşrâk (v. 76a), Mîrzâ Emîn (v. 76a-76b), Emîr Beg (v. 76b), Evci (v. 76b), Mîrzâ Bâkır (v. 76b), Bahâî (v. 76b), Mollâ Pîr Cemâl (v. 76b-77a), Te'sîr (v. 77a), Emîr Takî (v. 77a), Ağa Takî (v. 77a), Hâce Celâl-i Derkânî (v. 77a-77b), Hâce Cemâl-i Münşî (v. 77b), Cemâlî'd-dîn (v. 77b), Cennetî (v. 77b-78a), Hâce Habîbu'l-lâh (v. 78a), Hüznî (v. 78a), Hisâbî (v. 78a), Hilmî (v. 78a), Hâtemî (v. 78a), Dâ'î (v. 78a-78b), Mîrzâ Dâvûd (v. 78b), Zevkî (v. 78b), Râzî (v. 78b), Recâî (v. 78b), Razî (v. 78b), Mîrzâ Seyyid Rızâ (v. 79a), Muhammed Rızâ Paşa (v. 79a), Refî'ü'd-dîn-i Lübnânî (v. 79a), Zînet (v. 79a-79b), Sâkî (v. 79b), Sâlik (v. 79b), Sipihri (v. 79b), Serrâc-ı Hakkâk (v. 79b), Sü'edâ (v. 79b-80a), Mîrzâ Selmân (v. 80a), Ağa Şâhegî (v. 80a), Şâh Nazar (v. 80a), Şücâ'ü'd-dîn Mahmûd (v. 80a-80b), Şerefü'd-dîn Fazlu'l-lâh (v. 80b), Şu'ayb (v. 80b), Hakîm Şifâî (v. 80b-81a), Şekîbî (v. 81a), Şevketî (v. 81a), Sâdikâ-yı Gâv (v. 81a), Sabrî (v. 81a), Mîr Sabrî (v. 81a-81b), Sûfî (v. 81b), Damîrî (v. 81b-82a), Ziyâ (v. 82a), Tâhir (v. 82a), Zahîrî'd-dîn (v. 82a), İşretî (v. 82a-82b), Gâzî Kalender (v. 82b), Fethî (v. 82b), Ferîdü'd-dîn-i Ahvel (v. 82b), Fikrî (v. 82b), Mîr Şâh Kivâmü'd-dîn (v. 82b), Kâsımî (v. 82b-83a), Kelâmî (v. 83a), Mîr Ebu'l-kâsım (v. 83a), Kemâlî'd-dîn İsmâ'il (v. 83a-83b), Müdâmî (v. 83b), Musâhib (v. 83b), Müflih (v. 83b), Melûlî (v. 83b), Hakîm Nâsır Hüsrev Ulvî (v. 83b-84a), Nâtık (v. 84a), Necât (v. 84a-84b), Nûrî (v. 84b), Nîkî (v. 84b), Vâhid (v. 84b), Vâhib (v. 84b-85a), Mîrzâ Hâdî (v. 85a), Mîrzâ Hâdî (v. 85a-85b), Seyrî (v. 85b), 'Îtâbî (v. 85b), Necîbü'd-dîn (v. 85b-86a), Tasnîfî (v. 86a), Ağa Hüseyin (v. 86a), Hızrî (v. 86a), Zülâlî (v. 86a), Şûhî (v. 86a-86b), Sabûhî (86b), Şeyh Alî

⁷ Taberistan, bugünkü İran topraklarında Mazendrân adlı bölgenin adıdır. Detaylı bilgi için bkz. Şemseddin S. (1996). *Kâmûsu'l-a'lâm* (4. Cilt). Ankara: Kaşgar Neşriyat. s. 2993.

Takî (v. 86b), Mevlânâ Ümîdî (v. 87a), Kemâlî'd-dîn Bindar (v. 87a), Hulkî (v. 87a), Şâh Rızâ (v. 87a-87b), Sâil (v. 87b), Şâpûr (v. 87b-88a), Sâbir (v. 88a), Şâh Safî (v. 88a), Mîr Saydî (v. 88a), Üstâd Atâu'l-lâh (v. 88a), Kâdî Atâu'l-lâh (v. 88a-88b), İmâdî (v. 88b), Ebû Yezîd Muhammed el-Gazâirî (v. 88b), Ebu'l-fâhir (v. 88b), İmâm Fahr-i Râzî (v. 88b-89a), Fikrî (v. 89a), Fehmî (v. 89a), Kurbî (v. 89a), Lutfî (v. 89a), Mîr Nasîbî (v. 89a-89b), Şeyh Necmü'd-dîn (v. 89b), Hicrî (v. 89b-90a), Âfitâbî (v. 90a), Cüdâî (v. 90a), Ca'ferî (v. 90a), Harîfî (v. 90a), Emîr Zinde Dil (v. 90b), Selmân (v. 90b), Sûzî (v. 90b), Mîr Şevkî (v. 90b-91a), Sarfî (v. 91a), Zarîfî (v. 91a), Ahdî (v. 91a), Kâdî Mesîhü'd-dîn İsâ (v. 91a-91b), Maksadî (v. 91b), Ya'kûb (v. 91b), Ebû Amr-ı Ebherî (v. 92a), Mîrzâ Ahmed (v. 92a), Kâdî Ahmed Gaffârî (v. 92a), Edhem Beg (v. 92a-92b), Mîrzâ Esed Beg (v. 92b), Esîrî (v. 92b), Şeyh Emîn (v. 92b), İzîdî (v. 92b), Bahşî⁸ (v. 92b), Tezervî (v. 92b-93a), Mîrzâ Ca'fer (v. 93a), Hacı Beg (v. 93a), Hayretî (v. 93a), Hızrî (v. 93a), Dervîş Dihkî (?) (v. 93a-93b), Deylemî (v. 93b), Râfî'î (v. 93b), Sâlik (v. 93b), Sâilî (v. 93b), Şeref (v. 93b-94a), Şermî (v. 94a), Şihâbî (v. 94a), Şeyh Şihâbü'd-dîn-i Sühreverdî (v. 94a-94b), Safîrî (v. 94b), Ziyâ (v. 94b), Tab'î (v. 94b), Ubeyd (v. 94b-95a), Azîzî (v. 95a), Fârîğî (v. 95a), Fûrûğî (v. 95a), Kâkâ (v. 95a), Mâlik (v. 95a), Mollâ Murâd (v. 95a-95b), Mîrzâ Mukîm (v. 95b), Mesrûr (v. 95b), Nergisî (v. 95b), Vâ'iz (v. 95b), Vahîd (v. 95b-96a), Bârik (v. 96a), Yûsuf (v. 96), Mîr Aslî (v. 96b), Ensârî (v. 96b), Sâbit (v. 96b), Celâl Ca'fer (v. 96b), Hasan (v. 96b), Mîr Huzûrî (v. 97a), Hakîm Sa'îd Hân, (v. 97a) Hayrânî (v. 97a), Dâ'î (v. 97a-97b), Derkî (v. 97b), Kâdî Rûknü'd-dîn-i Da'vî-dâr (v. 97b), Sultân (v. 97b), Şâh Mîr (v. 97b), Şemsü'd-dîn (v. 97b-98a), Baba Şehîdî (v. 98a), Safîr (v. 98a), Şâh Tâhir (v. 98a-98b), Ârızî (v. 98b), Alâ'î-i Aştîyânî (v. 98b), Gazanfer (v. 98b), Ganî (v. 99a), Firkatî (v. 99a), Kâzım (v. 99a), Külhanî (v. 99a), Livâî (v. 99a), Muhlis (v. 99a-99b), Meşrebî (v. 99b), Mîr Makbûl (v. 99b), Melik (v. 99b), Melik Tayfur (v. 99b-100a), Nâfî' (v. 100a), Hâce Nasîr (v. 100a), Şeyh Nizâmî (v. 100a-100b), Mîr Vâlihî (v. 100b-101a), Vekîl (v. 101a), Hâşimî (v. 101a), Hicrî (v. 101a), Edhem (v. 101b), Kâdî Esed (v. 101b), Baba Efdal (v. 101b-102b), Kösec Hâce Muhammed Emîn (v. 102b), Bâkır (v. 102b-103a), Bâkî (v. 103a), Tecellî (v. 103a), Teslîmî (v. 103a), Teşbîhî (v. 103a), Hâtem (v. 103b), Mîr Hüseyinî (v. 103b), Hilmî (v. 103b), Hayâtî (v. 103b), Haydar-ı Tahmâsbî (v. 103b-104a), Hisâlî (v. 104a), Hayâlî (v. 104a), Dâverî (v. 104a), Zihnî (v. 104b), Rızâî (v. 104b), Refî'î (v. 104b), Remzî (v. 104b), Sâlik (v. 104b), Sâlim (v. 104b-105a), Sermed (v. 105a), Sencer (v. 105a), Şücâ' (v. 105a), Şerîf (v. 105a-105b), Şu'ûrî (v. 105b), Ziyâü'd-dîn Muhammed (v. 105b), İzzü'd-dîn Mahmûd (v. 105b), Aşkî (v. 105b-106a), Gurûrî (v. 106a), Fahrî (v. 106a), Fehmî (v. 106a), Feyz (v. 106a), Ebû Tâlib-i Kelîm (v. 106a-106b), Mevlânâ Muhteşem (v. 106b-107a)⁹, Mesîh (v. 107a), Müşfikî (v. 107a), Muzaffer Hüseyin (v. 107a), Mîr Ma'sûm (v. 107a), Maksûd (v. 107a-107b), Esîrü'd-dîn-i Evmânî (v. 107b-108a), Hâce Akâ'î (v. 108a), İlâhî (v. 108a), Envâr (v. 108a), Bezmî (v. 108a), Reşkî (v. 108a), Hâce Reşîdü'd-dîn Muhammed (v. 108a-108b), Mîr Râzî (v. 108b), Revnakî (v. 108b), Zekî (v. 108b), Sayrefî (v. 108b), Saykalî (v. 108b-109a), Baba Irâkî (v. 109a), Üryân (v. 109a), Kevserî (v. 109a), Mahvî (v. 109a-109b), Müfred (v. 109b), Mülkî (v. 109b), Mîr Mürşîd (v. 109b), Mîr Muhammed Mehdi (v. 109b), Nusayrâ (v. 109b), Helâkî (v. 109b-110a), Yetîm (v. 110a), Ahterî (v. 110a), Edâî (v. 110a), Âgehî (v. 110a-110b), Emînâ (v. 110b), Seyyid Celâl (v. 110b-111a), Mîr Hazînî (v. 111a), Mevlânâ Hasan Alî (v. 111a), Râmî (v. 111a), Mollâ Zamânî (v. 111a), Sâlik (v. 111b), Sa'îdâ (v. 111b), Şarkî (v. 111b), Şevkî (v. 111b), İşretî (v. 111b), Gavvâsî (v. 111b-112a), Gıyâs (v. 112a), Kâtîb (v. 112a), Kisvetî (v. 112a-112b), Mevlânâ Mü'mîn Hüseyin (v.112b).

Fars şairleri:

Mîr Burhân (v. 113a), Mollâ Hâmid (v. 113a), Mollâ Fâhir (v. 113a), Âlimî (v. 113a), Mevlânâ Râzî (v. 113b), Mevlânâ Ferecu'l-lâh (v. 113b), İbn-i Nasûh (v. 114a-114b), Eser (v. 114b), Mevlânâ Ehlî (v. 114b), Pertevî (v. 114b-115a), Bishak (?) (v. 115a), Pûr Ferîdûn (v. 115a), Bî-

⁸ Âteş-gede-i Âzer'de "Bahtî" şeklinde imla edilmiştir.

⁹ Âteş-gede-i Âzer'de yer alan "Mâyilî" mahlash şair Âteş-gede-i Muntafî'de yoktur.

kesî (v. 115a), Tecellî (v. 115b), Temennâ (v. 115b), Hâce Şemsü'd-dîn Muhammed Eş-şehîr Bi-hâfız (v. 115b-116a), Zülâlî (v. 116a), Hâcî-i Zamân (v. 116a-116b), Şeyh Müslihü'd-dîn Sa'dî (v. 116b-117a), Şerer (v. 117b), Şeyh Şettâh (v. 117b), Mîr Tarzî (v. 117b), Zuhûrî (v. 117b), Emîr Ârifî (v. 117b), Seyyid Muhammed-i Urî (v. 117b-118a), İzzetî (v. 118a), İzzî¹⁰ (v. 118a), Gayretî (v. 118a), Mîr Gıyâsü'd-dîn Mansûr (v. 118a-118b), Gıyâs-ı Helvâî (v. 118b), Fârîğî (v. 118b), Baba Figânî (v. 118b), Kaydî (v. 118b-119a), Gelu Alî (v. 119a), Mevlânâ Lisânî (v. 119a), Mevlânâ Mânî (v. 119b), Mecdü'd-dîn Hemger (v. 119b-120a), Hâce Mürşid (v. 120a), Müştâk (v. 120a), Mu'înü'd-dîn (v. 120a), Mukîm (v. 120a), Mevlânâ Mektebî (v. 120a), Münsif (v. 120a), Nasru'l-lâh Bin Abdu'l-hamîd (v. 120b), Mîrzâ Nizâm (v. 120b), Nâimâ (v. 120b), Nevîdî (v. 120b), Erşed (v. 120b-121a), Evhadî (v. 121a), Bahârî (v. 121a), Reşîd (v. 121a), Kâsımî (v. 121a), Hızrî (v. 121b), Kelâmî (v. 121b), Muhibbî (v. 121b), Mevâlî (v. 121b), Mâilî (v. 121b-122a).

Turan şairleri:

Belh Şairleri:

Elif Abdâl (v. 122b), Şeyh Ebu'l Hasan Şehîd (v. 122b), Şeyh Ebû Alî Sînâ (v. 122b), Mevlânâ Reşîdü'd-dîn Vatvât (v. 123a-123b), Sirâcü'd-dîn (v. 123b), Mevlânâ Şakîk-i Belhî (b. 123b), Ebu'l-kâsım Hasan Unsûrî (v. 123b-124a), Menûçîhr-i Şast Küleh (v. 124a-124b), Mevlevî (v. 124b) (Celâlî'd-dîn-i Rûmî), Emîr Hând (v. 125b), Mollâ Mîrek Cân (v. 125b).

Harezmi şairleri:

Şeyh Ebu'l-vefâ (v. 126a), Hüsamî (v. 126a), Kıtâlî (v. 126b), Şeyh Necmü'd-dîn-i Kübrâ (v. 126b), Zahîrî'd-dîn (v. 126b-127a).

Mâverâü'n-nehr şairleri:

Seyfî'd-dîn A'rec (v. 127a-127b), Esîrî'd-dîn (v. 127b), Şeyh Ebu'l-abbâs (v. 127b-128a), Ağacı (?) (v. 128a), Berendik (?) (v. 128a), Mollâ Hacı Behrâm (v. 128a), Cevher-i Zenger (v. 128b), Üstâd Ebu'l-hasan Rûdekî (128b-129a), Seyfî (v. 129a), Şemsü'd-dîn (v. 129a), Şihâbü'd-dîn Ahmed (v. 129a), Hâce İsmetü'l-lâh (v. 129a-129b), Mevlânâ 'Am'âk-ı Buhârî (v. 129b-130a), Müşfikî (v. 130a), Mollâ Tecellî (v. 130a), Hâşimî (v. 130a), Bedahşî (v. 130b), Edîb Sâbir (v. 130b), Meylî (v. 131a), Ziyâü'd-dîn-i Fârsî (v. 131a-131b), Kemâlî'd-dîn Mes'ûd (v. 131b-132b), Ebû Alî Şatrancî (v. 132b), Eşrefî (v. 132b-133a), Bisâtî (v. 133a), Hâce Hacı Muhammed (v. 133b), Derdî (v. 133b), Dakîkî (v. 133b), Reşîdî (v. 133b), Rûhânî (v. 133b), Hakîm Sûzenî (v. 134a), Şihâbü'd-dîn (v. 134a), Dakîkî¹¹ (v. 134b), Firâkî (v. 134b), Emîr Mu'izzî (v. 134b-135a), Nizâmî-i Arûzî (v. 135a), Ferhârî (v. 135a), Hicrî (v. 135b), Rûknü'd-dîn (v. 136a).

Hindistan şairleri:

Safirî (v. 136b), Şeyh Feyzî (v. 136b), Mîr Cüdâî (v. 137a), Cemâlî (v. 137a), Hâce Hasan (v. 137b), Emîr Hüsvrev (v. 137b-138a), Şeyh Ferîdü'd-dîn-i Şükr Künc (v. 138a), Hâce Mu'înü'd-dîn-i Çeştî (v. 138a), Nişânî (v. 138a), Alî (v. 138b), Hâce-zâde (v. 138b), Kâdirî (v. 138b), Sirâcü'd-dîn (v. 139a), Bîniş (v. 139a), Ganî (v. 139a), Kem-gûy (v. 139b), Mazharî (v. 139b).

Farklı memleketlerden kadın şairler:

¹⁰ Bu şair *Âteş-gede-i Âzer*'de yer almamaktadır.

¹¹ *Âteş-gede-i Muntafî*'de "Atîkî" yerine "Dakîkî" ikinci defa geçmektedir.

Âyişe (v. 139b), Azamet (v. 139b), İffetî (v. 139b), Lâle Hatun (v. 139b-140a), Mutribe (v. 140a), Mihri (v. 140a), Mehisti (?) (v. 140a-140b), Nûr Cihân Begüm (v. 140b).

Âteş-gede müellifi Âzer'in çağdaşı olan şairler:

Âferîn (v. 141a), Esîrî (v. 141a-141b), Ümîd (v. 141b), Sâbit (v. 141b), Sebât (v. 141b), Cezbe (v. 141b), Cenâb (v. 142a), Hâcet (v. 142a), Hicâb (v. 142a-142b), Hazîn (v. 142b), Hasret (v. 142b), Hâdim (v. 142b), Hâtır (v. 142b), Dâ'î (v. 142b-143a), Dâmî (v. 143a), Râhib (v. 143a-143b), Mollâ Rızâ (v. 143b), Refîk (v. 143b), Ruhbân (v. 143b), Rehî (v. 143b-144a), Zebânî (v. 144a), Sâlim (v. 144a), Şebâb (v. 144a), Şa'f (v. 144a), Şu'le (v. 144a-144b), Şekîb (v. 144b), Mîr Şemsü'd-dîn Muhammed (v. 144b), Şemîm¹² (v. 144b-145a), Seyyid Muhammed Sâdik (v. 145a), Sâfi (v. 145a-145b), Sabâhî (v. 145b), Sabûhî (v. 145b), Safâ (v. 145b-146a), Sahbâ (v. 146a), Tabîb (v. 146a-146b), Tûfân (v. 146b), Tayrî (v. 146b), Ârif (v. 146b), Âşık (v. 146b-147a), Özrî (v. 147a), Alî (v. 147a-147b), İnâyet (v. 147b), Gâlib (v. 147b), Ganî (v. 147b-148a), Gayret (v. 148a), Fedâî (v. 148a), Firîbî (v. 148a), Mâil (v. 148a), Dervîş Abdü'l-mecîd (v. 148b), Mîrzâ Muhammed Beg (v. 148b), Mesrûr (v. 148b-149a), Müştâk (v. 149a), Meşreb (v. 149a-149b), Minnet (v. 149b), Muvahhid (v. 149b), Mevlâ (v. 149b-150a), Mehdî (v. 150a), Nâsır (v. 150a), Nâmî (v. 150a-150b), Nedîm (v. 150b), Neşât (v. 150b-151a), Neş'et (v. 151a), Neş'et (v. 151a), Nasîb (v. 151a), Mîrzâ Muhammed Nasîr (v. 151b), Nevîd (v. 151b), Niyâzî (v. 151b-152a), Vâlih (v. 152a), Vefâ (v. 152a), Hâtif (v. 152a-152b), Hicrî (v. 152b).

Tercüme-i hâl-i müellif-i *Âteş-gede* (152b-154a).

Sonuç

Âteş-gede tercümesi *Âteş-gede-i Muntafî*'de, Türk ve İran edebiyatı için önemli sayılabilecek farklı memleketlerden 847 şairin biyografisine yer verilmiştir. *Âteş-gede-i Muntafî* müellifi, eserinde *Âteş-gede-i Âzer*'de yer alan hemen bütün şairlerin biyografilerine yer vermiş; ancak şiir örneklerini büyük ölçüde azaltmıştır. Bunun yanında bazı şairlerin biyografilerini Âzer'den farklı yazmayı tercih etmiştir. Yukarıda zikredilen özellikler ışığında *Âteş-gede-i Muntafî* tercüme bir tezkire hüviyetiyle Türk edebiyatı tarihindeki yerini almıştır.

¹² Bu şair *Âteş-gede-i Âzer*'de yoktur.

Kaynakça

- Âteş-gede-i Muntafi*. (t.y). Leipzig. Almanya: Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi El Yazmaları Bölümü, Cod Turc 35.
- Hayyampur A. (1340). *Ferheng-i Suhenverân*. Tebriz. İran.
- Levend, A. S. (2008). *Türk Edebiyatı Tarihi* (1. Cilt). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Lutf Ali Beg A. (1336). *Âteş-gede* (haz. Hasan S. Nâsırî). Tahran. İran: Müessese-i Matbuâtî-i Emîr-i Kebîr.
- Nalbat M. (2014, Haziran). “Bilinmeyen Bir *Âteş-gede* Tercümesi: *Âteş-gede-i Muntafi*”. V. *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi* (TUDOK), Kültür Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, İstanbul.
- Şemseddin S. (1996). *Kâmûsu'l-a'lâm* (4. Cilt). Ankara: Kaşgar Neşriyat.
- Yazıcı, T. (1991). *Âteşkede. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (4. Cilt, ss. 58-59). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Yazıcı, T. (2003). Lutf Ali Beg. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (27. Cilt, s. 230-231). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Yıldırım, N. (2001). *Fars Edebiyatında Kaynaklar*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi.

TÜRK KÜLTÜR VE EDEBİYAT DİZGESİNDE ÇOK KİMLİKLİ BİR MÜTERCİM: SÜLEYMAN TEVFİK

Eshabil BOZKURT¹

Ayşe Banu KARADAĞ²

Özet

Bu makalede kültür ve edebiyat dizgemizde farklı kimlikleriyle ön plana çıkan Süleyman Tevfik'in "gazeteci", "muallim", "muharrir" ve "sözlükbilimci" kimliklerine kısaca değinildikten sonra, "mütercim" kimliğinin Türk çeviri tarihindeki yeri ve önemine dikkat çekilmiştir. Amaç, Süleyman Tevfik'in gerek telif gerekse çeviri eserleri ve "mütercim" kimliği üzerine "çeviri eser seçimi" ve "çeviri amacı" vurgusuyla bütünlüklü bir çalışma yapmaktır. Arapça, Farsça, İngilizce, İtalyanca, Fransızca ve Ermenice bilen Süleyman Tevfik dil, edebiyat, din, yemek gibi konular hakkında birçok telif eser vermiş ve çeşitli çeviriler yapmıştır. Eserlerini çevirdiği yazarlar arasında Emile Zola, Paul de Kock, Ponson du Terrail, Maurice Leblanc, Pierre Louys ve Pierre Benoit gibi Fransız edebiyatının önde gelen romancıları yer almaktadır. Bunların yanı sıra yazarı bilinmeyen eserler de çevirmiştir. II. Meşrutiyet sonrasında Türk kültür ve edebiyat dizgesinde çok popüler bir tür olarak ortaya çıkan polisiye roman türünde de çevirileri bulunan Süleyman Tevfik, dönemin üstat kabul edilen mütercimlerinden olan Avan-zâde Mehmed Süleyman ile Fransızcadan Türkçeye bir de sözlük çevirmiştir. Süleyman Tevfik'in *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Elli Yıllık Hatıralarım* (haz. Tahsin Yıldırım - Şaban Özdemir, 2011) isimli hatıra türündeki eserinden ve çevirilerine yazdığı ön sözlerden hareketle "mütercim" kimliğinin irdelenmeye çalışılacağı bu makalede elde edilen veriler, Alman çeviribilimci Hans J. Vermeer'in "*skopos (amaç)*" ve İsrailli çeviribilimci Itamar Even-Zohar'ın "*kültür repertuarı*" kavramları temel alınarak değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Süleyman Tevfik (Özzorluoğlu), Türk çeviri edebiyat tarihi, çeviribilim, "*skopos*", "*kültür repertuarı*".

A TRANSLATOR WITH MULTIPLE PROFESSIONAL IDENTITIES IN TURKISH CULTURAL AND LITERARY SYSTEM: SÜLEYMAN TEVFİK

Abstract

In this essay, the identity of Süleyman Tevfik as a translator, who comes into prominence with his various professional identities in our cultural and literary systems, will be highlighted in terms of his position and significance in our history of translation, after his identities as a teacher, a journalist, an author and a lexicologist have been touched on shortly. It is aimed to conduct a complete and comprehensive study on both the original and translation works of Süleyman Tevfik as well as his identity as a translator, with an emphasis on his selection of original work to be translated along with his purpose of translation. Süleyman Tevfik, who speaks Arabic, Persian, English, Italian, French and Armenian languages, has original works on a wide variety of fields like language,

¹ Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı, eshabilbozkurt@gmail.com

² Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fransızca Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı, aysebanukaradag@gmail.com

literature, religion and cooking apart from a number of translations. The leading novelists of French literature such as Emile Zola, Paul de Kock, Ponson du Terrail, Maurice Leblanc, Pierre Louys and Pierre Benoit are among the authors the works of which Süleyman Tevfik translated. Besides these, he also translated some works whose writers are anonymous. Süleyman Tevfik, who also has translations from detective fiction -which turned out to be a popular literary genre in Turkish cultural and literary system after the Second Constitutional Era, translated a French-Turkish dictionary with Avan-zâde Süleyman, who was recognized as one of the master translators of the relevant era. The data gained from this research, which intends to analyze in depth the identity of Süleyman Tevfik as a translator based on Süleyman Tevfik's original work on the genre of memoir with the title *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Elli Yıllık Hatıralarım* (*My Semicentennial Memories from the Second Constitutional Era to the Republic Period* (ed. by Tahsin Yıldırım - Şaban Özdemir, 2011) and the prefaces he wrote for his translation works, will be assessed with reference to the “*skopos*” concept of Hans J. Vermeer, who is a German scientist of translation studies, and the “*culture repertoire*” concept of Itamar Even-Zohar, who is an Israeli scientist of translation studies.

Keywords: Süleyman Tevfik (Özzorluoğlu), history of Turkish translated literature, translation studies, “*skopos*”, “*culture repertoire*”.

1. Giriş

Türk kültür ve edebiyat tarihine bakıldığında Tanzimat’tan sonra Batı kültürü ile ilişkilerin eskiye oranla çok daha sıkı bir hâl aldığı ve bu dönemde çeviri eser yoğunluğunun yaşandığı görülür. Batı’nın askeriye, tıp, tarih gibi bilim dallarında verdiği eserlerinin yanında edebi eserlerini de Türk toplumuna sunma çabası vardır. O dönem aydınlarının çoğunluğu çok kimliklidir. Sadece muharrir değildirler. Muharrir kimliklerinin yanında devlet adamı, muharrir, mütercim, muallim ve benzeri kimlikler de taşırlar. Bu çok kimlikli aydınlar arasında Ahmed Midhat Efendi, Şemseddin Sâmî, Avan-zâde Mehmed Süleyman gibi kendisini Türk toplumuna hizmete adan bir çok ismi zikretmek mümkündür. O isimlerden biri de Süleyman Tevfik’tir. Hem telif hem çeviri birçok eser veren Süleyman Tevfik’in 1327 [1911] – 1927 yılları arasında Osmanlı Türkçesine çevirdiği romanlar, mütercimin yaşadığı dönemde farklı roman türlerinde çok sayıda eser çevirdiğini gösterir. Bu çevirilerden bazılarına yazılan ön sözler, Süleyman Tevfik’in dönemin üstat kabul edilen mütercimlerinden olduğunun bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Bu makalede, Süleyman Tevfik’in kişisel hayatına ve farklı kimliklerine kısaca değinildikten sonra Fransızcadan çevirdiği romanların ön sözlerinden ve *II. Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Elli Yıllık Hatıralarım* (haz. Tahsin Yıldırım - Şaban Özdemir, 2011) isimli hatıra türündeki eserinden hareketle özellikle “mütercim” kimliği irdelenmeye çalışılacaktır. Yanı sıra metinlerden hareketle yapılacak incelemeden elde edilen veriler, Alman çeviribilimci Hans J. Vermeer’in “*skopos* (amaç)” ve İsrailli çeviribilimci Itamar Even-Zohar’ın “*kültür repertuarı*” kavramları temel alınarak çeviri tarihimize ışık tutmak üzere değerlendirilecektir.

2. Kuramsal Çerçeveyi Belirleyen Temel Kavramlar

Bu makalede herhangi bir çeviri kuramının bütünlüklü bir şekilde ele alınıp benimsenmesi yerine, incelemeden elde edilen veriler ışığında çeviri tarihimize, çevirinin işlev(ler)i ve mütercimlerin bireysel katkıları açısından ışık tutmaya görece daha fazla katkıda bulunacağı düşünülen temel çeviri kavramları üzerinden genel bir okuma yapılması amaçlanmaktadır. Bu nedenle, “*skopos*” ve “*kültür repertuarı*” kavramlarına, kuramların ayrıntılarına girilmeden yalnızca ana hatlarıyla değinilecektir.

Alman çeviribilimci Hans J. Vermeer'in işlevsellik ve görecelik vurgusuyla ön plana çıkan "*skopos kuramı*"nda, ön sözler/son sözler çeviri eserlerin incelemesinde önemli kaynaklar olarak ele alınır ve çeviriye ilişkin her türlü "*eylem*" "*skopos (amaç)*" açısından irdelenir (Krş. Vermeer, 1989: 173-187). Bu makalede, Vermeer'in kuramına da adı veren "*skopos (amaç)*" kavramı temel alınarak yan metinler olarak ön sözler ve hatıra kitabı üzerine mütercimi ve dönemi anlama/anlamlandırma vurgusuyla bir okuma yapılacaktır. Okuma yapılırken "*skopos (amaç)*" kavramı bağlamında, kuramda da geçtiği şekliyle, "çeviri süreci, yani bu sürecin hedefi; çevirinin sonucu, yani "çeviri metnin" ("*translatum*") işlevi; çeviri yöntemi, yani bu yöntemin niyeti" göz önünde bulundurulacaktır. Nitekim "*skopos kuramı*" çerçevesinde kaynak metin ile erek metin arasındaki farklılık(lar) "*skopos (amaç)*" kavramı çerçevesinde değerlendirilir. Başka bir deyişle, kaynak ile erek metin arasındaki fark(lar), sunulma şekli ve içerikle sınırlı tutulmaz; belirleyici olan, bu iki metin için önceden benimsenmiş amaçlardır. Vermeer'e göre, kaynak metin, kaynak kültüre; erek metin de erek kültüre yönelik oluşturulur. Ne var ki erek metnin amacıyla kaynak metnin amacının örtüşmesi de olası bir durumdur. Ancak bu durumda bile "düzgü değiştirimi" ("*transcoding*") ya da başka bir dile "taşınması"ndan ("*transposing*") söz edilemez; çünkü bu tür edimlerde bulunarak "işe yarar" bir erek metnin ortaya çıkması olası değildir. Erek kültüre yönelik yapılan çeviriler ise bu kuram çerçevesinde "*yeterli*" olarak tanımlanır (Krş. Vermeer, 1989: 175-176).

Çeviride işlevselliğin ön plana çıktığı bu kuram, İsrailli çeviribilimci Itamar Even-Zohar'ın "*çoğul-dizge kuramı*" çerçevesinde ileri sürdüğü çeviri edebiyatın bir dizge olarak "ulusal kültürlerin biçimlenmesindeki önemli işlevini" akla getirebilir. Nitekim Even-Zohar çeviri edebiyatın ayrı bir edebi dizge olarak incelenmesi gerektiğine dikkat çekerek "çeviri yazın" terimini "çevrilmiş yapıtların toplamı gibi uzun bir ifadenin kısaltılmış biçimi olarak değil de yapısı ve işleviyle bir dizge olan metinler topluluğu anlamında kullandığını" belirtmiştir (Krş. Even-Zohar (çev. Parker), 2008: 129). Bu noktadan hareketle, makalede çeviri odaklı okumaya temel alınacak diğer bir kavram Even-Zohar'ın "*kültür repertuarı*"dır. "*Çoğul-dizge kuramı*"nda "kültür planlama" aracı olarak görülen çevirilerin belli bir işlevi vardır. Bu işlevin, "yaşamın düzenlenişinde kullanılan seçeneklerin kabul görmüş bir bütünü" olarak tanımlanan "*kültür repertuarı*"nın nasıl oluşturulacağına önemli rolü bulunur (Krş. Even-Zohar (çev. Parker), 2008: 128 ve Even-Zohar, 2002: 168).

Even-Zohar, repertuarın "verili" ve "çoğunlukla kabul edilmiş" bir durum olarak görüldüğünü kabul etmekle birlikte, "genlerle nesilden nesle geçme" iddiasına karşı çıkar. Repertuarın oluşturulmasında "kalıcılık" ve "süreklilik" esastır; ancak değişkenlik de söz konusudur. Kültür repertuarı "anonim" katılımcılar tarafından "kasıtsız" ya da "kendiliğinden" oluş(turul)abilir; ancak kendilerini bu işe adanmış "tanınmış" veya "hatırlı grup üyeleri" tarafından "kasten" oluşturulması da olasıdır. Burada belirleyici etmen, hedef grubun yaşamın düzenlenişinde repertuarı bir araç olarak kabul görüp görmemesidir; bu da "kültür dizgesi" olarak adlandırılabilir karmaşık ilişkiler ağıyla bağlantılıdır. Karmaşık ilişkiler ağında "piyasa, iktidar sahipleri ve bunlar arasında dinamik arayüz işlevi gören olası kullanıcılar" söz konusudur (Krş. Even-Zohar, 2002: 170-172).

Makalede, bu bölümde anılan iki kuramın - "*skopos kuramı*" ve "*çoğul-dizge kuramı*"nın ayrıntılarına girmeden, yalnızca "*skopos (amaç)*" ve "*kültür repertuarı*" kavramlarına ilişkin sunulan bilgiler ışığında, Süleyman Tevfik'in erek kültür dizgesindeki farklı kimlikleri üzerine erek-odaklı bir okuma yapılması amaçlanmaktadır.

2. Süleyman Tevfik'in Hayatı, Eserleri ve Kimlikleri

2.1. Hayatı

1861 yılında İstanbul'da doğup 1939 İstanbul'da vefat eden Süleyman Tevfik (Özzorluoğlu), mabeyn kâtiplerinden Zorluzade Hacı (Aziz) Hüsnü Bey'in oğludur. Arapça, Farsça, Fransızca ve İtalyanca öğrenmiştir. 1881'de Antep'te Fransızca öğretmenliği yapan Süleyman Tevfik, Halep ve Selanik'te çeşitli memuriyetlerde bulunmuştur. 1897 yılında *Sabah* gazetesi muhabiri olarak Osmanlı-Yunan Savaşı'na katılmıştır. 1906 yılında Meclis-i Kebîr-i Maârif üyesi olan Süleyman Tevfik, Cumhuriyet'in ilan edilmesinin ardından çeşitli gazete ve dergilerin yönetiminde yer almıştır (Süleyman Tevfik, (haz. Tahsin Yıldırım-Şaban Özdemir), 2011: 13).

2.2. Eserleri

Süleyman Tevfik, telif olsun çeviri olsun farklı alanlarda birçok eser vermiş üretken bir muharrir/mütercimdir. Araştırmacı yazar Erol Üyepazarcı, Süleyman Tevfik'e ait çeviri ve telif toplam 164 eserin bulunduğu dikkat çeker (2008: 569). *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Elli Yıllık Hatıralarım*'da Süleyman Tevfik'in eserleri olarak şunlar gösterilmiştir:

“Gezi-Anı: *Devlet-i Aliye-i Osmaniye ve Yunan Muharebesi, Teselya'da Bir Cevelan ve Dört Aylık Seyahatim.*

Halk Öyküsü-Masal: *Şah ile Âşık, İncili Çavuş, Baba Hasan'ın Sihirbazlığı, İskender'in Aynası, Şehzade Cihangir, Şahmeran Hikâyesi, Bolu Beyi'nin Gelini, Arzu ile Kamber, Asuman ile Zeycan, Ferhat ile Şirin, Derdiyok ile Zülfü Siyah, Hurşit ile Mahmihri, Elif ile Mahmut, Leyla ile Mecnun, Melek Şah ile Güllü Hanım, Razmihan ile Mahfiruze, Seyfimülük, Köroğlu, Yusuf ile Züleyha, Avcu Behram, Behmen Şahın Hikâyesi, Hayber Kalesi Gazası ve Fethi, Mahanın Felaketleri, Çoban Kızı Ayşe, Sihirbaz Sultan, Şah İsmail, Yemlihanın Karısı, Esirci Şahin, Veysel Karani Hikâyesi, Kerbela, Dürrü Yekta, Gül ile Sitekâr, Tahir ile Zühre.*

Düzenleme: *Âşık Ömer Divanı, Yunus Emre Divanı.*

Diğer: *Kendi Kendine Konserveçilik, Güzel Mektup Nümuneleri, Letaif Cüzdanı, Kahraman Katil, Yedi Âlimler, Muhiddin Arabi Tabirnamesi, Yeni Mektup Örnekleri, Serencam, Vasiyetname, Hürriyet ve Mahmure, Kâmilü'l-kelam ve Banu Cihan, Tutiname, Pakize*” (a. g. e. 13-14).

Süleyman Tevfik'in hatıralarını naklettiği eserine yazılan giriş kısmında çeviri eserlerine değinilmemiş olup sadece yukarıdaki eser isimleri zikredilmiştir. Bu eserlerin çoğu Latin harflerine aktarılmadığı gibi Süleyman Tevfik ve eserleri üzerine yapılan çalışmalar da oldukça sınırlı kalmıştır. *Kâmilü'l-kelam ve Banu Cihan* ve *Tutiname* Timaş Yayınları; *Leyla ile Mecnun* MVT Yayıncılık; *Pakize* Antik Kitap; *Kerbela* ise Liya Kitap tarafından yayımlanmıştır. Çevirilerine, “Mütercim Kimliği” başlıklı bölümde değinilecektir.

2.3. Kimlikleri

Süleyman Tevfik, Meşrutiyet Dönemi'nin çok kimlikli aydınlarından biridir. Bu kimliklerini alfabetik sıraya göre şöyle sıralamak mümkündür: Gazetecilik, muallimlik, muharrirlik, mütercimlik, sözlükbilimcilik.

2.3.1. Gazeteci Kimliği

Gazeteci kimliği ile ilgili bilgileri, birinci el bir kaynaktan yani bizzat kendisinden edinmek mümkündür. Gazeteciliğe meraklı biridir. Bu merakı ile ilgili bir hatırasını şöyle aktarır:

“Dayım benim gazetecilik merakımı hiç hoş görmüyordu. Bu sevdadan vazgeçerek Halep’e, memuriyetim[in] başına dönmemi yahut burada bir memuriyet akmaya çalışmamı her gün tavsiye ediyordu. Keşke o vakit merhumun bu babaca olan öğütlerini dinlemiş olsaydım!

1304 [1887] yılı nisanında on lira aylıkla *Saadet* gazetesine muharrir oldum. Birkaç ay sonra da on beş lira aylıkla *Tercüman-ı Hakikat*’e geçtim. Daha sonra Mahmud Sadık Bey [İstanbul 1860-1930] merhum beni o zaman çalıştığı *Tarik* gazetesine aldı” (a.g.e. 39).

Çeşitli gazetelerde yazılar yazan Süleyman Tevfik, gönüllü olarak savaş muhabirliği de yapar. Tanzimat Dönemi matbuat dünyasının önemli isimlerinden olan Mihran Efendi ile tanışan Süleyman Tevfik, bir savaş olacağını, Teselya taraflarına bir muhabir gönderirlerse o muhabirin cepheden göndereceği mektuplar ve çekeceği telgrafların gazete satışlarına çok etki edeceğini söyler. Mihran Efendi’nin Abdullah Zühdi ve Halid Bey isimlerini önerdiğini gören Süleyman Tevfik, her ikisinin de İstanbul dışına hiç çıkmadığını, dolayısıyla gurbete alışık olmadıklarını söyleyerek kendisinin yıllardır seyahat ettiğini, gurbete dayanabileceğini belirtir. Bu gönüllülük üzerine savaş muhabiri olarak cepheye gider (a.g.e. 83).

2.3.2. Muallim Kimliği

Süleyman Tevfik, hayatı boyunca pek çok iş ile meşgul olmuş ve Halep ve Selanik’te çeşitli memuriyetlerde bulunmuştur. Bu memuriyetlerin yanında yaptığı bir diğer iş de muallimlik. Tanzimat Dönemi’nin hâkim dili olan Fransızca’yı iyi derecede bilen ve bu dilden birçok roman çeviren eden Süleyman Tevfik, 1881 yılında Antep’te Fransızca muallimliği yapmıştır (a.g.e. 13).

2.3.3. Muharrir Kimliği

Süleyman Tevfik’in dikkat çeken bir diğer kimliği de muharrirliktir. Muharrir kimliği gazete muharrirliği ve kitap muharrirliği olarak tasnif edilebilir. Gazeteci kimliğinde muhabir ve muharrirlik meşguliyetine değinilen Süleyman Tevfik’in farklı konularda yazılmış çok sayıda eseri vardır. 3.2. numaralı bölümde eserlerine yer verildiği için bu bölümde eserleri zikredilmeyip sadece muharrirlik ile ilgili bazı hatıralarına değinilecektir.

Hayatını yazarak kazanan Süleyman Tevfik’in Mihran Efendi ile ilişkisini kesen olay, yazdığı bir kitaba dayanır. Muharrir, Abdullah Zühdi Bey ile birlikte *Devlet-i Âliye ve Yunan Muharebesi* (1315 [1897]) isimli eseri yazar. İlk iki forma çok rağbet görür ve tekrar basılır. Bu baskıdan kendisine pay bekleyen muharrir, Mihran Efendi’nin pay vermemesini şöyle anlatır:

“Kitap on beş bin olarak basıldı ve iki ayda sona yetiştii. Bunun on dört bini satılmıştı. Hesabını yaptık, masraf çıktıktan sonra bin altı yüz lira kâr bıraktı. Mukavelemiz mucibince bunun yarısı bana ait olacaktı. Mihran Efendi’den istedim. ‘Sen benim yanımda aylıklı işçi olduğun için kârdan hissen yoktur’ diyerek iki veyahut üç şahit huzurunda verdiği sözden dönmesi muharebe esnasındaki hizmetlerimle gazetesini yeni bir hayata kavuşturmuş olduğuma mukabil böyle bir haksızlık etmesi üzerine hemen oturduğum yerden kalktım ve bir daha oraya dönmedim” (a.g.e. 130-131).

Mihran Efendi ile yaşadığı bu olaydan sonra yeni bir kitap yazmaya karar veren muharrir, *Teselya'da Bir Cevelan ve Dört Aylık Seyahatim* (1315 [1897]) isimli eseri yazar ve bundan bin lira kazandığını söyler (a.g.e. 132). Muharririn anlattığı bu hatıraları, dönemin hem iktisadi hem de matbuat hayatına ışık tutmaktadır.

2.3.4. Sözlükbilimci Kimliği

Süleyman Tevfik'in bir başka kimliği de sözlükbilimci kimliğidir. Avan-zâde Mehmed Süleyman ile birlikte *Muhî-i Tefeyyüz* (1329 [1911]) isimli bir Fransızca sözlük hazırlamışlardır. Bu eser, "Muharrir Kimliği" başlığı altında da değerlendirilebilir. Mütercimler, müştereken hazırladıkları bu esere "Birkaç Söz" başlıklı bir ön söz yazmışlardır. Bu ön sözde Fransızcanın ne denli önemli ve hâkim bir dil olduğunu ve neden böyle bir eser hazırladıklarını şu sözlerle ifade etmişlerdir:

"Müstağnî-i beyân u izahtır ki elsin-i mütemeddine miyânında İngilizceden sonra en ziyade taammüm etmiş bir lisan var ise o da Fransızcadır. Fransızcanın en ziyade müteammim bulunduğu memalikten biri de memleketimizdir. Hurşîd-i hürriyetin mülkümüzde neşr-i envâra başladığı zamandan beri halkımızca Fransızca'yı tahsile bir kat daha şevk ve heves uyanmış tarîk-i terakkî ve temeddünde fevkalade ilerlemiş bulunan Avrupa ile ünsiyet ve ihtilatın bu sayede mümkün olabileceğine kanaat edilmiştir.

Lisân-ı umûmî hükmünde olan Fransızcanın mülkümüzde oldukça intişar etmiş olmasıyla beraber tahsil ve tedrisi için az çok müşkülât mevcuttur" (1329 [1911]: 3).

Mütercimlerin burada da belirttiği üzere çağdaş milletler arasında İngilizceden sonra en yaygın dil Fransızca ve bu dilin çok yaygın bir şekilde kullanıldığı memleketlerden biri de Osmanlıdır. Ön sözde "hürriyet güneşi" olarak ifade edilen Meşrutiyet ile birlikte halkta bu dile karşı daha büyük bir aşk ve şevk uyanmıştır. Mütercimlere göre medenileşme ve ilerleme yolunda çok mesafe kat etmiş olan Avrupa ile ancak bu sayede bir yakınlaşma ve kaynaşma mümkün olabilecektir.

Sözlüğün içeriği ve diğer sözlüklerden farkı da yine ön sözde belirtilmiştir. İçerik hakkında şöyle denilmiştir:

"Malumdur ki isim, esmâ-i hâssa ve âmmeye olmak üzere iki kısımdır. Elde mevcut bütün lügat kitaplarımız yalnız esmâ-i âmmeyi hâvîdir. Esmâ-i hâssadan ârî bir lügat kitabı bir kollu bir insana benzer.

Bugün Fransızcada tab olunan en küçük bir lügat kitabını ele alacak olur isek hacmine göre esmâ-i hâssayı da mahlûten veya ayrı bir kısım olarak hâvî olduğu görülür.

Eserimiz aynı zamanda esmâ-i âmmeye ve hâssayı câmi' bulunacak, bize ait zevât-ı târihiye ile memâlik-i Osmaniye'ye dair ma'lûmât-ı mufasssala dercedileceğinden "*Larus*"un Türkçede daha mükemmel bir timsali olacaktır" (1329 [1911]: 5).

Süleyman Tevfik ve Avan-zâde, Osmanlı matbuat dünyasında bulunan sözlüklerin çoğunlukla genel isimleri içerdiğini belirterek kendi sözlüklerini diğer sözlüklerden ayıran en büyük farklardan biri olarak özel isimlere de yer vermelerini göstermiş ve özel isimleri içermeyen bir sözlüğü tek kollu bir insana benzetmişlerdir. Fransız kültüründe yayımlanan sözlüklerde özel isimlere ya genel isimlerle beraber karışık bir şekilde ya da tümüyle ayrı bir bölümde yer verildiğini ifade eden mütercimler, Türk kültüründe önemli yer tutan tarihi isimleri ve Osmanlıya dair bazı bilgileri de ilave ettiklerini belirterek eserin böylece *Larus*'un Türkçede

daha mükemmel bir örneği olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla mütercimlerin bir Türk *Larus*'u oluşturduğu da söylenebilir.

Eser birbirinden farklı meslekler ile -tıp, askeriye, denizcilik gibi- ilgili olduğundan birçok farklı meslek erbabının başvuracağı temel bir sözlüktür. Böyle bir eseri hazırlamak, o alanlara dair bilgi gerektireceğinden o alanlar ile ilgili meslekleri icra eden bazı isimlerden yardım alınması gerekmektedir. Nitekim eserin kapağında yer alan “muâvinîn-i tahrîriye”, eserin kalabalık bir yardımcı yazar kadrosu bulunduğunu göstermektedir. Kitabın kapağında “Muâvinîn-i Tahrîriye: Etıbbâ-yı Osmaniye'den A. Hakkı ve A. Fevzi ve meşâhîr-i riyâziyûndan Ahmed Ziya ve muharrir-i askeriyeden A. Halid ve vükelâ-yı deâvîden Haydar Rifat ve A. Kemal, Mercan İdadisi Müdürü Kemal Beylerle mümtâz-ı zâbıtân-ı Bahriyeden Haydar Bey, kaptan ve lisan muallimlerinden Mösyö Aleksandır Fredi (1329 [1911]: Ön kapak).

2.3.5. Mütercim Kimliği

Süleyman Tevfik 1327 [1911]-1343 [1927] yılları arasında Batı dillerinden Osmanlı Türkçesine birçok roman çevirmiştir. Erol Üyepazarcı *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes* (2008) adlı kitabında Süleyman Tevfik'in yaptığı ilginç bir çeviriye dikkat çeker. Ermeni kökenli bir yazar Yetvard Odyan Efendi *Saliha Hanım yahut Müstebide Karşı Kahraman Osmanlı Ordusu* (1912) adlı kitabını Ermenice kaleme alır; Süleyman Tevfik de bu kitabı Ermeniceden Osmanlı Türkçesine çevirir. Bu kitap Yetvard Odyan Efendi'nin *Abdülhamid ve Şerlok Holmes* (1912) adlı kitabının “ek”i gibidir. Üyepazarcı bu bilgiyi verirken Süleyman Tevfik'ten “başka birçok dil yanında Ermenice bildiği de anlaşılan” mütercim olarak söz eder (2008: 279).

Kaynak yazarlar arasında Pierre Louys, Paul de Kock, Jacques Le Fort, Maurice Leblanc gibi isimler bulunmaktadır. Bazı eserlerin yazarları ise çeviri kitaplarda ve kataloglarda belirtilmemiştir. Mütercimin çeviri romanları³ alfabetik sıra ile şu şekildedir:

Eser Adı	Yazar	Basım Yeri	Baskı Yılı
<i>Afrodite yani Zühre</i>	Pierre Louys	İstanbul, Sakayan Mtb.	1329/1913
<i>Ahlak Düşkünü</i>	Jacques Le Fort	İstanbul, Necm-i İstikbâl Mtb.	1922
<i>Alman Don Kişot'u - Bir Baronun Seyahati</i>	-	İstanbul, Kader Mtb.	1334/1918
<i>Arabacının Cinayeti</i>	-	İstanbul, Manzûme-i	1330/1914

³ 1862-1908 yılları arasında Batı dillerinden Osmanlı Türkçesine çevirisi yapılan romanlar üzerine çeviribilim odaklı çalışmalar için Bkz. Karadağ 2014a, 2014b; 1908-1928 arası çeviriler için Bkz. Bozkurt 2014.

Eser Adı	Yazar	Basım Yeri	Baskı Yılı
		Efkâr Mtb.	
<i>Arsen Lüpen Hem Kibar Hem Hırsız</i>	Maurice Leblanc	İstanbul, Kader Mtb.	1333/1917
<i>Ateşde Yananlar</i>	-	İstanbul, Meşrutiyet Mtb.	-
<i>Boşeno'nun Sergüzeşti</i>	Paul de Kock	İstanbul, Orhaniye Mtb.	1338/1922
<i>Celladlar, Mağdurlar</i>	-	İstanbul, Meşrutiyet Mtb.	-
<i>Deniz Perişinin İnekleri (İnsanın Hilesi)</i>	-	İstanbul, Orhaniye Mtb.	1339-1342/1923-1926
<i>Din Namına Cinayet</i>	-	İstanbul, Meşrutiyet Mtb.	-
<i>Fransuva Jozef'in Hayât-ı Âşıkânesi</i>	-	İstanbul, el-Adl Mtb.	1338/1922
<i>Galebe-i Taassub</i>	-	İstanbul, Meşrutiyet Mtb.	-
<i>Güzel Kraliçenin İdamı</i>	-	İstanbul, Teşebbüs Mtb.	1927
<i>Kralın Piç Kızı</i>	-	İstanbul, Meşrutiyet Mtb.	-
<i>Kızgın Sevda</i>	-	İstanbul, Meşrutiyet Mtb.	-
<i>Katil Papas</i>	-	İstanbul, Meşrutiyet Mtb.	-
<i>Kan Mahkemesi</i>	-	İstanbul, Meşrutiyet Mtb.	-

Eser Adı	Yazar	Basım Yeri	Baskı Yılı
<i>Müdhiş İşkence</i>	-	İstanbul, Meşrutiyet Mtb.	-
<i>Nik Karter</i>	-	İstanbul, Kader Mtb.	1333/1917
<i>Otel Sofracıbaşısının Feraseti</i>	Arthur Conan Doyle	İstanbul, Sancakçıyan Mtb.	-
<i>Ruhban Cinayetleri</i>	-	İstanbul, Meşrutiyet Mtb.	-
<i>Saliha Hanım yahud Müstebide Karşı Kahraman Osmanlı Ordusu</i>	Yervand Odyan	İstanbul, R. Sakayan Mtb.	1329/1913
<i>Sayfiyede Bir Muaşaka</i>	Emile Zola	İstanbul, Hukuk Mtb.	1919
<i>Siyah Sihirbazlar</i>	Ponson du Terrail	İstanbul, Teşebbüs Mtb.	1339/1923
<i>Şarlok Holmes (Mak Karney Cinayeti-Zengin Dilenci-Halanın Milyonları-Prensın Elmasları)</i>	Arthur Conan Doyle	İstanbul, Kader Mtb.	1333/1917
<i>Şarlok Holmes Casus</i>	-	İstanbul, Kader Mtb.	1919
<i>Yahudi'nin Hazineleeri</i>	-	İstanbul, Meşrutiyet Mtb.	-
<i>Zevcenı Gözet</i>	Marie Anne de Bovet	İstanbul, Meşrutiyet Mtb.	1327/1911

Eser Adı	Yazar	Basım Yeri	Baskı Yılı
<i>Ateşler İçinde</i> ⁴	Gaston Leroux	İstanbul, Evkaf Mtb.	1338-1340 /1922-1924

Süleyman Tevfik, yukarıdaki tabloda yer alan yirmi sekiz eseri tek başına çevirirken sadece bir eseri -*Ateşler İçinde*- Hasan Bedreddin ile müştereken çevirmiştir. Bu çeviri hakkında, Hasan Bedreddin ile Bedia Servet'in müştereken çevirdiği *Güzel Rita* (1924/1343⁵) isimli eserin son sözünde şu bilgiler yer almaktadır:

“Ateşler İçinde

Zamanımızın en muktedir roman muharrirlerinden olup kıymettâr âsârıyla meşhûr-ı âlem bulunan Gaston Loro'nun en son yazdığı bir romandır. Türkçemizi en selis yazmak ve ifade etmekle kârî'n-i kirâmın mazhar-ı takdir ve râğbeti olan Hasan Bedreddin ve kısmen Süleyman Tevfik Beyler tarafından lisanımıza naklolunan ve aşk uğrunda dökülen kanlar, intikam yolunda kurulan desiseler ve bütün vakayı ve fecâyî-i hayret-âlûd ile dolu ve son derece merak-engiz ve heyecanlı olan bu fevkalade romanın fiyatı 50 kuruştur” (Müt. Bedia Servet ve Hasan Bedreddin), 1924/1343: 445).

Güzel Rita isimli çevirinin sonuna yayınevinin diğer eserlerini tanıtan kısa yazılar eklenmiştir. Süleyman Tevfik'in Hasan Bedreddin ile müştereken çevirdiği *Ateşler İçinde* isimli eser de bunlardan biridir. Bu tanıtım yazısında hem eserin kimler tarafından çevrildiğine hem yazarına hem de muhtevasına dair bilgiler verilmiştir.

Tanzimat sonrası çeviri romanlarda kaynak metnin çevirisinden hemen önce yer alan ve ön söz mahiyetinde değerlendirilebilecek olan takdir/tebrik mektupları/notları da dönemin çeviri eser geleneğine dair bilgiler vermektedir. Bu mektuplar/notlar genellikle üstat kabul edilen mütercimler tarafından yazılan ya çevirisi yapılacak eser seçimine ilişkin bulunulan tavsiye ya da çevirisi yapılan eserin seçimindeki isabetlilik ve çevirideki güzellik ile ilgilidir. Süleyman Tevfik'in Marie Anne de Bovet'den çevirdiği *Zevcenî Gözet* (1327 [1911]) isimli romanda dönemin bu özelliği görülmektedir. Meşrutiyet Dönemi'nin üstat kabul edilen mütercimlerinden biri olan Avan-zâde Mehmed Süleyman, Süleyman Tevfik'in bu çevirisi için “Birader-i Muhteremim Süleyman Tevfik Bey'e” başlıklı bir mektup kaleme almıştır; bu metinde hem tebrik hem de tavsiye özellikleri ön plana çıkmaktadır. Avan-zâde, Fransa'nın çok meşhur olan kadın yazarlarından Marie Anne de Bovet'nin İngilizce ve Almanca gibi diğer Batı dillerine çevrilen bu en seçkin ve kıymetli eserinin Türkçeye Süleyman Tevfik tarafından çevrildiğini haber aldığını, böylesine kıymetli bir eserin çeviri hizmetini “şâyân-ı takdîr” görmemenin mümkün olmayacağını söyler ve romanın mütercimine şöyle bir tavsiyede bulunur: “Sâhibe-i eseri de aynı zamanda tanıtmak emeliyle tercüme-i hâline dair birkaç satır yazı takdim ederek arz-ı ihtirâmât ve uhuvvet eylerim biraderim” (Bovet, Müt. Süleyman Tevfik, 1327 [1911]: Ön söz). Bu tavsiyeyi dikkate alan mütercim, Avan-zâde'nin bu mektubunun ardından “Eserin Muharriresi ‘Mari An dö Buve'ye Dair Bir İki Söz’ başlıklı “tercüme-i hâlî” ekler. Yazarın hayatı, eserleri ve üslubuna dair bilgiler içeren bu metne ek olarak mütercim bir de “Okuyanlara!” hitabı ile kısa bir not daha kaleme alır. Bu notta ise eserin tamamını okuduğunu, gerçekten de dikkate alınması gereken bir eser olduğunu

⁴ Bu eser, Hasan Bedreddin ile müştereken çevrildiği için listenin sonuna alınmıştır.

⁵ Çevirinin kapağında tarih bu şekilde gösterildiği için hicri-miladi sıralaması diğer çevirilerin aksine bu şekilde verilmiştir.

düşündüğü için çevirdiğini ve okuyanların da bu kitaptan istifade etmesini ümit ettiğini söyler (a.g.e. Ön söz) (Bkz. Ek 5).

Süleyman Tevfik'in çeviri romanları incelendiğinde mütercimin çocuklar için hikâyeler, polisiye romanlar ve tarihi romanlar çevirdiği görülmektedir. Mütercim, Cemiyet Kütüphanesi tarafından Çocuklar Kütüphanesi Külliyyatı serisinde yayımlanan *Alman Donkişot'u - Bir Baronun Seyahati* (1334 [1918]) ve Orhaniye Matbaası tarafından Çocuklara Hikâye Demeti serisinde yayımlanan *Deniz Perisinin İnekleri - İnsanın Hilesi* (1339-1342 [1923-1926]) isimli eserleri çocuklar için çevirmiştir. Birinci esere Cemiyet Kütüphanesi imzasıyla yazılan "Mini Mini Kâr'i ve Kâr'elerimize" başlıklı ön sözde çocuklara önem verilmesi gerektiği ve onları için yayınevinin nasıl bir hizmet sunduğu şu sözlerle ifade edilmiştir:

"[...] Meşrutiyet'ten sonra sizin için gazeteler, kitaplar, hikâyeler, masallar çıkarılmaya başladı. Bunları çıkarmaktan maksat, ders kitaplarını okuyarak yorulmuş olan dimağınızı eğlenceli, meraklı, tuhaf hikâyelerle dinlendirmek, o sırada okumaya daha ziyade teşvik edip alıştırmaktır.

Fakat biz sizi uzun gecelerde eğlencesiz bırakmanın münasip olamayacağını, kışın bitmez tükenmez gecelerin geldiğini düşündük sizin fâideli eğlencenizi temin etmek için bu kitâb-hâneyi tesis eyledik rağbetinizi temenni eyleriz" (Müt. Süleyman Tevfik, 1334 [1918]: Ön söz) (Bkz. Ek 1).

Görüldüğü üzere mütercim, doğrudan çeviri eser yayımlama amacını dile getirmiştir. Amaç, hem eğitmek hem de eğlendirmektir.

Orhaniye Matbaası tarafından çocuklar için hazırlanan "Çocuklara Hikâye Demeti" serisindeki *Deniz Perisinin İnekleri - İnsanın Hilesi* isimli esere "Bütün Muallimlerin, Çocuk Velilerinin Nazar-ı Dikkatine: Çocuklara Hikâyeler" başlığı ile yazılan ön sözde ise çocukların hem eğlenebileceği hem de istifade edebileceği eserler nakledildiği şu sözlerle ifade edilmiştir:

"Aziz çocuklarımızın, sevgili yavrularımızın istifadesini düşünen Orhaniye Matbaası bir Çocuklara Hikâyeler külliyyatı neşretmiştir. Bu hikâyeler ve masallar, gayet açık, sade, selis bir üslup ile meşhur bir hikâyecimiz tarafından telif edilmiştir. Lüzum görüldükçe Avrupa eâzımının âsârından millî hayatımıza naklen iktibas edilen bu hikâyelerin her biri, çocuklarımıza en fâideli ve heyecanlı vakit geçirten birçok harikulade vakaları tasvir eder. İhtiyar edilen masrafa mukabil, başlı başına bir veya iki hikâyeyi ihtiva eden renkli ve resimli kitapların bir adedi yalnız beş kuruştur. Bütün muallimler, talebesine; analar babalar, yavrularına, büyükler, küçüklerine bu eserleri tavsiye ve hediye etmelidirler" (Müt. Süleyman Tevfik, 1339-1342 [1923-1926]: Ön söz) (Bkz. Ek 3).

Orhaniye Matbaası da Cemiyet Kütüphanesi gibi çocukların istifadesini düşünerek çocuklar için bir külliyyat hazırlamıştır. Çocuklar bu tür çevirileri okurken hem eğlenecek hem de bir şeyler öğrenerek onlardan istifade edecektir. Bu bağlamda çocukların menfaatinin ön planda tutularak "renkli" ve "resimli" olarak yayına hazırlanan bu eserlerin, mali boyut da dâhil olmak üzere, ilgili dönemde oluşturulmak istenen milli gelenek ve göreneklerle ters düşmeyen "eğlendirme/eğitme" odaklı bir "kültür repertuarına" katkıda bulunmak ve hedeflenen okur kitlesinin beklentilerini karşılamak için önce kaynak eser olarak bilinçli bir şekilde seçildiği, daha sonra da öngörülen amaç(lar) doğrultusunda çevrilip yayımlandığı söylenebilir.

Çocuklar için yaptığı çevirilerin yanında tarihi roman çevirileriyle de ön plana çıkan mütercim, “Engizisyon Mezalimi” başlığı altında on bir kitaplık bir seri çevirmiştir. Bu çeviriler sırası ile şöyledir: *Müdhiş İşkençe*, *Kralın Piç Kızı*, *Katışl Papas*, *Yahudinin Hazinesi*, *Ruhban Cinayetleri*, *Kızgın Sevdâ*, *Din Namına Cinayet*, *Galebe-i Taassub*, *Kan Mahkemesi*, *Ateşde Yananlar*, *Celladlar Mağdurlar*. Bu serideki eserlerin yazarlarına dair herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Süleyman Tevfik’in çevirdiği roman türlerinden biri de polisiye romandır⁶. Polisiye romanları da Cemiyet Kütüphanesi adına çevirmiştir. *Nik Karter* (1333 [1917]) isimli romanın çevirisine Cemiyet Kütüphanesi imzasıyla yazılan “Arz-ı Mahsûs” başlıklı ön sözde hem bu serideki eserlerin bir listesi verilmiş hem de “Kâri’e ve kâri’in-i Osmâniyenin meraklı, ahlaki, ma’lûmât-bahşâ romanları okumak hususunda gösterdikleri rağbete istinaden kütüb-hânemiz bütün bu şeraiti hâvî zabita takibatına dair neşrolunan romanların en mükemmellerini intihâb ve tercüme ederek şu uzun gecelerde hoş bir vakit imrârına hizmet etmeyi düşünmüştü” (Müt. Süleyman Tevfik, 1333 [1917]: Ön söz) sözleriyle neden polisiye roman çevirisi yapıldığına ilişkin bilgiler verilmiştir (Bkz. Ek 4).

Mütercimin dönemin modası olarak kabul edilebilecek roman türü olan polisiye roman sahasında da çeviriler yaptığı görülmektedir. *Nik Karter*, *Arsen Lüpen* ve *Şarlok Holmes* gibi polisiye serilerden çeviriler yapan mütercimin kaynak yazarları arasında Arthur Conan Doyle ve Maurice Leblanc isimleri ön plana çıkmaktadır. Mütercimin bu roman türündeki çeviri eserleri şunlardır: *Şarlok Holmes (Mak Karney Cinayeti - Zengin Dilenci - Halanın Milyonları - Prensın Elmasları)*, *Otel Sofracıbaşısının Feraseti*, *Nik Karter*, *Güzel Kraliçenin İdamı*, *Arabacının Cinayeti*, *Arsen Lüpen Hem Kibar Hem Hırsız*.

Süleyman Tevfik’in çeviri romanları incelendiğinde roman türleri içerisinde en fazla tarihi roman ve polisiye roman çevirdiği görülmektedir. Ancak toplamda beş çeviri romanında ön söz/son söz bulunan mütercimin bu tür romanlara ön söz/son söz yazmadığı görülmektedir.

3. Sonuç

Sonuç olarak Süleyman Tevfik, 78 yıllık hayatında Türk okurlarına sunduğu birçok telif ve çeviri eseriyle; muhabir, muharrir ve mütercim kimlikleriyle Türk matbuat dünyasının çok önemli isimlerinden biri olmuştur. Döneminin çok rağbet gören polisiye roman türünde de çevirileri bulunan mütercim, tarihi roman ve çocuk edebiyatı sahasında da önemli çevirilere imza atmıştır.

Süleyman Tevfik’in yaptığı çevirilerin “kültür planlama” aracı olarak edebiyat ve kültür dizgemizi şekillendirmede önemli bir işlev üstlendiği iddia edilebilir. Çeviri yoluyla dizgemize giren ve ilk dönemlerinde eğitim aracı olarak görülen roman türünde yaptığı çevirilerle, eser seçiminden başlayarak milli gelenek ve göreneklerimizden uzaklaşmama, eğiterek eğlendirme ve eğlendirerek eğitime “amacı”nı benimsediği ileri sürülebilir. Bu amaç doğrultusunda kendisini milli ahlaka hizmet eden bir “kültür repertuarı” oluşturmaya “kasten” adadığı; “*skopos kuramı*” çerçevesindeki tanımıyla “*yeterli*” çeviriler yapmayı hedeflediği söylenebilir.

⁶ Polisiye roman çevirileri üzerine yapılan çalışmalar için Bkz. Üyepazarcı 2002, 2008; Üyepazarcı ve Çavaş 2005.

Kaynakça

- Alman Don Kişot'u - Bir Baronun Seyahati.* (1334 [1918]). Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Kader Matbaası.
- Arabacının Cinayeti.* (1330 [1914]). Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Manzûme-i Efkâr Matbaası.
- Ateşde Yananlar.* Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Meşrutiyet Matbaası.
- Bovet, M. A. D. (1327 [1911]). *Zevcenî Gözet.* Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Meşrutiyet Matbaası.
- Bozkurt, E. (2014). *1908-1928 Yılları Arasında Batı Dillerinden Osmanlı Türkçesine Çevrilen Romanlarda Mukaddime Geleneği.* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Celladlar-Mağdurlar.* Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Meşrutiyet Matbaası.
- Deniz Perisinin İnekleri - İnsanın Hilesi.* (1339-1342 [1923-1926]). Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Orhaniye Matbaası.
- Din Namına Cinayet.* Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Meşrutiyet Matbaası.
- Doyle, A. C. *Otel Sofracıbaşısının Feraseti.* Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Sancakçıyan Matbaası.
- _____. (1333 [1917]). *Şarlok Holmes (Mak Karney Cinayeti-Zengin Dilenci-Halanın Milyonları-Prensın Elmasları).* Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Kader Matbaası.
- Even-Zohar, I. (2002). The Making of Culture Repertoire and The Role of Transfer. *Translations: (Re)Shaping of Literature and Culture* (ed. Saliha Paker). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları. 166-174.
- _____. (2008 [1987]) *Yazınsal Çoğul-Dizge İçinde Çeviri Yazının Durumu.* Çev. Saliha Paker. *Çeviri Seçkisi II* (ed. Mehmet Rifat). İstanbul: Sel Yayıncılık. 125-131.
- Fransuva Josef'in Hayât-ı Âşıkânesi.* Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: el-Adl Matbaası.
- Galebe-i Taassub.* Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Meşrutiyet Matbaası.
- Güzel Kraliçenin İdamı.* Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Teşebbüs Matbaası.
- Kan Mahkemesi.* Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Meşrutiyet Matbaası.
- Karadağ, A. B. (2014a). *Çevirmenin Tanıklığında Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Çeviri Tarihini Yeniden Okumak.* C. 1. İstanbul: Diye Yayınları.
- _____. (2014b). *Çevirmenin Tanıklığında Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e Çeviri Tarihini Yeniden Okumak.* C. 2. İstanbul: Diye Yayınları.
- Katil Papas.* Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Meşrutiyet Matbaası.

Kızgın Sevda. Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Meşrutiyet Matbaası.

Kock, P. D. (1338 [1922]). *Boşeno'nun Sergüzeşti*. Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Orhaniye Matbaası.

Kralın Piç Kızı. Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Meşrutiyet Matbaası.

Le Fort, J. (1922). *Ahlak Düşkünü*. Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Necm-i İstikbâl Matbaası.

Leblanc, M. (1333 [1917]). *Arsen Lüpen Hem Kibar Hem Hırsız*. Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Kader Matbaası.

Louys, P. (1329 [1913]). *Afrodite yani Zühre*. Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Sakayan Matbaası.

Müdhîş İşkence. Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Meşrutiyet Matbaası.

Nik Karter. (1333 [1917]). Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Kader Matbaası.

Odyan, Y. (1329 [1913]). *Saliha Hanım yahud Müstebide Karşı Kahraman Osmanlı Ordusu*. Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: R. Sakayan Matbaası.

Özege, M. S. (1971). *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*. C. 1. İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası.

_____. (1973). *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*. C. 2. İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası.

_____. (1975). *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*. C. 3. İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası.

_____. (1977). *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*. C. 4. İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası.

_____. (1979). *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*. C. 5. İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası.

Ruhban Cinayetleri. Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Meşrutiyet Matbaası.

Süleyman Tevfik. (1997). *Tutiname*. Haz. D. Gürlek. İstanbul: Timaş Yayınları.

_____. (2002). *Kâmilü'l-Kelâm ve Bânû Cihan*. Haz. D. Gürlek. İstanbul: Timaş Yayınları.

_____. (2006). *Leyla ile Mecnun*. Haz. K. Yavuz. İstanbul: MVT Yayıncılık.

_____. (2011). *Pakize*. İstanbul: Antik Kitap.

_____. (2013). *Kerbela*. Ankara: Liya Kitap.

_____. (2011). *II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Elli Yıllık Hatıralarım*. Haz. T. Yıldırım ve Ş. Özdemir. İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları.

Süleyman Tevfik ve A. M. Süleyman. (1329 [1913]). *Muhî-i Tefeyyüz*. İstanbul: Artin Asaduryan Şirket-i Mürettibiye Matbaası.

Süleyman Tevfik ve A. Zühdü. (1315 [1898]). *Devlet-i Âliye-i Osmâniye ve Yunan Muharebesi*. İstanbul: Mihran Matbaası.

Sevük, İ. H. (1940). *Avrupa Edebiyatı ve Biz*. C. 1. İstanbul: Remzi Kitabevi.

_____. (1941). *Avrupa Edebiyatı ve Biz*. C. 2. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Şarlok Holmes Casus. (1919). Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Kader Matbaası.

Terrail, P. D. (1339 [1923]). *Siyah Sihirbazlar*. Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Teşebbüs Matbaası.

Unat, F. R. (1940). *Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu*. Ankara.

Üyepazarcı, E. (2005). II. Abdülhamid'in Çevirttiği Polisiye Romanlar. *Müteferrika*. 28: 25-34.

_____. (2008). *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes! Türkiye'de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü (1881-2006)*. C. 1-2. İstanbul: Oğlak Yayıncılık.

Üyepazarcı, Erol ve Raşit Çavaş. (2002). II. Abdülhamid'in Polisiye Roman Merakı ve Çevirttiği Polisiye Romanlar. *Müteferrika*. 22: 97-116.

Vermeer, H. J. (1989) Skopos and Commission in Translational Action. *Reading in Translation Theory*. Çev. Andrew Chesterman. Helsinki: Oy Finn Lectura Ob.. 173-187.

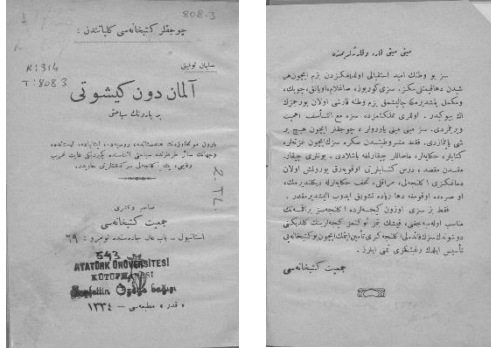
*Yahudinin Hazine*leri. Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Meşrutiyet Matbaası.

Zola, E. (1919). *Sayfiyede Bir Muaşaka*. Müt. Süleyman Tevfik. İstanbul: Hukuk Matbaası.

<http://www.kultur.gov.tr/EN,38789/suleyman-tevfik-ozzorluoglu.html> (15.03.2014).

Ekler

Ek.1 Alman Don Kişot'u - Bir Baronun Seyahati

Çocuklar Kütüb-hânesi Külliyyatından, Süleyman Tevfik, Alman Don Kişot'u - Bir Baronun Seyahati, Baron Moncaveze'nin Hindistan'da, Rusya'da, İtalya'da, Lehistan'da, ve cihanın sair taraflarında seyahati esnasında geçirdiği gayet garip vakâyîi, pek eğlenceli sergüzeştlerini hâvîdir, Sahib ve naşiri Cemiyet Kütüb-hânesi, İstanbul, Bâbîâlî Caddesinde, Numara 69, Kader Matbaası, 1334.

Mini Mini Kârî' ve Kârî'elerimize

Siz bu vatanın ümîd-i istikbâlî olduğunuzdan bizim için her şeyden daha kıymetlisiniz. Sizi gürbüz, sağlam, uyanık, çevik, ve mükemmel yetiştirmeye çalışmak bizim vatana karşı olan borcumuzun en büyüğüdür. Evveleri memleketimizde size maatteessüf ehemmiyet verilmezdi. Siz mini mini yavrular, çocuklar için hiçbir şey yazılmazdı. Fakat Meşrutiyet'ten sonra sizin için gazeteler, kitaplar, hikâyeler, masallar çıkarılmaya başladı. Bunları çıkarmaktan maksat, ders kitaplarını okuyarak yorulmuş olan dimağınızı eğlenceli, meraklı, tuhaf hikâyelerle dinlendirmek, o sırada okumaya daha ziyade teşvik edip alıştırmaktır.

Fakat biz sizi uzun gecelerde eğlencesiz bırakmanın münasip olamayacağını, kışın bitmez tükenmez gecelerinin geldiğini düşündük sizin fâideli eğlenmenizi temin etmek için bu kitâb-hâneyi tesis eyledik rağbetinizi temenni eyleriz.

Cemiyet Kütüb-hânesi

Ek.2 Ateşde Yananlar

Meşrutiyet Kitâb-hânesi meşhur romanlarından, Tarihi, cinai, Fiyatı 2 kuruş, Engizisyon Mezalimi, Aded 10, Ateşde Yananlar, Mütercimi Süleyman Tevfik, Dersaâdet, Meşrutiyet Matbaası, Bâbîâli Caddesinde.

Meşrutiyet Kütüb-hânesi Meşhur Romanlarından:

Engizisyon Mezalimi

Neşrolunan:

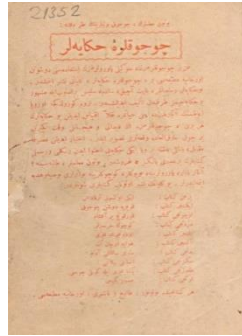
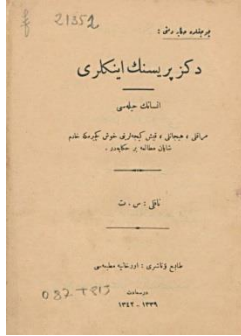
- 1- *Müdhiş İşkenceler.*
- 2- *Kralın Piç Kızı.*
- 3- *Katil Papas.*
- 4- *Yahudi'nin Hazineleleri.*
- 5- *Ruhban Cinayetleri.*
- 6- *Kızgın Sevdâ.*
- 7- *Din Namına Cinayet!*
- 8- *Galebe-i Taassub.*
- 9- *Kan Mahkemesi.*
- 10- *Ateşde Yananlar*

Peyderpey Neşrolunmak Üzere Olanlar:

- 11- *Celladlar, Mağdurlar.*

Beheri Dersaâdet için 2 ve taşra için 3 kuruştur.

Ek.3 *Deniz Perisinin İnekleri - İnsanın Hilesi*

Çocuklara hikâye demeti, Deniz Perisinin İnekleri - İnsanın Hilesi, Meraklı, heyecanlı, kış gecelerini hoş geçirmeye hâdim şâyân-ı mütâlaa bir hikâyedir, Nakili S. T., Tâbi' ve naşiri Orhaniye Matbaası, Dersâadet, 1339-1342.

Bütün Muallimlerin, Çocuk Velilerinin Nazar-ı Dikkatine:

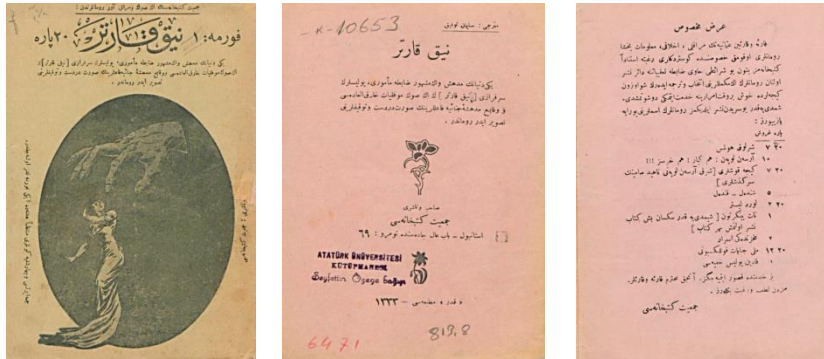
Çocuklara Hikâyeler

Aziz çocuklarımızın, sevgili yavrularımızın istifadesini düşünen Orhaniye Matbaası bir “Çocuklara Hikâyeler” külliyyatı neşretmiştir. Bu hikâyeler ve masallar, gayet açık, sade, selîs bir üslup ile meşhur bir hikâyecimiz tarafından telif edilmiştir. Lüzum görüldükçe Avrupa eâzımının âsârından milli hayatımıza naklen ıktibas edilen bu hikâyelerin her biri, çocuklarımıza en fâideli ve heyecanlı vakit geçirten birçok harikulade vakaları tasvir eder. İhtiyar edilen masrafa mukabil, başlı başına bir veya iki hikâyeyi ihtiva eden renkli ve resimli kitapların bir adedi yalnız beş kuruştur. Bütün muallimler, talebesine; analar babalar, yavrularına, büyükler, küçüklerine bu eserleri tavsiye ve hediye etmelidirler. Bu külliyyatın neşrolunan kitapları şunlardır:

Birinci kitap	: <i>İki Öksüz Arkadaş</i>
İkinci kitap	: <i>Kuyuya Düşen Çocuk</i>
Üçüncü kitap	: <i>Korkunç Bir Akşam</i>
Dördüncü kitap	: <i>Küçük Hırsızlar</i>
Beşinci kitap	: <i>Oduncunun Kızı</i>
Altıncı kitap	: <i>Havaya Uçan At</i>
Yedinci kitap	: <i>Mavi Sakallı Adam</i>
Sekizinci kitap	: <i>İnsan mı Yılan mı?</i>
Dokuzuncu kitap	: <i>Paşa Kızı ile Köylü Çocuğu</i>
Onuncu kitap	: <i>Cesur Gemici</i>

Her kitapçıda bulunur. Tâbi' ve naşiri: Orhaniye Matbaası.

Ek.4 Nik Karter

Cemiyet Kütüb-hânesinin en son ve merâk-âver romanlarından, Forma 1, 20 Para, Nik Karter, Yeni dünyanın müdhiş ve en meşhur zabıta memuru, polislerin serfirazı Nik Karter'in en son muvaffakiyât-ı harikuladesi ve vakâyi'-i müdhişe-i cinâiye faillerinin sûret-i derdest ve tevkiplerini tasvir eder romandır, Cumartesi ve çarşamba günleri muntazaman haftada iki forma neşrolacaktır, Naşiri Cemiyet Kütüb-hânesi.

Mütercimi Süleyman Tevfik, Nik Karter, Yeni dünyanın müdhiş ve en meşhur zabıta memuru, polislerin serfirazı Nik Karter'in en son muvaffakiyât-ı harikuladesi ve vakâyi'-i müdhişe-i cinâiye faillerinin sûret-i derdest ve tevkiplerini tasvir eder romandır, Sahip ve naşiri Cemiyet Kütüb-hânesi, İstanbul, Bâbiâli Caddesinde, Numara 69, Kader Matbaası, 1333.

Arz-ı Mahsûs

Kâri'e ve kâri'in-i Osmâniyenin meraklı, ahlaki, malumat-bahşâ romanları okumak hususunda gösterdikleri rağbete istinaden kütüb-hânemiz bütün bu şerâiti hâvî zabıta takibâtına dair neşrolunan romanların en mükemmellerini intihâb ve tercüme ederek şu uzun gecelerde hoş bir vakit imrârına hizmet etmeyi düşünmüştü. Şimdiye kadar bu seriden neşreylediğimiz romanların isimlerini buraya yazıyoruz:

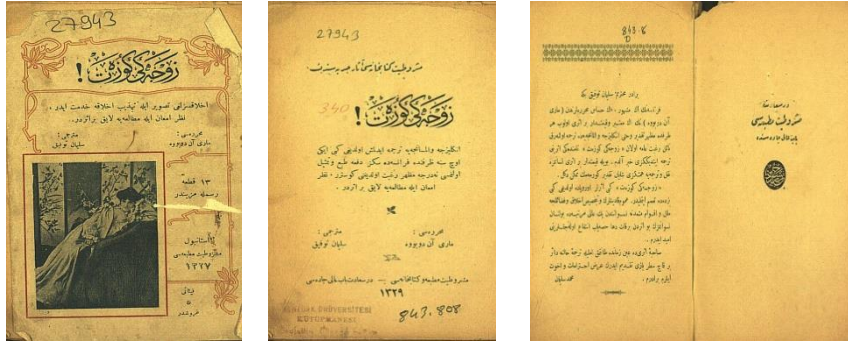
Para Kuruş

20	7	<i>Şarlok Holmes</i>
	10	<i>Arsen Lüpen: Hem Kibar! Hem Hırsız!!!</i>
20	7	<i>Gece Kuşları [Şark Arsen Lüpen'i Nahid Sami'nin Sergüzeştleri]</i>
	5	<i>Şendel-Kandel</i>
20	2	<i>Lord Lister</i>
	1	<i>Nat Pinkerton [şimdiye kadar seksen beş kitap neşrolunmuş beher kitap]</i>
	2	<i>Mahzendeki Esrar</i>
20	12	<i>Milli Cinâyât Koleksiyonu</i>
	1	<i>Kadın Polis Hafiyesi</i>

Biz hizmette kusur etmeyeceğiz. Ancak muhterem kârî'e ve kârî'lerimizden lütuf ve rağbet bekleriz.

Cemiyet Kütüb-hânesi

Ek.5 Zevcenî Gözet

Zevcenî Gözet, Ahlaksızlığı tasvir ile tehzib-i ahlâka hizmet eder, nazar-ı im'ân ile mütâlaaya layık bir eserdir, Muharriresi Mari An dö Buve, Mütercimi Süleyman Tevfik, 13 kta resimle müzeyyendir, İstanbul, Meşrutiyet Matbaası, 1327, Fiyatı 5 kuruştur.

Meşrutiyet Kitâb-hânesi âsâr-ı ciddiyesinden, Zevcenî Gözet, İngilizce ve Almancaya tercüme edilmiş olduğu gibi iki üç sene zarfında Fransa'da sekiz defa tab' u temsil olunması ne derece mazhar-ı rağbet olduğunu gösterir, nazar-ı im'ân ile mütâlaaya layık bir eserdir, Muharriresi Mari An dö Buve, Mütercimi Süleyman Tevfik, Meşrutiyet Matbaa ve Kitâb-hânesi, Dersââdet, Bâbiâli Caddesi, 1329.

Birâder-i Muhteremim Süleyman Tevfik Bey'e

Fransa'nın en meşhur, en hassas muharrirelerinden (Mari An dö Buve)nin en muteber ve kıymetli bir eseri olup her tarafta mazhar-ı takdîr ve hatta İngilizce ve Almancaya da tercüme olunarak nâil-i rağbet-i âhmed olan "*Zevcenî Gözet*" namındaki eserini tercüme ettiğinizi haber aldım. Böyle kıymetli bir eseri lisanımıza nakl ü tercüme himmetinizi şâyân-ı takdîr görmemek mümkün değil.

"*Zevcenî Gözet*" gibi eserler Avrupa'da olduğu gibi bizde de taammüm etmelidir. Umum kadınların ve be-tahsis-i ahlâk ve fezâilce milel ve akvâm-ı mütemeddine nisvânından pek âlî mertebede bulunan nisvânımızın bu eserden bir kat daha hisse-yâb-ı inkîtâ olacaklarını ümit ederim.

Adres

Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı
Bölümü, Kayaalı Kampüsü - Kırklareli / TÜRKİYE
e-posta: editor@rumelide.com

Adress

Kırklareli University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish
Language and Literature, Kayaalı Campus - Kırklareli / TURKEY
e-mail: editor@rumelide.com

Sâhibe-i eseri de aynı zamanda tanıtmak emeliyle tercüme-i hâline dair birkaç satır yazı takdim ederek arz-ı ihtirâmât ve uhuvvet eylerim biraderim.

Mehmed Süleyman

Eserin Muharriresi “Mari An dö Buve”ye Dair Bir İki Söz

Bugün Paris’in, hatta bütün Fransa’nın meşhur ve muteber muharrirelerinden biri olan “Mari An dö Buve” “Meç” şehrinde tevellüd etmiş ise de pek küçük iken ailesi Paris’e geldiklerinden orada talim ve tahsil görmüş, Paris’te yetişmiştir.

Ceneral “Buve”nin kerimesi olan bu madmazel henüz pek genç iken kendisinde edebiyat ve neşr-i âsârda fevkalade bir hâhiş ü arzu hisseylediğinden “1885” senesinde pek güzel bildiği İngilizceden siyasiyâta ve tarihe ait eserler tercümesiyle neşre başlamıştı ki “*Bir Nâzırın Hatıratı*” ve “*Hortom’da Gordon Paşa’nın Rûz-nâmesi*” bu miyanda bulunmaktadır.

“Mari An” Paris’in en meşhur resâil-i mevkûtesinden olup Madam “Jülyet Adam”ın taht-ı idâresinde intişar eden “*Novel Revü*”ye “1888” tarihinde İngiliz edebiyatı hakkında makaleler yazmaya başlamış ve bu makaleleri mebd-i iştihârı olmuştur.

Gayet kadir-şinâs ve bir irfan ve zekâyâ meclûbiyet ile mümtaz olan Madam “Jülyet”in “Mari An” hakkındaki takdirinin pek becâ olduğunu bu genç madmazel âsâr-ı kalemiyesiyle ispat etmiş ve “*Novel Revü*” mecmuasının muktedir muharripleri sırasına geçmiştir.

“Mari An” hey’et-i ictimâ’iyenin muhtelif tarz-ı ma’îşeti, âdâtı, ahvali hakkında tetkikat yapar, âhvâl-i âlemi bi-hakkın tenkit eder, tenkîdâtı metin, parlak ve değerlidir.

Tarz-ı tahrîr ve ifadesinde kendine mahsus bir tatlı üslup, üslubunda hüsn-i tabîat, zarâfet-i beyân vardır. Bazan yazdığı âsârında kalemi serbestane hareket eder, ifadesi açık ve rasîndir.

Fransızlara ve bilhassa Paris kadınlarına mahsus olan edâ-yı şûhânedan hâlî değildir, ağır ve mürettep cümlelerden, esnâ-yı mütâlaada kârî’ini yorar muğlak mütâlaâttan hoşlanmaz, parlak fikri yeni yeni tabirler, tatlı tatlı cümleler bulup çıkarır.

Nâfız nazarı, şa’şa’a-bâr zekâsı, âsârında görülür. Şendir, şâtırdır, bu şetâret sözlerinde nümâyândır.

Paris erbâb-ı kaleminden bir nüktedan “Mari An dö Buve”yi sabahleyin bir semâ-yı sâf altında, ezhâr u çemenzâr-ı rebî üstünde kanat çırparak kemâl-i şevk ü zevk ile nağme-serâ olan bir kuşa benzetmiştir.

“1889” senesinde “*Republik Fransez*” gazetesinin muhabiri sıfatıyla “İrlanda”da seyahat etmiş ve oradan yazdığı mektuplar Paris halkının gayet hoşuna gitmiştir.

“1890”da “*Lavey Parizyen*” ile “*İllüstrasyon*” gibi iki büyük gazete sahifelerini bu tatlı sözlü, ciddi fikirli muharrireye açtılar. Mumaileyha “*Revü Illo*”, “*Korspondanis*” gazetelerinde makaleler yazıyordu.

“*Lavey Parizyen*”e yazdığı ve “Mab” nâm müsteârını kullandığı hikâyeler biraz açık saçıktır, fakat cümlesinde ikaz maksadı ayândır.

“1890”da “İrlanda” seyahatini musavver bir seyahat-nâme neşretti.

“Figaro”, “Revü Illüstro”, “Tan” gazeteleri de bunun cevelan-gâh-ı fikr ü kalemi oldu.

İlk romanını “Tan” gazetesinde tefrika etti.

Tercüme ile pîş-gâh-ı kârî'îne arz eylediğimiz bu kitabı da iki sene evvel yazıp neşreyledi ki yüz binlerce nüsha satılmış olmasına nazaran Fransa'da pek büyük rağbet kazandığı muhakkaktır.

Kendisinden daha âsâr-ı nefîseye intizar edilmektedir.

Okuyanlara!

Bu kitabı tekmîl okudum, ekser cihetlerini bizce de nazar-ı dikkate alınmaya şayan cidden mühim bulduğumdan tercümesini münasip, hatta elzem gördüm. Muharrire-i eser, yazdığı mufasssal mukaddimede maksad-ı tahrîri, kitabın ehemmiyetini pek güzel tarif ve izah etmiş olmakla onun ifadesine tarafımdan bir şey ilavesine lüzum görmedim. Mütâlaasından istifade eden olursa kendimi bahtiyar sayarım.

Kumkapı Şubat 1 Sene 1326 Süleyman Tevfik

TRANSLATED WEST IN THE EARLY MODERNIZATION PHASE OF TURKEY*

Ayza VARDAR¹

Abstract

Translation has played a significant part in the early modernization phase of the Turkish Republic. Detachment from the imperial heritage of the Ottoman state was associated with impersonating the cultural and political aspects of the Western civilization, and “modernization” was perceived mostly as “Westernization”. As a result, modernization in Turkey was mostly led by literature, law, architecture and fashion trends “translated” from the West. This paper will look into the reforms and changes in literature, law, architecture and attire especially during the early years of the Turkish modernization –or Westernization– movement, construe these as acts of translation, and will investigate the nature and consequences of this translation. Cited scholars will include Feroz Ahmad and Geoffrey Lewis for the history of the Turkish revolution, Şehnaz Tahir Gürçağlar and Ayşe Banu Karadağ for the history of translation, and Walter Andrews, Victoria Holbrook and Ahmet Hamdi Tanpınar for the history of Turkish literature. The urban planning ventures of the Republican era will be studied in reference to Esra Akcan’s *Modernity in Translation*.

Keywords: Turkish Republic, modernization, westernization, reforms, translation

TÜRKİYE’NİN ERKEN MODERNLEŞME DÖNEMİNDE ÇEVİRİLMİŞ BATI

Özet

Çeviri, Türkiye’nin modernleşme sürecinin başlangıç aşamalarında önemli bir rol oynamıştır. Osmanlı İmparatorluğu’ndan kopuşun, Batı Medeniyetlerine kültürel ve politik anlamda benzeme ile gerçekleşeceği düşünülmüş ve böylelikle “Modernleşme” daha çok “Batılılaşma” olarak algılanmıştır. Bu vesile ile Batı’dan çevrilmiş edebiyat, hukuk, mimari, giyim-kuşam alışkanlıkları buradaki modernleşme serüvenine yön vermiştir. Bu bildiri, Türkiye’nin Modernleşme ya da Batılılaşma hareketinin özellikle başlangıç yıllarında edebiyat, hukuk, mimari ve giyim-kuşam alışkanlıkları alanlarında yapılmış devrimleri ve yenilikleri inceleyecek, bunları bir çeviri edimi olarak düşünmeye çalışarak bu çevirinin türünü ve sonuçlarını araştıracaktır. Bildiride Türkiye Devrim Tarihi alanında Feroz Ahmad, Geoffrey Lewis; Çeviri Tarihi konusunda Şehnaz Tahir Gürçağlar ve Ayşe Banu Karadağ; Türk Edebiyat Tarihi konusunda Walter Andrews, Victoria Holbrook, Ahmet Hamdi Tanpınar gibi araştırmacılardan yararlanacaktır. Cumhuriyet Dönemi şehir- bölge planlama hareketlerini aktarmak için Esra Akcan’ın “Çeviride Modern Olan” adlı çalışmasından alıntılar yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: Türkiye Cumhuriyeti, modernleşme, batılılaşma, reformlar, çeviri

* Paper presented on the 14th of December, 2010, in the Fourth Asian Translation Traditions Conference, Hong Kong.

¹ Yrd. Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı, ayzavardar@gmail.com

TRANSLATED WEST IN THE EARLY MODERNIZATION PHASE OF TURKEY

Introduction

Turkey is a rare secular republic that is seated between the Middle East and Europe. Its decision to appropriate western norms has been a very challenging one, especially due to its imperial Muslim heritage that goes back 6 centuries. Modernization process in Turkey has been realized with many traditions, rules and laws “translated” from the West. Also, the transition from the imperial, Muslim Ottomans to secular, republican Turkey can be considered as a cultural translation. This paper will point out the translated reforms made specifically in law, architecture, language and literature. Then, it will try to reconsider this westernization process as translation and try to describe what sort of translation it was. Another aim of the paper is to widen the perspective translation studies offers and to underline the political or ideological alterations that translation is capable of.

On Translation

Much has been said and written over how translation are made and should be made. In this paper, we will underline some of these methods and strategies in order to support our analysis about the modernization process of the Ottomans as a translation from the West to the modern Turkish Republic.

For a long time, source text’s superiority was not a point of discussion. Target text was regarded as a duplication of it. Target text oriented approaches may have sourced from holy texts’ translation studies. Then, after cultural turn; Descriptive Translation Studies stood close target-oriented translations which enabled translators to create smoother target texts. Yet some scholars like Antoine Berman or more recently Venuti criticized this strategy. According to Venuti, Anglo-American translation tradition translates texts from other languages into English with this “smooth” target-oriented strategy and since ‘many other languages’ belong to politically less-strong countries, they widen this inequality by exterminating their foreignness. Instead, he proposed that while translating from other languages to English or while translating marginal texts, it is better to keep the foreignness of the source text. This may be regarded as a returning back to source text orientation but we should note that this time the focus was on political power relations. However, keeping the foreignness of source text meant creating texts that were more alien, difficult to read especially for the Anglo-American reader. Extremely long sentences, lots of ‘foreign’ concepts and words made these texts almost impossible to read with literary pleasure.

In terms of cultural translation or as Karadağ mentions “translation of civilizations”, localization is a smoother way to make an easier transformation process for the society. However, during colonialism this has very seldom been implied. Instead, the colonial powers tried to change most of the cultural aspects of the colony in a very short time. Language, religion, lifestyles were the main things to deal with. After decolonization, many nations tried to go back to pre-colonial ways of living but due to decades, centuries of colonization many aspects were hybridized and this ‘back to basics’ strategy was but a vain struggle. No one should expect to find the pre-translation source text when translating the target text back to its original language. Back-translation does not give us the source text.

Reform Era in the Turkish Republic

The first ten years of the Turkish Republic was the busiest reform era in the history of Turkey. Some reforms were short-lived, due to their extremely harsh nature. Even in today’s Turkey, some of these reforms may result in hot debates and conflicts.

Ankara was declared the capital of Turkey and Mustafa Kemal was the elected president of the ruling Republican People's Party. As Mustafa Kemal tried to break any relations with the Ottomans, the Caliphate as the leading authority for opposition was a prominent threat in this respect. Thus, Caliphacy was abolished and Ottoman family was exiled from the country in 1924.

In 1924, all education institutions were given to the jurisdiction of the Ministry of Education and all '*medrese*'s, the schools training religious ministers and preachers were closed.

By the end of 1925, the "hat law" was passed, banning the fez and head covers for women and religious orders were proscribed. These two reforms were simultaneous since banning the orders, the politicians thought, would lead to the reduction of the prevalence of religious attire among the public. By claiming that the fez had Greek origins, they tried to dissuade people from wearing it. Female politicians or dignitaries started introducing Western fashion in attire, leaving the veil and other Islamic clothing.

Turkey entered the year 1926, using the Gregorian calendar. In 1935, Sunday was declared the weekly holiday instead of Friday, which is the holy day according to Quran. This reform also revealed the direction of business life in Turkey that wanted to keep up with the modern West.

In 1926, the government adopted a translated Swiss Civil Code, Italian Penal Code and a Commercial Code based on the German version.

In 1928, the clause stating that 'Islam is the religion of the state' was dropped from the Constitution. By the end of 1928, the Arabic script was changed into Latin alphabet, adding some new letters, maybe as the most important reform in this period.

In 1932, the Turkish translation of the Qur'an in the Latin alphabet by public committees was started to be used in mosques, and the calls to prayer, *ezan*, were made Turkish but this practice did not last long. During this period, many Islamic figures and authorities issued articles and reminded in their sermons that it was never possible to translate Qur'an into Turkish, since God had sent it in Arabic and any act of translation would be rewriting which meant changing the meaning.

In 1934, Surname Law was introduced, banning the use of titles deserved in the Ottoman period such as *hacı*, *molla*, *şeyh*, *hoca*, *bey*, *hanım*, *efendi*. These surnames had to be chosen from Turkish words. When a man and woman marry, the wife takes the husband's surname. When they divorce, the woman returns to her maiden name. Christian and Jewish citizens were already using their surnames but this was a new regulation for Turkish subjects. On the other hand, Kurdish or Laz people in the Turkish Republic did not have the right to choose surnames (and names) in their native languages.

Meanwhile, Ankara was being reconstructed as the symbol for republican era by famous German and Austrian architects. On the other hand, a commission on original works and translations was constituted in order to make translations, especially of the Western literary classics.

State radio went on air in 1927, both as an entertaining medium and also a means to introduce the modern national identity that Turkish citizens were expected to appropriate. At the opening ceremony speech of the Turkish Grand National Assembly in 1934, Mustafa Kemal mentioned the innovations that should be followed to modernize Turkish music. Although he was a fan of traditional *alla turca* songs, music was an area to transform and

look more “western” according to him. His speech was over-interpreted by the Minister of Internal Affairs and next day, the ministry declared that traditional Turkish music was banned on the radio and only songs composed with Western techniques could be played in the country. The restriction continued for two years.

This decade was probably the busiest reform era seen in the world. The Kemalist regime tried to avoid any regulations akin to the ones in Ottoman period. The source of inspiration was Europe, but unfortunately since a capitalist economy and an industrial revolution could not be realized, reforms could not properly take root among the public. People living in rural areas started to change their daily practices during this accelerated reform era. They did not understand why they had to become Westernized, since they had been closer to oriental practices by nature for centuries. Conservative intellectuals criticized the reforms and considered them affectation. Many riots broke out during this era of the regime, yet all of them were suppressed by the law enforcement agencies.

Some Reforms in Detail

Alphabet and Language Reform

In the eleventh century, the ancestors of Turks living in Turkey today became Muslims. In time, they left their native Turkish words for Arabic and Persian ones. By the influence of Persian poets, Persian words became abundant in Ottoman in the fifteenth century. Late Ottoman Language, or what some Turkish people name today as “Old Turkish”, was written with Arabic letters but it contained words from Arabic, Persian and Turkic roots. It was an administrative and literary language and ordinary people were usually having trouble when they had to contact with the officials. On the other hand, since there were very few consonants in Arabic alphabet, it was difficult to write Turkish vowels – a difficulty that led to much misspelling. Ordinary people spoke Turkish and the literacy rate was 9 percent in 1924. Arabic alphabet didn’t help to improve this rate. Issues on changing the alphabet were debated before the Republic was proclaimed and there were attempts to create an easier language:

In the spring of 1914 a series of five unsigned articles appeared in a short-lived weekly published by Kılıçzade Hakkı and dedicated to free thought, variously entitled Hürriyet-i Fikriyye, Serbest Fikir, and Uluvvet-i Fikriyye. These articles urged the gradual adoption of the Latin alphabet and prophesied that the change was bound to come. The writer propounded a problem, and invited a reply from the Şeyhülislam or the Fetva Emini. (Lewis, 1999, 30)

According to Geoffrey Lewis, the purpose of the change of alphabet was to break Turkey’s ties with the Islamic east and to facilitate communication domestically as well as with the Western world (Lewis, 1999, 27). For Tuğrul Şavkay, the real purpose was to replace Arabic or Islamic practices with Western ones (Şavkay, 2002, 40). On the other hand, republican politicians such as Şükrü Saraçoğlu claimed that Arabic letters were the obvious reason for the low rate of literacy. Another claim was that Arabic letters were unable to handle the phonetics of Turkish words. There were many people writing articles for or against the idea of switching to the Latin alphabet and Mustafa Kemal had been considering the possible solutions for years. However, during wartime it would be terribly inconvenient to start such a change. Even in 1922, when he was asked why they do not just adopt Latin writing, his answer was “It’s not yet time”.

During the 1923 Economic Conference, a delegate had proposed the adoption of Latin script but the idea was rejected on the several grounds that the change would turn the World of

Islam against Turkey. When in 1924, a representative claimed in the National Assembly that the Arabic script was unsuited to Turkish; he was answered by a storm of protest. A leading Turkish historian, Necip Asım, wrote on this issue in 1924:

Westernization and modernization do not by any means necessitate dropping our national traditions. It is our duty to see to it that our national structure is not damaged when changing our oriental garb and Westernizing. (Asım, 1924, 64-66)

By June 1928, the Alphabet Commission started meetings to discuss the feasibility of applying the Latin letters. By the end of June, the commission divided in two for the second group was going to decide for the grammatical alterations. One of the members of committee, Falih Rıfkı Atay explains in his memories how accelerated everything was:

I told him there were two proposals, one long term, of fifteen years, the other short term, of five years. According to the proponents, in the first period of each the two systems of writing would be taught side by side. The newspapers would begin with half a column in the new letters, which would gradually be extended. He (Mustafa Kemal) looked me full in the face and said, 'Either this will happen in three months or it won't happen at all.' I was a highly radical revolutionary but I found myself staring at him, open-mouthed. 'My boy', he said, 'even when the newspapers are down to only half a column in the old writing, everyone will read that bit in the old writing. If anything goes wrong in the meantime, a war, a domestic crisis, our alphabet too will end up like Enver's; it will be dropped immediately.' (Lewis, 1999, 34)

The new alphabet was introduced on the 9th of August 1928, at the Republican People's Party's event at the Gülhane Park. In two days, lessons started first for the staff, Deputies and university teachers at Dolmabahçe Palace. Then, Mustafa Kemal started a tour into Anatolia to introduce the letters and the rules.

Changes in Literature

Until the Tanzimat period, source languages for literary translations were most frequently Arabic and Persian. During Tanzimat, genres such as drama, novel, short story, travelogue, essay, newspaper and magazine were introduced to the Turkish literature through translation. Turkish writers adopted these forms and wrote original works. Governmental institutions such as the Translation Chamber (1832) trained dedicated translators, some of whom like Ziya Pasha, Şinasi Efendi or Namık Kemal later became prominent writers during the constitution of Ottomanism and nationalism. After the Tanzimat reforms, French in particular became a prominent source (Bengi-Öner, 1999). Between 1729 and 1929, 3,534 out of the 24,367 published books were translations (Anamur, 1997).

A Commission for Original and Translated Works was formed by the Ministry of Education in 1926. This was transformed into the Translation Committee and Translation Office in 1939. Its overall purpose was to promote humanist thought by cultivating and assimilating foreign literatures through translation, this, it was felt, would bring about a renaissance and contribute to the development of the Turkish language and culture (Paker, 1998). From 1940 to 1946, only 23 of the 467 classic works translated were from Orient-Islam series, especially from Arabic and Persian (Klasikler Bibliografyası, 1967, 281-299).

Starting from 1946, the Translation Office was criticized severely and the number of the books they have translated decreased rapidly. The office policy was accused of neglecting the oriental classics. When the office was closed down in 1966, the number of the works translated was 1247 (Gürçağlar: 74).

Inevitably, translations transformed the form and content of Turkish literature and the political ideology of translation organizations rotated this change towards modernization and Westernization. Meanwhile, translation became a key instrument both for the government to practice its Westernizing policy and for the writers either to criticize or to support this policy. The in-betweenness of the Turkish modernization, namely the Islamic Orient and Modern West dilemma was one of the most inspiring issues from Tanzimat to the 1970's. Ahmet Hamdi Tanpınar reflected the melancholic tone of the loss of the Orient while welcoming the inevitable change. Peyami Safa kept his distance to unconditional appropriation of social Western norms. Still, Nobel Prize winner Orhan Pamuk's settings convey the melancholy of the Westernization process in Turkey and his characters reflect the dilemma.

Law Reform

Ottomans practiced the religious law of Quran, known as the Sharia, over its Muslim people. There were different practices for non-Muslims. During the Tanzimat, some laws were codified under the influence of Westernization and the customary law "*mecelle*" was practiced between 1876 and 1925 – but this code did not include family law. In order for a provision to be incorporated into the *mecelle*, it was required to be a long-standing custom that had been continuously observed. Polygamy was allowed for men and testimony of 2 women before a judge was equal to the testimony of one man. Trade and criminal codes were not appropriate to international business and navigation. The Republic of Turkey's law reform was practiced by a series of translations, adaptations and borrowings. Swiss civil code of 1907, the child of social revolution in Europe, was preferred due to some reasons:

Firstly, it was the most recent code made by the "civilized" countries. France had renewed it in 1804; it was quite out-of-date. German civil code was very complex and detailed and was difficult to understand. The style and concepts of Swiss civil code were quite clear. This code was translated into Turkish together with the articles including the code of obligations by an expert council and came into effect in 1926. (Mumcu, 1996, 140)

The global reception of Swiss civil code by Turkey is the single greatest law reform in the world. According to Swiss lawyer and scholar Sauser Hall, such a radical and rapid change is unknown to history. Only the Japanese had realized such a reform by the end of 19th century but their adoption was more restricted and planned.

In the civil code, complete equality of both sexes as regards inheritance and succession were instituted. Women were entitled to equal inheritance with men, official marriage and monogamy became compulsory, women's rights were guaranteed in case of divorce. The articles of the code were enforced on every citizen, regardless of their religion. Minorities were no longer ruled by the patriarchy. This radical reform era made people organize their daily practices according to secular, human-made laws instead of God's commands, prophet's sayings and traditions.

Turkish Code of Execution and Bankruptcy was adopted in 1929, based on the Swiss Federal Code of 1889. The Penal Code was adopted in 1926, based on the Italian Criminal Code of 1889. Women's suffrage was enabled in 1934 with a constitutional revision. Administrative law was mainly adopted from France as a result of the strong French influence on the administrative system of Turkey which began just after the reform of 1889 (Guriz, 2005, 9). The commercial code was imported from Germany, Italy and France.

Urban Planning Practices in Ankara

When Ankara became the capital of the newly founded Republic of Turkey in 1923, there was much opposition. Yunus Nadi and Falih Rıfkı Atay were some prominent names among the public that opposed this change; further resistance came from Italian, French and British ambassadors who refused to relocate their embassies, implying that Ankara was a place of deprivation. Istanbul had always been a capital throughout the Roman and Byzantine times, and had been the capital of the Ottoman Empire since 1453. Kemal Atatürk's surprising decision had various reasons. Ankara was located at the centre of new national borders, which made it easier to control and reach all regions. Compared to Izmir and Istanbul, Ankara was more secure. Apart from these reasons, Istanbul was a symbol for the Ottomans, the Caliphate and the corruption of unplanned Westernization. On the other hand, Ankara belonged to what is new, Turkish, or Anatolian no matter how empty and rural it looked. Mustafa Kemal wanted Ankara to stand as the symbol of Turkish Modernization.

Ankara was a small town with a population of 30,000, which 19th century travellers commented as "neglected and gloomy" when it was made the capital of Turkey. In 1927, the municipality started an urban planning contest to plan the city and offered to implement the most suitable project. The authorities told the contestants that they estimated the population to reach 300.000 in 50 years. Herman Jansen from Germany was the winner. He divided the city into two parts: historical sites including ancient settlements and the ruins of the castle (similar to the Acropolis) and narrow, winding streets marked the old section. The new section was going to have the air of a modern city: detached villa houses in gardens, wide streets, hotels, parks, boulevards, theatres, government offices and foreign embassies...

The focus was on the residential part and Jansen's plan consisted of sparsely located sites with villa-type houses in gardens. The origins of this plan came from the *Siedlung* project, the houses built for low-income working and middle classes in Germany. Considering the traditional house typology at the Ottoman period, Jansen planned houses with gardens, placed old-fashioned outhouses in those gardens, and kept the stove in the hallway. Thus, the workers who, he thought, would feel exhausted in the polluted and noisy atmosphere of the factories would have a chance to breathe fresh air, and cultivate their own produce in their gardens, as they used to do in their old villages. To summarize, Jansen tried to localize the *siedlung* project. Nonetheless, his plan had to undergo comprehensive revision due to some reasons. First, the cooperative administration and prospective inhabitants asked for numerous amenities. Inhabitants required a modern house plan with toilets and bathrooms inside the house. They wanted larger living rooms with dining rooms, as well as maid chambers and laundry rooms. The administration asked for an appropriate number of schools, shopping centres, parks and tennis courts around the houses, and required power, gas, water and telephone utilities in the houses. The reason for this revision in the design was the change in the target audience of Jansen. Ankara was inhabited by bureaucrats and civil servants who came from Istanbul and probably were not living in traditional houses but in apartment buildings or in mansions. Secondly, the 50-year population estimate of 300,000 was very inaccurate – the population reached that number in 1952. Thus, sparsely located, detached houses were not sufficient for this fast growing population. Jansen and his successors had to change the green areas and villa houses into four or five-storey apartment buildings. Lastly, Jansen's plan had separate house plans for distinct social classes; modest houses for middle class families and smaller ones designed for low-income working class families. However, since there were very few industrial enterprises and few factories in Ankara, an independent working class could not emerge. What happened to *siedlung* project then was the re-translation of the interior designs; middle-class houses were transformed into luxurious mansions for bureaucrats and houses planned for the working class were hired by civil servants. Jansen's struggles for the localization of the project did not work and

inhabitants wanted to look more “Western”. Ultimately, the *siedlung* project, which encompassed nearly all of the new city in Ankara, was torn down with the will of the inhabitants and instead, places gained a more metropolitan appearance with tall apartment buildings. (Akan, 2009, 171)

Meanwhile, huge governmental buildings were constructed by Clemens Holzmeister. The Ministry of Defence building was his first work. With the Presidential Residence (1930), cubist architectural characteristics were introduced. However, as Esra Akan mentions, the symbolizations of this mansion were intentionally made vague. The distinction between governmental buildings and presidential house were in some way made similar, as regards their exterior. The furniture of this new residence was brought from Vienna. Giulio Mongeri was another prominent architect who designed the buildings for the Osmanlı (Ottoman) Bank (1926), Ziraat (Agricultural) Bank (1929) and İş (Business) Bank (1928). Cubist characteristics were fused with Turkic features, which were then named the First National Architecture.

Conclusion

The nation-building process in Turkey has been directed by governmental rules and laws, similar to other “developing” countries. Throughout this process, the adoption of a reformist and essentialist point of view was inevitable. Modernization has been practiced as Westernization due to the influence of the world’s great powers of the time, such as France and Germany. If it were happening today, maybe Turkey would look more “Americanized”. The translations explained above in the fields of law, language and urban planning have been “foreignizing” translations but all had different impacts on the people of Turkish Republic.

In case of literature, despite harsh oppositions, the reform was a success, albeit “catastrophic”, as termed by Geoffrey Lewis. The new alphabet was one of the most hands-on transitions to a Westernized society. Some opposition groups went as far as to claim that the new script was based in Christianity, but eventually they too were subdued. Considering the impact of translated literature, it can be argued that the new genres shaped the outlook of Turkish literature. About Turkish poetry, Orhan Pamuk ruminates in his latest book *Manzaradan Parçalar (Scenes from the Landscape)* “How could we import the delicacies and poetic justice—which younger generations can only grasp with the aid of dictionaries and guides— of the Divan poetry that the Ottoman elite created under the influence of Persian literature to a modern poetry?”

The law reform can be considered more successful and enduring, as it is more difficult to violate or deface written law. Meanwhile, other secularization movements such as the reform in attire were reversed by the influence of conservative, provincial Muslims. Today, the Westernized attire reform is a thing of the past and the conservative political party in power allowed female students to wear head covers in universities – an act of “religious expression” that was banned until recently. Religious orders are still not legal but many of them continue to exist. On the other hand, as the famous history professor İlber Ortaylı explains, the Japanese law reform succeeded in including indigenous Asian traditions such as Confucianism and Buddhism while carefully tailoring the German and French civil codes. This difference may explain why law reforms were not completely internalized in Turkey.

As explained above, the *siedlung* project of Jansen was transformed and hybridized through translation for urban planning in Ankara. Due to a chain of mistakes in planning, the project could not satisfy the needs of the people it was intended for, and all the houses were demolished to build taller and larger apartment buildings. The urban plans for Ankara were adapted to many other cities in Turkey subsequently, but Jansen was then aware of the needs

of his audience and could make the necessary changes as required of him in Ankara. Nonetheless, the foreignizing effects of urban planning translations were demanded by the Turkish inhabitants, despite Jansen's efforts to localize the project. On the other hand, in an independent online newspaper dated December 2009, it is reported that Prime Minister of Turkey recommended the revival of the Seljuk architectural style in Ankara to symbolize the indigenous roots of Turkish architecture, which can be interpreted as an attempt to go back to the basics.

To summarize, the translation process of the imperial Ottoman state to the modern Turkish Republic has mostly been a source text oriented translation, neglecting the necessities of the society. Secondly, source-text oriented translation strategy has ended up with a target text which is 'difficult to read' for more conservative people who wanted to keep their old lifestyle.

On the other hand, the hybrid qualities of translation brought a third space other than the West or the East; an in-between space, as Homi Bhabha mentions. Bhabha uses this term to define postcolonial cultures; although Turkey has never been an official colony, the reformist era, through modernization without an actual modernity in the country, instilled a hybrid character, close to what Homi Bhabha calls the "Third Space of Enunciation" (Bhabha, 1994, 37).

Another conclusion we should mention is about today's circumstances. The political party in power has been trying to erase some republican reforms and reestablish some of the Ottoman practices today in Turkey. However, as we have mentioned above, the expectation of acquiring the same pre-translation source text by backtranslation is a vain one. Moreover, such an attempt will result in a new reform era which means more people having difficulty with 'reading the lifestyle and culture they are exposed to.'

Considering translation as a powerful tool during modernization in Turkey brings a wider metaphor of translation to discuss it not only in terms of language but also in terms of ideology and culture adaptation. Recent translation theories such as the postcolonial theory provide a better understanding of our current conflicts within the society. Either foreignizing or localizing, translation has been a controversial way towards changing societies. Societies consist of living subjects who are influenced by the ongoing developments beneath the surface. An evolution that stems from these invisible tides may present long-standing and internalized changes. Learned or taught models of modernization in the world, which we may call translations or appropriations, are either temporary or incomplete. As Akcan mentions, "cultural translation is not a smooth and transparent detached from ideological impediments and power relations" (Akcan 2009, 26).

Bibliography

- Atay, F.R. (1968). *Çankaya*. İstanbul: Doğan Kardeş Basımevi.
- Doğan, D. (1997). Cumhuriyet Baloları. *Toplumsal Tarih*, C. 7, S. 37, Ocak 1997, 44-48.
- Ahmad, F. (1993). *The Making of Modern Turkey*. London: Routledge.
- Ahmad, F. (2003). *Turkey The Quest for Identity*. Oxford: Oneworld Publications.
- Adivar, H.E. (1944). *Edebiyatta Tercümenin Rolü*. İstanbul: Kenan Matbaası.
- Akcan, E. (2009). *Çeviride Modern Olan*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bassnett, S., Trivedi, H. (1999). *Post-Colonial Translation, Theory and Practice*. New York: Routledge.
- Berkes, N. (1968). *The Development of Secularism in Turkey*. London: Hurst & Company.
- Tahir-Gürçağlar, Ş. (2005). *Kapılar: Çeviri Tarihine Yaklaşımlar*. İstanbul: Skala Yayıncılık.
- Tahir-Gürçağlar, Ş. (2008). *The Politics and Poetics of Translation in Turkey (1923-1960)* (Yayımlanmış Doktora Tezi), New York: Rodopi.
- Karadağ, A.B. (2009). *Çevirinin Tanıklığında Medeniyetin Dönüşümü*. (Yayımlanmış Doktora Tezi) İstanbul: Diye Yayıncılık.
- Karaosmanoğlu, Y.K. (1999). *Ankara*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lewis, G.L. (1999). *The Turkish Language Reform A Catastrophic Success*. Oxford: Oxford University Press.
- Pamuk, O. (2010). *İstanbul, Manzaradan Parçalar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tanpınar, A.H. (2006). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

YAYIN İLKELERİ

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, **Türk dili, Türk edebiyatı, Türk kültürü, Halk bilimi, Çeviri bilimi, Türkçe eğitimi ve Edebiyat eğitimi** alanındaki kuramsal ve uygulamalı özgün araştırma, inceleme ve derlemelerin yayımlandığı uluslararası hakemli, bilimsel elektronik ve basılı bir dergidir.

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi yılda iki defa, Bahar sayısı 21 Nisan ve Güz sayısı 21 Ekim tarihlerinde elektronik ve matbu olarak yayımlanır. Bahar sayısı için son yazı gönderme tarihi 1 Nisan, Güz sayısı için son yazı gönderme tarihi 1 Ekim tarihleridir. Arada çıkarılacak özel sayılar için de özel tarihler belirlenip ilan edilir.

Derginin yayın dili Türkçedir. Ancak dergi her kurumdan ve her ulustan bilim insanlarının çalışmalarına açık olup İngilizce yazılmış çalışmalar da yayımlanabilir.

Dergiye gönderilecek makalenin daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olması gerekmektedir. Ulusal veya uluslararası sempozyumlarda sunulan bildiriler, yine başka bir yerde yayımlanmamış olması ve dipnotta belirtilmesi koşuluyla dergimizde yayımlanabilir. Bu konuda tüm sorumluluk yazar(a) aittir. Bir araştırma kurumu ya da fonu tarafından desteklenen çalışmalarda, desteği sağlayan kuruluşun adı ve proje/çalışma numarası verilmeli, bu kurum veya kuruluş çalışmada dipnot olarak belirtilmelidir. Daha önce herhangi bir yerde yayımlandığı belirtilmediği ya da belirlenemediği için yayımlanan çalışmalar ile ilgili telif haklarına ilişkin doğabilecek hukuki sonuçlar tamamen yazar(lar)a aittir.

Dergiye gönderilen çalışmalar *Yayın Kurulu* kararıyla en az iki hakemin değerlendirilmesine sunulur. Yayın Kurulu gerekli gördüğü durumlarda çalışmayı ikiden fazla hakeme inceletebilir. Yayımlanacak çalışma ile ilgili nihai karar hakem çoğunluğunun görüşü de dikkate alınarak *Yayın Kurulu* tarafından verilir. Dergi, gönderilen yazılarda düzeltme yapmak, yazıları yayımlamak ya da yayımlamamak haklarına sahiptir.

Yayın Kurulu'nun gerekli görmesi halinde, hakem görüşleri de dikkate alınarak yazar(lar)dan gerekli düzeltme istenebilir. Yazar(lar), hakemin ve kurulun belirttiği düzeltme önerilerini verilen süre içinde yerine getirmek zorundadır.

Yazar(lar) hakemlerin olumsuz görüşlerine karşı kanıt göstermek koşuluyla itiraz edebilirler. Bu itiraz *Yayın Kurulu*'nda incelenir ve gerekli görülürse farklı hakem görüşüne başvurulur.

Çalışmaların yayımlanabilmesi için yazar(lar), Hakem ve Yayın Kurulu'nun görüş ve önerilerini dikkate almak zorundadır.

Yayımlanmış yazıların yayın hakları *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*'ne aittir. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. Yazar(lar)a herhangi bir şekilde telif ücreti ödenmez.

Dergide yayımlanması için gönderilen çalışmalar belirtilen sayıda yayımlanmazsa telif hakkı yazara iade edilmiş olur.

Hakemler, *Yayın Kurulu*'nun kendilerine belirleyeceği süre içerisinde çalışmayı değerlendirmezler ise *Yayın Kurulu* ilgili çalışmayı değerlendirmek üzere farklı hakemlere gönderebilir.

Değerlendirmeye gönderilen çalışmalarda yazar(lar)ın ve hakemlerin isimleri karşılıklı olarak gizli tutulur.

Dergiye gönderilen çalışmalarda dil bilgisi kurallarına (imla, noktalama, açıklık, anlaşılabilirlik vs.) azami derecede riayet etme ve TDK'nin en son yayımladığı *Yazım Kılavuzu*'na uyma mecburiyeti vardır. Bu nedenle oluşabilecek problemler ve eleştirilerden tamamen yazar sorumludur.

Dergide yayımlanan çalışmaların içeriğinden kaynaklanan yasal sorumluluklar, tamamen yazar(lar)ına aittir.

PUBLICATION PRINCIPLES

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies is an international, refereed, scientific, online and print journal which publishes theoretical and applied original works on **Turkish language, Turkish literature, Turkish culture, Folklore, Translation studies, Turkish language education and Turkish literature education.**

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies publishes two online and print issues per year; spring issue on the 21st of April and fall issue on the 21st of October. Deadline for spring issue is the 1st of April and deadline for the fall is the 1st of October. For special issues, deadlines will be announced.

Only works that have never been published elsewhere can be published in the journal. In the event that an article which has been previously published elsewhere is published in the journal without being mentioned, the author(s) will be solely responsible for legal consequences and copyright issues.

Publication language of the journal is Turkish but the journal accepts works from any nation and institution; therefore, works in English will be accepted, too.

Submissions to the journal must not be published elsewhere previously. Papers presented in national or international symposia can be published with a footnote indicating this. The author is solely responsible for providing references. If the work is supported by an institution or a fund, name of the institution and project information should be mentioned as a footnote.

Submissions are reviewed by at least two referees after approval by the *Editorial Board*. If necessary, the editorial board may want the work to be reviewed by more than two referees. Final decision is made by the *Editorial Board*, considering the opinions of the majority of the referees. The journal reserves all rights to edit, publish or not publish the works.

The *Editorial Board* can ask for some editing from the author(s), considering the suggestions of the referees. The author(s) should make the necessary changes asked by the board and the referees until the abovementioned deadlines.

Author(s) can appeal against the rejection of referees, provided that they put forward relevant evidence in support of their appeal. The appeal will then be assessed by the Editorial Board and the work will be sent to the review of different referees if necessary.

Author(s) should take into account the opinions and suggestions of the referees and the board in order to publish their works.

The copyrights of the published works belong to *RumeliDE Journal of Language and Literature Studies*. All references to the works must cite the original publication. Authors are not eligible for copyright payments.

If a submission is not printed in the issue previously specified to the author, the copyright of the work will be considered returned to the author.

If the referees cannot assess the work until the deadlines determined by the *Editorial Board*, the board may send the work to different referees.

Authors and referees will remain mutually incognito until the end of the assessment.

Submissions must be written with correct grammar, spelling and punctuation. Submissions in Turkish must follow the rules in the latest Turkish Linguistic Society (TDK) guidebook. Authors will be solely responsible for issues arising out of grammar, spelling and punctuation errors.

Authors will be solely responsible for the legal consequences of the content of their submissions.

MAKALE YAZIM KURALLARI

Makalelerin aşağıda belirtilen şekilde sunulmasına özen gösterilmelidir:

Yazı, **Makale Takip Sistemi** aracılığıyla, e-posta adresi ve parolayla girilen kişisel sayfadan gönderildikten sonra, aynı sistemden hakem süreci takip edilebilir. Bu aşamadan sonra, düzeltmelerin yapılması için, bütün hakemlerden raporların gelmesi **beklenmelidir**. Çünkü yazarlar, sisteme **bir kez düzeltme** ekleyebilmektedirler. Bir hakemin istediği düzeltmeyi yapıp yazı sisteme eklendiğinde, sonraki aşamada ikinci bir hakemin de düzeltme istemesi durumunda istenen düzeltmeler yapılamayacaktır.

Başlık: İçerikle uyumlu, onu en iyi ifade eden bir başlık olmalı ve **12 punto** ile koyu harflerle yazılmalıdır.

Yazar ad(lar)ı ve adresi: Yazının başlığının altında yazar adı, unvanı, görev yaptığı kurum ve kendisine ulaşılabilir e-posta adresi gibi bilgilere yer **verilmemelidir**. Yazar adları, sistem yöneticisi tarafından görülebildiğinden, bu bilgiler, yazıya editör tarafından eklenecektir. Yazılar sisteme eklenirken, yazara ait herhangi bir bilginin yazıda yer almadığından emin olunmalıdır. Bu husus, makaleyi inceleyecek hakemlere daha rahat hareket imkânı tanınması açısından önemlidir.

Özet: Makalenin başında, konuyu kısa ve öz biçimde ifade eden ve en az **200** en fazla **250** kelimeden oluşan Türkçe ve İngilizce özet (ABSTRACT) bulunmalıdır. Özeti altında bir satır boşluk bırakılarak, en az **3**, en fazla **5** sözcükten oluşan anahtar kelimeler (Key Words) verilmelidir. Özet metni **10 punto, tek satır aralığıyla** yazılmalıdır. Özet metinleri sağ ve soldan **1 cm** içten yazılmalıdır.

Ana metin: A4 boyutunda (29,7×21 cm.), Word programında, **Georgia** yazı karakteri ile **11 punto**, önce ve sonra **12, tam satır aralığıyla** yazılmalıdır. Sayfa kenarlarında **2,5 cm.** boşluk bırakılmalı ve sayfalar **numaralandırılmamalıdır**. Özet ve kaynakça sayfası hariç, ana metin 5 sayfadan az olmamalı ve 30 sayfayı aşmamalıdır. Makale metninde paragraf başı **yapılmamalıdır**.

Dipnotta yer alan bütün bilgiler **9 punto, tek satır aralığıyla** yazılmalıdır.

Bölüm başlıkları: Makalede, düzenli bir bilgi aktarımı sağlamak üzere ana, ara ve alt başlıklar kullanılabilir ve gerektiği takdirde başlıklar numaralandırılabilir.

Tablolar ve şekiller: Tabloların numarası ve başlığı bulunmalıdır. Tablolar metin içinde bulunması gereken yerlerde olmalıdır. Şekiller renkli baskıya uygun hazırlanmalıdır. Şekil numaraları ve adları şeklin hemen altına ortalı şekilde yazılmalıdır.

Resimler: Yüksek çözünürlüklü, baskı kalitesinde taranmış halde metin içerisindeki yerlerinde verilmelidir. Resim adlandırmalarında, şekil ve çizelgelerdeki kurallara uyulmalıdır.

Alıntı ve göndermeler: Dergimize gönderilecek makalelerde aşağıdaki alıntı ve gönderme standartlarına uyulmalıdır. Bu kurallara uymayan çalışmalar, düzeltilmesi için yazarına iade edilecektir. Metin içinde birkaç cümleyi geçen alıntılar, sağdan ve soldan **1 cm.** içte yazılmalıdır:

Metnin sonunda **KAYNAKÇA** başlığı altında, atıfta bulunan kaynaklar soyadına göre sıralanmalıdır. Kaynakça için **asılı paragraf biçimi** uygulanmalıdır.

Kaynak gösterme ve kaynakça kuralları için **APA** düzenine bakınız. (<http://www.apastyle.org>)

NOT: Sayın yazarlarımız, referanslarınızı gözden geçirmeniz ve dergimizin yazım kurallarına uygunluğunu kontrol etmeniz gerekmektedir; 2. Makalenizi dergimiz yazım kurallarına uygun olarak biçimlendirdikten emin olduktan sonra göndermenizi rica ederiz.

Çalışmalarınızda kolaylıklar diler, dergimize göstermiş olduğunuz ilgiye teşekkür ederiz.

STYLE GUIDE

Submissions are expected to comply with the following guidelines.

Authors are required to sign in to the Article Tracking System with their email addresses and chosen passwords to make submissions and keep track of the assessment process. All authors are reminded to **wait** until all referee reports are collected, because the system allows for **only one** editing after submission. If an author edits the submission based on the comments of one referee, and further editing is required after the second referee provides their comments, editing the submission a second time will not be possible.

Title: Title should be descriptive, relevant to the content, and written in **12 point boldface** type.

Author(s) name(s) and address(es): The title of the submission **must not contain** the name, title, institution and email of the author. Since the system administrator is able to view author names, these will be added to the article by the editor. Please make sure that the submission contains no personally identifiable information about the author. This is necessary for the referees to act in total freedom.

Abstract: Abstracts between 200 to 250 words, written both in English and Turkish, must be provided before the beginning of the article to briefly summarize the content. Three to five descriptive keywords must be provided after one blank line beneath the abstract. Abstracts must be written single-spaced, with 10 point typeface, and indented 1 cm from right and left.

Main Body: Body must be in A4 format (29,7×21 cm.), typed in Microsoft Word or similar software with **11 point Georgia** typeface, with **full line spacing** and **12-point spacing** before and after. Pages must have **2.5 cm margins** on both sides and must not contain page numbering. The body of the submission, excluding abstract and bibliography, must be between 5 to 30 page. Paragraphs **should not** be indented.

Footnotes: Must be single-spaced and written with **9-point typeface**.

Chapters: Articles may be organized into chapters and subheadings for convenience, and these may be numbered if necessary.

Tables and Figures: Tables must contain a title and a number, and placed relevantly within the body text. Figures must be suitable for color printing. Figure numbers and titles must be immediately below the figure and centered.

Images: Images must be high-resolution, scanned at print quality, and placed relevantly within the body text. Images are subject to the same title conventions as figures.

Quotations and Citations: All articles must follow the citation and reference guidelines below. Incompliant submissions will be returned to their authors for correction. Quotations in the body text that are more than a few sentences long must be indented **1 cm.** from left and right:

Sources used in articles must be cited as follows in the BIBLIOGRAPHY section to follow the body text:

The **BIBLIOGRAPHY** section at the end of the body text must list the sources in alphabetical order of authors' surnames. Entries must have **hanging indent** (*Paragraph-Indents and Spacing-Indentation-Special-Hanging Indent*).

Refer to the **APA** style manual for citation and bibliography. (<http://www.apastyle.org>).

NOTE: Valued authors, please review your citations for compliance with the style guides of our journal; you are kindly asked to submit your articles after ensuring that they are compliant with the style guidelines of the journal.

We would like to thank you for your interest in our journal, and wish you success in your endeavors.